

КОМПЛЕКТ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Для підтримки безперервного професійного розвитку співробітників, які беруть участь у програмах забезпечення якості освітньо-наукових програм на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

Розроблено як частина робочого пакету 1 програми "Erasmus +", що фінансується ЄС, "Сприяння інтернаціоналізації досліджень через створення та реалізацію проекту" Система забезпечення якості в рамках циклу 3 відповідно до європейської інтеграції "(C3QA).

Цей проект фінансується за підтримки Європейської Комісії. Ця публікація відображає лише погляди авторів та учасників, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ньому.

Зміст

Звернення проектної управлінської команди (ЕМТ)	6
Подяка	7
Розділ 1 - Аналіз іспанської практики забезпечення якості національної системи вищої освіти та наукових досліджень	8
1.1. Загальний огляд - Національна система вищої освіти та наукових досліджень в контексті забезпечення якості (акцент на докторський рівень)	8
1.1.1. Коротка презентація вищої освіти та системи досліджень	8
Загальна інформація про Іспанську систему рівнів вищої освіти.....	8
1.1.2. Державне регулювання вищої освіти в Іспанії	10
1.1.2.1. Органи управління закладів вищої освіти (ЗВО)	11
1.1.2.2. Оцінка якості ЗВО	12
1.1.2.3. Категорії викладачів ЗВО.....	13
1.1.3. Відмінності між другим (магістерським) та третім (освітньо-науковим) ступенями вищої освіти, статистика у розрізі рівнів вищої освіти та галузей знань, статистика випуску магістрів та докторів філософії.....	15
1.1.3.1 Ступінь бакалавра	16
1.1.3.2. Ступінь магістра.....	16
1.1.3.3. Ступінь доктора (доктора філософії)	17
1.1.3.4. Відповідність національній рамці кваліфікацій.....	18
1.1.3.5. Національна статистика наукових досліджень і роль ЗВО в національній системі досліджень	19
1.1.4. Відносини між ЗВО та підприємствами: стажування, працевлаштування, практика, тощо	20
1.1.5. Коротка презентація третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти	21
1.1.5.1. Як третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти організовано в країні?	21
1.1.5.2. Кількість ЗВО, що реалізують програми третього рівня вищої освіти	22
1.1.5.3 Національна статистика щодо підготовки докторів філософії	23
1.2. Зміст та характеристика докторських програм	25
1.2.1 Інформація про структуру докторських програм (методологія, обсяг в кредитах ЄКТС ...)	25
1.2.2. Характеристика програм третього рівня вищої освіти.....	26
1.2.2.1. Організація програм 3 рівня вищої освіти: відбір, вступ, зарахування.....	26
1.2.2.2. Навчання.....	27
1.2.2.3. Статус, повноваження та роль наукового керівника	28
1.2.2.4 Захист дисертації	29
1.2.2.5. Диверсифікація докторських програм	31

1.2.2.6. Інтернаціоналізація докторських програм.....	31
1.2.3. Позиціонування програм третього рівня вищої освіти	34
1.2.4. Моніторинг докторантів та випускників.....	36
1.2.4.1. Моніторинг, що здійснюється Академічним комітетом докторської програми	36
1.2.4.2. Права та обов'язки докторантів	37
1.3. Внутрішні механізми забезпечення якості.....	38
1.3.1. Досвід Університету Алькали щодо застосування механізмів внутрішнього забезпечення якості (ВЗЯ)	38
1.3.2. Докторська школа	39
1.3.3. Комітет з якості Докторської школи	42
1.3.4 Докторантура - анкетування задоволеності.....	42
1.3.5. Комісія з якості докторської програми.....	43
1.3.6. Відстеження колишніх випускників.....	43
1.3.7. Задоволення інтересів зацікавлених сторін	46
1.3.8. Навчання викладачів і наукових працівників	47
1.3.9. Ресурси	48
1.3.10. Аналіз, удосконалення та підзвітність	48
1.4. Механізми зовнішнього забезпечення якості (ЗЗЯ) та національна політика.....	49
1.4.1 Національна стратегія в рамках докторантури та забезпечення якості докторантури: рівень розвитку	49
1.4.2. Політика зовнішнього забезпечення якості	51
1.4.3. Верифікація докторських програм.....	52
1.4.3.1 Комітети з оцінки агентств якості	52
1.4.3.2 Спеціальні комісії з оцінки (СКО).....	52
1.4.3.3. Процес оцінки	53
1.4.3.4. Стандарти та критерії оцінки.....	56
1.4.4. Процеси моніторингу та акредитації докторських програм	57
1.4.4.1. Оцінка процесу моніторингу	58
1.4.4.2. Розробка звітів про моніторинг	59
1.4.4.3. Стандарти та критерії оцінки.....	62
1.4.4.4. Відповідність публічної інформації	63
1.4.4.5. Ефективність системи внутрішнього забезпечення якості	64
1.4.4.6. Якість і відповідність викладацького персоналу	65
1.4.4.7. Ефективність систем забезпечення навчання	67
1.4.4.8. Якість результатів	68
Розділ 2 - Аналіз французької практики забезпечення якості національної системи вищої освіти та наукових досліджень	70

2.1. Загальний огляд - Національна система вищої освіти та наукових досліджень в контексті забезпечення якості (акцент на докторський рівень).....	70
2.1.1. Коротка презентація вищої освіти та системи досліджень	70
2.1.1.1. Загальна інформація про французьку систему рівнів вищої освіти	70
2.1.1.2. Відносини між закладами вищої освіти та підприємствами: стажування, працевлаштування, практика, тощо	75
2.1.2. Коротка презентація третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти	77
2.1.2.1. Організація третього рівня вищої освіти у Франції	77
2.1.2.2. Кількість закладів вищої освіти, які забезпечують третій рівень вищої освіти.....	79
2.1.2.3. Національна статистика щодо здобуття ступеня доктора філософії	79
2.2. Зміст і характеристика докторських програм.....	80
2.2.1. Інформація про структуру докторських програм (методологія, обсяг в кредитах ЄКТС ...)	80
2.2.2. Характеристика програм третього рівня вищої освіти	81
2.2.2.1 Організація програм третього рівня (відбір, прийом та прогрес)	81
Критерії прийому.	81
2.2.2.2. Статус, повноваження і роль керівника дисертації.....	84
2.2.2.3. Механізми та регулювання захисту дисертаційних робіт.....	85
2.2.2.4. Диверсифікація докторських програм.....	87
2.2.2.5. Інтернаціоналізація докторських програм.....	88
2.2.3. Позичування програм третього рівня вищої освіти: докторська школа та зв'язки з дослідженнями.....	92
2.2.4. Моніторинг докторантів та випускників.....	94
2.2.4.1. Керівництво докторантами	94
2.2.4.2. Навчальні курси для докторантів.....	95
2.2.4.3. Права та обов'язки докторантів	97
2.2.4.5. Соціально-економічні аспекти	99
2.3. Внутрішні механізми забезпечення якості.....	101
2.3.1. Внутрішнє забезпечення якості під час реєстрації у програмі підготовки здобувачів ступеня доктора філософії	101
2.3.2. Внутрішнє забезпечення якості під час підготовки дисертації на здобуття ступеня доктора філософії	101
2.3.3. Внутрішнє забезпечення якості для процедури захисту дисертації.....	102
2.3.4. Внутрішнє забезпечення якості після присудження ступеня доктора філософії....	102
2.4. Механізми зовнішнього забезпечення якості і національна політика.....	103
2.4.1 Національна стратегія і політика з точки зору докторантури та забезпечення якості: сучасний стан	103
2.4.2. Подальші стимули для третього рівня вищої освіти на національному рівні	106

Розділ 3 - Аналіз польської практики забезпечення якості національної системи вищої освіти та наукових досліджень	107
3.1. Загальний огляд - Національна система вищої освіти та наукових досліджень в контексті забезпечення якості (акцент на докторський рівень)	107
3.1.1. Короткий огляд системи вищої освіти та наукових досліджень в Польщі	107
3.1.1.1. Загальна інформація про відповідний цикл вищої освіти Польщі	107
3.1.2. Огляд польської національної правової бази та правил регулювання щодо забезпечення якості циклів вищої освіти	110
3.1.3. Міжнародна співпраця	114
3.1.4. Інституції управління системою вищої освіти в Польщі	116
3.1.5. Оцінка якості вищої освіти	116
3.1.6. Категорії викладачів вищої освіти	118
3.1.7. Опис національної рамки кваліфікації	120
3.2. Зміст і характеристика докторських програм	128
3.2.1. Характеристика докторського циклу, методика, ЄКТС тощо	128
3.2.2. Диверсифікація докторського циклу освіти	132
3.2.3. Дисертація	133
3.2.4. Узгодження між магістерським та докторським ступенями (статистика щодо рівнів навчання та освітньої галузі тощо)	133
3.2.5. Дослідницька структура в університетах	135
3.2.6. Взаємозв'язок між вищою освітою та підприємствами: стажування, виробнича практика, тощо	136
3.2.7. Національна статистика з докторського циклу навчання	138
Додаток 1 - Критерії Вищої Ради з оцінки досліджень та вищої освіти (HCERES) щодо зовнішнього оцінювання докторських шкіл	141
Додаток 2 - Стандарти зовнішнього оцінювання докторських шкіл поза межами Франції ...	149

Звернення проектної управлінської команди (ЕМТ)

Цей комплект навчальних матеріалів був розроблений в рамках програми Erasmus + "Сприяння інтернаціоналізації досліджень шляхом створення та провадження циклу 3 системи забезпечення якості у відповідності до Європейської інтеграції " (СЗQA). Він був розроблений в рамках активностей, передбачених в Робочому пакеті 1, а також тренінгових сесій та воркшопі з використанням змішаного підходу до навчання під час його реалізації в 2017 році.

Три частини присвячені презентації іспанської, французької та польської практик забезпечення якості докторських програм.

Комплект навчальних матеріалів призначений для вищих навчальних закладів, інституцій з оцінки якості та органів влади, що відповідають за регулювання вищої освіти, і таким чином, надає їм можливість аналізувати, обговорювати й черпати натхнення щодо існуючих процесів та механізмів з фокусуванням на забезпечення / підвищення якості та інтернаціоналізацію програм Циклу 3 (докторських програм).

Ми хотіли б висловити нашу особливу подяку зацікавленим колегам з Університету Алкали (Іспанія), Вищої ради з оцінки та досліджень вищої освіти (Франція) і Університету Яна Кохановського в Келчах (Польща) а також незалежному зовнішньому експерту Др. Лауреано Гонсалес-Вега за їх безцінний внесок у створення навчальних матеріалів.

Сусанна Караханян, кандидат наук

Співавтор проекту і учасник проектної команди ЕМТ

Араїк Навоян, кандидат наук

Координатор проекту СЗQA, проректор Французького університету у Вірменії

Подяка

Європейські партнери проекту від Університету Алкали (Іспанія), Вищої Ради з оцінки досліджень та вищої освіти HCERES (Франція) та Університету Яна Кохановського в Келчах (Польща) внесли свій внесок у наступні тематичні дослідження, включені в комплект навчальних матеріалів:

Кейс-стаді Іспанії:

- Др. Хосе Луїс Лазаро;
- Др. Альфредо Гардел;
- Др. Ігнасіо Браво.

Кейс-стаді Франції:

- П'єррік Гандольфо (Hceres);
- Франсуа Перно (Hceres);
- Соланж Пизар (Hceres);
- Гійом Россе (Університет Ліон 3).

Кейс-стаді Польщі:

- Др. Олег Лещак;
- Др. Грайр Магакян.

Розділ 1 - Аналіз іспанської практики забезпечення якості національної системи вищої освіти та наукових досліджень

1.1. Загальний огляд - Національна система вищої освіти та наукових досліджень в контексті забезпечення якості (акцент на докторський рівень)

1.1.1. Коротка презентація вищої освіти та системи досліджень

Загальна інформація про Іспанську систему рівнів вищої освіти

Іспанія є однією з 28 країн, що наразі входять до складу Європейського Союзу. Її площа складає 505 944 км². Станом на 2016 рік населення Іспанії складало 46,5 млн. чоловік¹. Столиця Іспанії - Мадрид - розташована в центрі країни. Розмір ВВП на душу населення у 2016 р. склав 23 970 євро. Загальна кількість активних підприємств - 3,24 млн., 55,4% з яких не залучають найманої робочої сили.

Поточна віково-статтєва піраміда в Іспанії має нижче зображений вигляд (рис. 1.1). Темнішим кольором відображено частку іноземців. Люди, старші за 65 років складають 18,7% населення (8,7 млн. осіб).

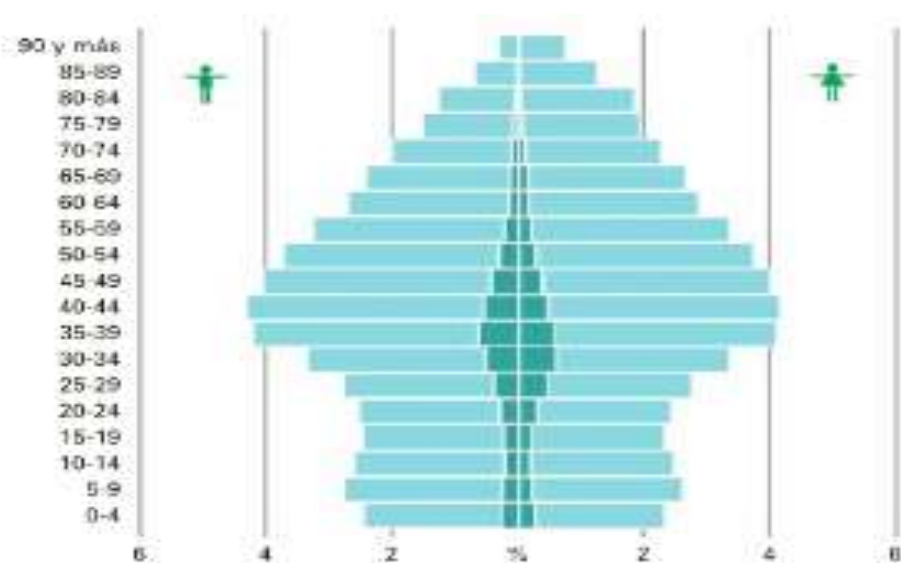

Рис. 1.1 Віково-статтєва піраміда в Іспанії

¹ http://www.ine.es/prodyser/espa_cifras/2017/index.html

В Іспанії налічується 84 університети, 50 з яких державної форми власності. Функціонує 343 (274 державної форми власності) навчальних кампусів (територіальних майданчиків), на яких розміщуються заклади вищої освіти.

Кількість осіб, що добувають освіту в країні (на всіх рівнях) складає 8,1 млн. осіб. Частка осіб, що залишають навчання до його завершення, складає 19% і є найвищою серед країн ЄС. Загальна кількість студентів закладів вищої освіти в 2015-2016 навчальному році складала 1,3 млн. осіб, з яких 54,4% - жінки. Чиста частка тих, хто навчається в закладах вищої освіти, - 31,1%.

На 1 мільйон жителів припадає 1,81 університет. У розрахунку ж на 1 мільйон жителів віком від 18 до 24 років приходиться 26,47 університетів.

Наступна таблиця 1.1 ілюструє кількість залучених до навчання докторантів та відсоток серед них жінок у розрізі галузей знань у 2015-2016 навчальному році.

Таблиця 1.1

Розподіл докторантів за галузями знань та статтю

Галузь знань	Кількість студентів	% жінок
Соціальні науки та право	618.851	59.7%
Інженерія та архітектура	254.244	25.5%
Гуманітарні науки та мистецтво	133.710	61.1%
Медичні науки	240.812	69.3%
Природничі науки	81.492	51.0%
Разом	1.329.109	54.5%

На освітньому ринку Іспанії присутні 2 699 освітніх програм з лише 23 міжуніверситетськими ступенями. Загальна кількість майданчиків для навчання бакалаврів складає 303 779. Із них 246 642 - очні, а інші 57 137 - дистанційні.

У 2014-2015 навчальному році 231 961 студент отримав ступінь бакалавра або магістра. Частка працевлаштованих випускників склала 75,6%. Близько 7,8% випускників виїхали за кордон у пошуках роботи.

Останніми роками кількість студентів, залучених до навчання за магістерськими та докторськими програмами, зростає. Наразі загальна кількість студентів за другим

(магістерським) рівнем вищої освіти складає 140 000 осіб, а за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти - 28 546 осіб.

1.1.2. Державне регулювання вищої освіти в Іспанії

Поточна система організації іспанських університетів та програм вищої освіти регламентується Національним Природним Законом [BOE-LOU, 2001], зі змінами, внесеними Природним Законом 4/2007 від 12 квітня 2007 року [BOE-LO, 2007]. Цими законами запроваджено інноваційну, відкриту і гнучку концепцію забезпечення університетів найбільш вдалими регуляторними рішеннями, що відповідають їх потребам, з метою підвищення якості та високих стандартів діяльності університетів. Заклади вищої освіти (ЗВО) виконують такі функції:

- надання суспільних послуг у галузі вищої освіти шляхом проведення досліджень та навчання;
- створення, розвиток, передача та критичний аналіз знань у галузях науки, техніки та культури;
- підготовка до виконання професійної діяльності, що потребує застосування наукових знань та методів художньої творчості;
- розвиток науки та технології, а також популяризація, оцінка та передача знань в цілях розвитку культури, підвищення якості життя, економічного розвитку;
- популяризація та розповсюдження знань і культури шляхом розвитку університетів і навчання впродовж життя.

Разом із проведенням фундаментальних досліджень університети повинні сприяти передачі результатів наукових досліджень в реальний сектор економіки, діючи у координації та синергії з іншими учасниками науково-технологічної системи.

Сьогодні суспільство, економіка і уряд (на національному і регіональному рівнях) вимагають від університетів взяти на себе нові функції у сферах освіти, науки і культури. В цьому контексті було запроваджено кілька механізмів, орієнтованих на стимулювання наукових досліджень та посилення зв'язків між університетами і суспільством.

До цілей такого регулювання відносяться:

- покращення якості викладання, наукових досліджень та управління в університетах;

- сприяння мобільності студентів та викладачів, здобуття переваг шляхом діалектичного перетворення кількості в якість;
- інтенсифікація створення та трансферу знань як ключове питання економічної діяльності;
- забезпечення реагування університетів на виклики, пов'язані зі знеособленням вищої освіти завдяки новим інформаційним і комунікаційним технологіям;
- забезпечення навчання впродовж життя;
- конкурентна інтеграція з кращими школами в новому Європейському просторі вищої освіти.

З одного боку, університетам надано нові компетенції щодо найму викладачів, повернення на роботу професорів, які з різних причин (працевлаштування за кордоном, в бізнес-середовищі, вихід на пенсію, тощо) залишили університет, але готові повернутися до навчальної та наукової роботи; з формування центрів та структурних підрозділів, що реалізують функцію дистанційного навчання; запровадження процедур доступу студентів до дистанційного навчання, тощо. З іншого боку, органи місцевої влади мають повноваження регулювати правовий режим діяльності університетів і розмір заробітної плати найнятих ними викладачів, встановлювати додаткову оплату для викладачів, погоджувати фінансування освітніх програм і оцінювати якість роботи університетів у цій сфері.

Люди, старші за 65 років складають 18,7% населення (8,7 млн. осіб).

1.1.2.1. Органи управління закладів вищої освіти (ЗВО)

Однією з цілей закону є сприяти більшій мобільності і ефективності менеджменту ЗВО. З цією метою запроваджено чітку диференціацію управлінських, представницьких та наглядових органів університету, як зазначено нижче:

- **Управлінська Рада:** найвищий орган управління в університеті, відповідальний за затвердження стратегії розвитку та програмних цілей університету щодо управління людськими, матеріальними ресурсами, реалізації наукових досліджень, організації навчального процесу та розробки бюджету. До складу ради входять: ректор (є головою ради), менеджер, відповідальний секретар. Вибір решти членів ради регламентовано статтею 15 Національного Природного Закону [BOE-LOU, 2001] та п.13 змін до нього від 12 квітня 2007 року.

- **Ректор:** Статус ректора посилено, здійснено перерозподіл повноважень між ректором та іншими членами управлінської команди. Ректор обирається університетською спільнотою шляхом загального вільного та таємного голосування. При цьому вага голосу виборця залежить від того, який з підрозділів університету він представляє.
- **Громадська Рада:** Новий закон про університети посилює повноваження та функції Громадської Ради з метою покращити виконання обов'язків щодо нагляду та контролю за діяльністю університету. Ці повноваження включають: нагляд за економічною діяльністю, затвердження бюджету та багаторічне програмування, схвалення пропозиції ректора щодо призначення менеджера, погодження додаткової оплати праці для викладачів, моніторинг розробки та виконання бюджету, погодження створення фондів та інших юридичних осіб. Реформа 2007 року також передбачила право громадських рад отримувати відповідну інформацію та поради від атестаційних органів автономій (місцевих органів влади) та Національного Агентства Оцінки Якості та Акредитації Іспанії (ANECA).
- **Клуатр:** Це орган, що представляє університетську спільноту і очолюється ректором. В числі його функцій - розробка внутрішніх регламентів та обрання 40% Управлінської Ради. Крім того, цей орган має право ініціювати вибори ректора за рішенням не менш як третини його членів. Наслідком такого рішення є розпуск Клуатру та припинення повноважень ректора. Клуатр не менш ніж на 51% складається з докторів, штатних професорів університету. Решта 49% формуються на розсуд університету згідно вимог, встановлених у його внутрішніх положеннях.
- Крім того на рівні факультету/ школи та кафедри встановлюються власні органи управління, такі як Рада факультету / школи та рада кафедри відповідно.

1.1.2.2. Оцінка якості ЗВО

Оцінці підлягають різні аспекти діяльності ЗВО. Серед цілей такої оцінки слід назвати оцінку якості надання суспільних послуг ЗВО, порівняння і контроль прозорості роботи університетів, підвищення якості викладання. Додатково ці результати оцінки якості можуть бути використані при прийнятті рішень щодо стимулювання мобільності та відзначення / нагородження викладачів і студентів.

Цілі наведені у попередньому абзаці реалізуються через оцінку, сертифікацію та/ чи акредитацію:

- освітніх програм на здобуття національного чи міжнародного диплому (сертифікату), в тому числі диплому доктора філософії, а також університетів та інших ЗВО, їх філій;
- навчальної, наукової, навчально-управлінської діяльності ЗВО, їх філій;
- іншої діяльності та програм, що можуть стати результатом стимулювання покращення якості освітньої та наукової роботи з боку органів державної влади.

Оцінка функціонування ЗВО та як наслідок сертифікація і акредитація освітніх програм відноситься до повноважень Національного Агентства Оцінки Якості та Акредитації Іспанії (ANECA) та регіональних органів оцінки, які місцеві органи влади можуть визначати.

ANECA - це державна організація, створена Міністерством Освіти, Культури та Спорту відповідно до положень статті 32 Закону про Університети (Природний Закон 6/2001 від 21 грудня 2001 року). Загальними цілями її діяльності є:

- наймання викладачів у найбільш конкурентний спосіб;
- стимулювання інтеграції університетів у Європейський простір вищої освіти;
- оцінка якості з боку незалежного агентства;
- заохочення прозорості, порівнянності, кооперації та конкурентоздатності університетів як способу покращити їх якісний рівень;
- стимулювання постійного покращення якості освітньої, наукової управлінської діяльності університетів;
- забезпечення органів державної влади якісною та порівнюваною інформацією для прийняття рішень у межах їх повноважень;
- інформування студентів, їх родин та суспільства в цілому про якість університетських програм та надаваних ними послуг.

Ці цілі досягаються шляхом оцінювання комплексних звітів, наприклад, звіту щодо якості університету [ANECA, 2015] або окремої інституції, навчальних програм що є підставою для сертифікації та акредитації.

1.1.2.3. Категорії викладачів ЗВО

Державне регулювання передбачає, що в структурі науково-педагогічного складу

університету повинні переважати штатні професори над залученими. При цьому викладацька та наукова робота кожного професора повинна бути збалансованою. Відбір викладачів повинен регулюватися відповідними положеннями та відповідати критеріям відкритості, конкретності та прозорості, гарантувати перевагу досягнень та професіоналізму. Кандидати повинні пройти первинну оцінку для допуску до виконання обов'язків викладача.

Існують такі посади викладачів:

- **Асистент Професора:** наймається максимум на 5 років з числа тих, хто вже здобув усі передбачені освітньою програмою підготовки доктора філософії навчальні кредити та завершує наукову підготовку. Він може також залучатися до виконання викладацьких завдань обсягом до 60 годин на рік.
- **Доктор філософії, Асистент Професора:** наймається максимум на 5 років. Законом передбачено, що для займання цієї посади слід отримати позитивну зовнішню рецензію (оцінку). При цьому бажано, щоб рецензія надійшла з університету, з яким кандидат на посаду не був пов'язаний контрактними відносинами протягом останніх двох років.
- **Доцент:** виконує навчальні або наукові завдання, або переважно наукові. На цю посаду призначається доктор філософії, який має не менш як трирічний досвід викладання або наукової роботи після захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії, а також отримав позитивну зовнішню рецензію (оцінку).
- **Залучений викладач:** викладач, що тимчасово залучений до роботи в університеті на умовах часткової зайнятості. Він має бути визнаним професіоналом, що здійснює професійну діяльність за межами університету.
- **Професор:** виконує навчальні або дослідницькі завдання. На цю посаду призначається визнаний доктор філософії, що отримав високу оцінку за результатами оцінювання його навчальної та наукової роботи. Ця посада передбачає працевлаштування на постійній основі.
- **Почесний професор:** професор, з числа звільнених на пенсію, з яким укладено тимчасовий контракт на надання визначеного кола освітніх чи наукових послуг для університету.
- **Запрошений професор:** визнаний професор або науковець - резидент

інших університетів чи дослідницьких центрів, тимчасово залучений для надання визначеного кола освітніх чи наукових послуг.

1.1.3. Відмінності між другим (магістерським) та третім (освітньо-науковим) ступенями вищої освіти, статистика у розрізі рівнів вищої освіти та галузей знань, статистика випуску магістрів та докторів філософії

В Іспанії діє трирівнева (трициклова) система вищої освіти. Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає чотирирічну підготовку студентів, забезпечуючи базову підготовку та формування фахових компетентностей для здійснення професійної діяльності.

Другий рівень вищої освіти передбачає отримання випускником ступеня магістра на базі бакалаврської освіти. Тривалість навчання складає 1-2 роки. Навчальний процес орієнтовано на підвищення кваліфікації та здобуття академічної чи професійної спеціалізації або заохочення старту наукових досліджень.

Останній третій рівень вищої освіти - так званий «докторський рівень» - має на меті підвищення кваліфікації здобувачів щодо виконання наукових завдань. Його нормативна тривалість - 3 роки.

Описана вище структура трирівневої (трициклової) системи вищої освіти зображена на рис. 1.2:

Рис. 1.2 Структура трирівневої (трициклової) системи вищої освіти в Іспанії

Таким чином, студент денної форми навчання, що вступив до університету у віці 18 років, за умови задовільного навчання отримає ступінь бакалавра у 22 роки, ступінь магістра у 23-24 роки, ступінь доктора філософії у 26-27 років.

Усі програми вищої освіти (бакалаврські, магістерські та науково-освітні програми

підготовки докторів філософії) підлягають періодичній оцінці, що передбачає перевірку досягнення університетом цілей, що заявлялися початково. Ті програми, які пройшли оцінку підлягають акредитації повноважним агентством із якості. До того ж органи державної влади можуть використовувати результати такої оцінки для забезпечення цільової підтримки та додаткового фінансування освітніх програм.

1.1.3.1 Ступінь бакалавра

Підготовка бакалаврів здійснюється у розрізі багатьох галузей знань у відповідності до регламентів, встановлених Урядом. У випадку так званих «регульованих професій» (Директива Європарламенту 2005/36/ЕС) діють окремі регламенти, що враховують специфіку відповідної освітньої програми. Класифікацію галузей знань наведено нижче:

- гуманітарні науки та мистецтво,
- природничі науки,
- медичні науки,
- соціальні науки та право,
- інженерія та архітектура.

За кожною галуззю знань підготовка бакалавра охоплює **240 кредитів ЄКТС**. Навчання закінчується підготовкою та захистом бакалаврської роботи або проекту (включено до загальної кількості кредитів).

Зазвичай, перші 60 кредитів передбачають загальну підготовку та формування базових компетентностей у обраній галузі знань, що дозволяє студентам за потреби змінити освітню програму в межах обраної галузі знань.

1.1.3.2. Ступінь магістра

Магістерські програми не підлягають поділу за галузями знань. Специфічні регламенти використовуються тільки тоді, коли цього вимагає конкретна професія, в якій діють відповідні регуляторні вимоги. Виключення становлять тільки регульовані професії (Директива Європарламенту 2005/36/ЕС), в яких магістерські програми повинні чітко кореспондувати із встановленими правилами.

Тривалість магістерських програм може коливатися від 60 о 120 кредитів ЄКТС, в межах яких застосовуються усі можливі форми навчання з відповідним оцінюванням. Навчання закінчується підготовкою та публічним усним захистом проекту або магістерської роботи (включено до загальної кількості кредитів).

Щодо відкриття магістерських програм, то ініціатива йде від університетів у співробітництві із місцевими органами влади, що визначають і розвивають власні стратегії, а також наповнюють програми спеціальними освітніми та науковими компонентами.

1.1.3.3. Ступінь доктора (доктора філософії)

Наразі іспанські програми третього (освітньо-наукового) рівня складаються із ряду освітніх компонент, що реалізуються паралельно з проведенням наукового дослідження та завершуються захистом дисертації на здобуття ступеня доктора філософії. У табл. 1.2 наведено різні етапи підготовки доктора філософії.

Таблиця 1.2

Етапи підготовки доктора філософії

1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік
Освітні компоненти			додатковий рік	останній додатковий рік
	Рекомендовано стажування за кордоном			

Докторант і науковий керівник протягом перших 6 місяців навчання розробляють план дослідження, за яким прогрес оцінюється щорічно Академічним комітетом, створеним в межах докторської програми.

Наступний розділ описує різні вимоги щодо вступу на навчання за програмами 3 (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

Різні вимоги щодо вступу на навчання за програмами 3-го (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Королівським Указом 43/2015² запроваджено деякі зміни до вимог щодо вступу на навчання за програмами 3 рівня вищої освіти з метою інтернаціоналізації випускників Іспанських університетів. Відкрито доступ до навчання за докторськими програмами осіб, що мають диплом бакалавра (навчання 3 або 4 роки) та магістра (навчання 1 або 2 роки) та пройшли навчання за множиною загальних та спеціальних навчальних курсів. При цьому сумарна кількість кредитів ЄКТС, здобутих під час навчання за бакалаврськими та магістерськими програмами, необхідних для

² <https://www.boe.es/boe/dias/2015/02/03/pdfs/BOE-A-2015-943.pdf>

отримання права на вступ до докторантури, складає не менше 300.

Загалом, для доступу до офіційної докторської програми слід мати офіційний іспанський (державного зразка) або еквівалентний йому диплом бакалавра, а також університетський або рівний йому диплом магістра, якими підтверджується опанування абітурієнтом не менш як 300 кредитів ЄКТС навчального навантаження сумарно за цими двома рівнями вищої освіти.

1.1.3.4. Відповідність національній рамці кваліфікацій

Іспанська рамка кваліфікацій (Marco Español de Cualificaciones - MECU³) відповідає Європейській⁴. Існує взаємозв'язок між різними рівнями та дескрипторами кваліфікаційних рівнів MECU і Європейської рамки кваліфікацій (EQF). Для того, щоб зробити іспанську рамку кваліфікацій більш зрозумілою, різні рівні кваліфікацій описані в категоріях результатів навчання. В такий спосіб простіше визначити та підтвердити усі види результатів навчання (в тому числі інформального та неформального навчання), незалежно від способу їх здобуття.

Рівні MECU пронумеровані від 1 до 4 та відповідають чотирьом рівням FQ-EHEA: професійно-технічний спеціаліст, бакалавр, магістр, доктор (доктор філософії). Перший із наведених вище ступенів не є університетським і включений до переліку з метою підтримки і стимулювання навчання впродовж життя. Професійно-технічна освіта вважається вищою освітою, хоча й реалізується за межами університетської системи. Професійно-технічний спеціаліст не тільки може вступити до університету, але й ЄКТС кредити, що характеризуються відповідними результатами навчання, можуть бути йому зараховані. Ці чотири рівні вищої освіти базуються на Дублінських дескрипторах.

Таблиця 1.3 характеризує відповідність між різними рамками кваліфікацій.

³ Established under Royal Decree: Ministry of Education (2011). 1027/2011, Spanish qualifications framework for Higher Education]: <http://www.boe.es/boe/dias/2011/08/03/pdfs/BOE-A-2011-13317.pdf>

⁴ Cedefop (2016). The application of learning outcomes approaches across Europe. http://www.cedefop.europa.eu/files/3074_en.pdf

Таблиця 1.3

Відповідність між рамками кваліфікацій

QF ⁵	MESU ⁶	SQF-EHEA	QF-EHEA
8	8	Доктор (доктор філософії)	Третій цикл
7	7	Магістр	Другий цикл
6	6	Бакалавр	Перший цикл
5	5	Професійно-технічний спеціаліст	Перший цикл

1.1.3.5. Національна статистика наукових досліджень і роль ЗВО в національній системі досліджень

Наукові дослідження можна розділити на дві групи за джерелом фінансування - приватні і державні⁷. Обсяг інвестицій підприємств в НДДКР у 2015 році склав 0,63% ВВП. Планується до 2020 року збільшити цю величину до 0,72% ВВП. Близько 90 000 їх працівників задіяні в роботі науково-дослідних відділів. В державному секторі працює 40 000 осіб у різного роду адміністраціях та ще 74 000 дослідників у ЗВО. Водночас державні інвестиції у НДДКР мають тенденцію до скорочення, складаючи 1,23% ВВП. Планується до 2020 року збільшити їх частку до 2%.

Методи наукового дослідження

На університетському рівні дослідження може розглядатися з трьох точок зору:

- Підтримка педагогічної діяльності: підготовка наукових кадрів на найвищому рівні (докторантів (здобувачів ступеня доктора філософії)) з метою задоволення потреб бізнесу та академічної спільноти.
- Діяльність орієнтована на створення нового знання: розвиток фундаментальних досліджень, що роблять внесок у краще розуміння певної дослідницької проблематики.
- Науково-технічний базис суспільного прогресу: розвиток технологій, що дозволяють суспільству підвищити рівень економічного розвитку та міру технологічної автономії.

Дослідження можуть бути класифіковані на два типи:

⁵ EQF - Європейська рамка кваліфікацій

⁶ MESU - Іспанська рамка кваліфікацій

⁷ Plan Estatal de I+D+i 2017-2020.

http://www.idi.mineco.gob.es/stfls/MICINN/Prensa/FICHEROS/2017/PlanEstatad_IDI_vB.pdf

- фундаментальні: дослідження, що мають на меті виключно отримання нового знання.
- прикладні: їх основною метою є досягнення практичного результату.

Дослідницька структура ЗВО

Законодавчо регламентовано, як наукові дослідження повинні проводитися ЗВО. Існують різні структурні підрозділи: дослідницькі групи, відділи, дослідницькі інститути в структурі університету тощо. Типова модель організації наукової роботи в ЗВО має наступний вигляд: керівник науково-дослідної роботи університету (найвища ланка досліджуваної організаційної структури) - проректор з наукової роботи. Під його керівництвом працюють різні дослідницькі групи, дослідницькі центри, відділи співпраці із підприємствами, відділи патентування та акумулювання результатів досліджень.

1.1.4. Відносини між ЗВО та підприємствами: стажування, працевлаштування, практика, тощо

Відносини між ЗВО і підприємствами переважно сконцентровані на питаннях проведення досліджень та стажування студентів. Не передбачено мобільність викладачів університетів та персоналу підприємств. Науково-дослідницькі контракти можуть бути підписані між університетом і підприємством, що фінансує дослідження. Пошук приватних інвесторів є обов'язковим для реалізації публічно-приватного партнерства. Для отримання державного фінансування слід створити змішаний консорціум інвесторів, в тому числі приватних.

Працевлаштування в компаніях дозволяє студентам краще зрозуміти, як функціонує ринок праці та як застосовувати практичні методи досліджень (застосовувані в промисловості, бізнесі, сфері державного управління) до власних досліджень. Докторські програми можуть пропонувати тимчасове працевлаштування в компаніях, що мають науково-дослідницькі відділи.

Участь в зовнішньому тимчасовому працевлаштуванні вимагає попереднього підписання угоди про співпрацю в галузі освіти між університетом і компанією (державною інституцією), залученою до практичного навчання докторантів. Така угода розробляється на замовлення особи відповідальної за реалізацію докторської програми та підписується з боку університету ректором чи проректором за

розподілом функціональних обов'язків, а з боку компанії чи державної інституції - уповноваженою особою.

Стажування та тимчасове працевлаштування використовуються все частіше, зважаючи на зацікавленість суспільства у забезпеченні випускників ЗВО робочими місцями на національному ринку праці. Стажування регулюється різними законами, оскільки стосується відносин між університетами й іншими суб'єктами ринку праці. Стажування класифікується як виробнича практика та включається в навчальний план або опановується факультативно.

Важливо пам'ятати, що існує Громадська рада, що погоджує стратегічні рішення та контролює діяльність університету. Ця рада, як вже зазначалося вище, складається з представників різних зацікавлених сторін, до числа яких відносяться і відповідні чи суміжні компанії.

Університет стимулює поширення результатів досліджень та їх впровадження у виробництво шляхом реалізації різного роду політик. З одного боку, вони повинні це робити, бо цього вимагають умови фінансування університетських досліджень. Іспанія поділена на регіони і кожна місцева адміністрація має власну формулу, що визначає як краще використовувати кошти своїх громадян для фінансування ЗВО. З іншого боку, університети знають, що дослідження і впровадження їх результатів є ключем до їх успіху. Тому університети зазвичай проводять конкурси дослідницьких проектів, грантів на дослідження, мобільності, патентів, призначають нагороди за трансфер результатів дослідження суспільству, тощо. Останніми роками було багато зусиль докладено для підвищення частки підприємців серед випускників. Проведено кілька конкурсів на залучення фінансування студентських стартапів.

1.1.5. Коротка презентація третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

1.1.5.1. Як третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти організовано в країні?

Іспанські ЗВО пропонують широкий вибір докторських програм (програм 3 рівня вищої освіти), орієнтованих на підготовку дослідників за п'ятьма галузями знань: гуманітарні науки та мистецтво, природничі науки, медичні науки, соціальні науки та право, інженерія та архітектура.

Програми третього рівня вищої освіти регулюються в Іспанії Міністерством Освіти, Культури та Спорту (МЕС). Оскільки повноваження у сфері освіти передано на

регіональний рівень місцевим органам влади, то окрім загальної структури програм 3 рівня вищої освіти, у кожному регіоні є свої особливості організації відповідних програм. Існує централізована база даних докторських програм, яка є у відкритому доступі. Міністерство Освіти, Культури та Спорту має право останнього слова у затвердженні або відмові від затвердження програми 3 рівня вищої освіти, хоча зазвичай просто дублює рішення місцевих органів влади.

Національне Агентство Оцінки Якості та Акредитації (ANECA) має мережу власних підрозділів (фондів, агенцій, інститутів, тощо) у всіх регіонах країни, тому затвердження (перевірка та акредитація) докторських програм університетів, що розташовані в регіонах, здійснюється незалежними зовнішніми агентствами з питань якості, що інформують про результати місцеві органи влади, якими вже приймається рішення щодо відкриття / закриття докторських програм.

Коли йдеться про спільну докторську програму, до реалізації якої залучено ЗВО з різних регіонів країни, один з університетів визначається координуючим, а оцінка докторської програми здійснюється через агентство з питань якості відповідного регіону.

1.1.5.2. Кількість ЗВО, що реалізують програми третього рівня вищої освіти

В Іспанії існує 42 університети, що здійснюють підготовку докторів філософії.

Пріоритетні напрямки наукових досліджень визначаються на регіональному рівні. Це означає, що більше коштів на дослідження буде виділено саме за цими напрямками досліджень.

Наукові дослідження проводяться паралельно з реалізацією докторських програм, являючи собою фундаментальну основу для досліджень докторантів (здобувачів ступеня доктора філософії) в Іспанії.

Оцінка дисертації на здобуття ступеня доктора філософії передбачає присвоєння їй однієї з оцінок за такою шкалою: «НЕЗАДОВІЛЬНО», «ЗАДОВІЛЬНО», «ДОБРЕ», «ВІДМІННО». Для цього кожен із членів Ради з захисту повинен написати звіт щодо присвоєння кваліфікації. Додатково, дисертація на здобуття наукового ступеня «доктор філософії» може принести її автору диплом з відзнакою, якщо усі члени експертної ради одноставно в процесі таємного голосування виставлять здобувачеві оцінку «ВІДМІННО».

Існують нагороди за кращу дисертацію в університеті у галузях природничих та гуманітарних наук.

1.1.5.3 Національна статистика щодо підготовки докторів філософії⁸

Загальна кількість здобувачів, зарахованих на навчання за програмами 3 рівня вищої освіти складає 28 546. З них 27 390 - до державних університетів.

В нижче наведених таблицях (1.4 - 1.5) зазначено кількість здобувачів, що вступили на навчання за програмами 3 рівня вищої освіти, та кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії у 2014-2015 навчальному році.

Таблиця 1.4

Розподіл здобувачів наукового ступеня доктор філософії за галузями знань, Іспанія 2014-2015 н.р.

Галузь знань	Кількість докторських програм	Кількість зарахованих здобувачів
Соціальні науки та право	255	7 628
Інженерія та архітектура	251	5 203
Гуманітарні науки та мистецтво	157	5 086
Медичні науки	170	6 564
Природничі науки	225	4 065
Разом	1 035	28 546

Таблиця 1.5

Динаміка захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор філософії, Іспанія, 2011-2016 рр.

Рік	Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор філософії
2011	9 483
2012	10 504
2013	10 889
2014	11 316
2015	14 694
2016	20 049

⁸ Datos y Cifras del Sistema Universitario Español. Curso 2015-2016. <https://www.mecd.gob.es/dms/mecd/servicios-al-ciudadano-mecd/estadisticas/educacion/universitaria/datos-cifras/datos-y-cifras-SUE-2015-16-web-.pdf>

Зростання кількості захищених дисертацій у 2016 році було значною мірою обумовлено обмеженням щодо строків захисту, встановленим новою моделлю регулювання в галузі.

1.2. Зміст та характеристика докторських програм

1.2.1 Інформація про структуру докторських програм (методологія, обсяг в кредитах ЄКТС ...)

Іспанські докторські програми не вимірюються в кредитах ЄКТС. Натомість існує кілька освітніх заходів, що мають бути виконані протягом навчання за докторською програмою. Ці заходи регламентовані для кожної окремої докторської програми та орієнтовані на формування загальних умінь чи фахових компетентностей за відповідною програмою.

В таблиці 1.6 вказано кількість дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, захищених у 2015-2016 навчальному році у розрізі розширеного переліку галузей знань.

Таблиця 1.6

Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор філософії за галузями знань, Іспанія, 2015-2016 н.р.

Галузь знань	Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктор філософії
Сфера послуг	75
Сільське господарство - ветеринарія	360
Освіта	958
Інформатика	958
Економіка, управління та право	1 348
Інженерія, промисловість, архітектура	1 601
Соціальні науки, журналістика і документознавство	2 256
Медицина і соціальне забезпечення	3 015
Гуманітарні науки та мистецтво	3 104
Природничі науки	5536

1.2.2. Характеристика програм третього рівня вищої освіти

1.2.2.1. Організація програм 3 рівня вищої освіти: відбір, вступ, зарахування

Перед поданням заяви на вступ на навчання за докторською програмою здобувачу слід сконтактувати з імовірним науковим керівником. Відправною ж точкою власне вступу є контакт із координатором відповідної докторської програми.

Процедура вступу на навчання за докторською програмою передбачає безпосередню взаємодію заявника та наукового комітету. При цьому заявнику для участі у відповідній процедурі слід:

- перевірити свою відповідність загальним та спеціальним вимогам щодо вступу;
- з'ясувати усі деталі щодо докторської програми, на навчання за якою він вступає;
- сконтактувати з координатором докторської програми та потенційним науковим керівником;
- подати заявку на вступ до відповідної Докторської школи шляхом заповнення заяви-анкети, надання всіх необхідних документів.

Після перевірки відповідності заявника вимогам щодо вступу, Докторська школа пересилає документи до Академічного комітету відповідної докторської програми для прийняття рішення щодо прийняття заявника на навчання за цією програмою.

Після цього Академічний комітет призначає докторанту куратора. Докторант повинен підписати Угоду про навчання та добросесну поведінку разом з куратором та науковим керівником. Ця угода та інші документи, що стосуються вступу, повинні бути повернуті на зберігання до Докторської школи.

Докторська школа Університету Алькали повідомляє докторантів про вступ, як тільки уся відповідна документація надходить до неї у паперовому вигляді та у відведений для цього строк. Якщо Академічний комітет відмовив заявнику у вступі, то останній має право оскаржити це рішення в триденний строк після отримання повідомлення про відмову. Якщо після оскарження рішення не було змінено, то заявник може звернутися з апеляцією до Ректора.

Докторанти зараховуються на навчання за відповідною докторською програмою з використанням системи самозарахування. Крім того вони оплачують навчання шляхом обрання відповідної форми.

В щорічному меморандумі по кожній програмі Комісія з якості повинна

проаналізувати дані щодо зарахування і вивчити усі скарги та пропозиції з метою виявити наявність будь-яких проблем, складнощів, аномалій в процедурах вступу. До уваги беруться такі індикатори:

- частка зайнятих місць;
- динаміка даних щодо зарахування.

Комісія з якості, створена у межах кожної програми, в своїй роботі використовує такі джерела первинних даних:

- анкети попередньої реєстрації або заявки на вступ;
- форми зарахування.

1.2.2.2. Навчання

Для того щоб допомогти докторанту здобути компетентності, що відповідають ступеню доктора філософії, Докторська школа пропонує різноманітні навчальні заходи, які в сукупності формують послідовну навчальну стратегію, розроблену у співпраці із координаторами докторської програми. Зазвичай вона включає:

- навчальні заходи, орієнтовані на формування універсальних компетентностей;
- навчальні заходи, спрямовані на формування фахових компетентностей.

Докторанти повинні вносити навчальні заходи, передбачені курсом їх докторської програми, в персональний журнал, що називається Журнал виконаних робіт.

Навчальні заходи, орієнтовані на формування універсальних компетентностей

Кожного академічного року Докторська школа проводить три типи вибіркового навчальних заходів, орієнтованих на формування універсальних компетентностей, що є спільними для усіх докторських програм.

- Семінари. Школа щороку пропонує серію семінарів для докторантів усіх докторських програм з питань, пов'язаних з пошуком та управлінням інформацією, письмовою та усною презентацією досліджень, підготовкою проектів, етичними аспектами досліджень, і т.д. Рекомендується відвідувати такі семінари протягом першого - другого років навчання за докторською програмою.
- Семінари молодих дослідників. Ці семінари проводяться докторантами в цілях презентації їх досліджень перед колегами докторантами та викладачами.

Рекомендується робити це на другому - третьому роках навчання за докторською програмою.

- Робота в компаніях або державних інституціях. Для того, щоб докторант розібрався в суті ринку праці та прийняв до застосування дослідницькі методи, що використовуються на практиці (в бізнес-середовищі чи в середовищі державних інституцій) Докторська школа може організовувати роботу докторантів у дослідницьких відділах компаній чи державних інституцій.

Інші заходи, спрямовані на формування універсальних компетентностей

В цілях отримання універсальних компетентностей докторанти можуть також відвідувати курси, семінари, інші заходи, що пропонуються іншими університетами чи організаціями, іспанськими чи іноземними, очними чи дистанційними, отримуючи відповідні сертифікати. Наприклад, на он-лайн платформах, таких як Coursera, edX, MiriadaX, тощо.

Зміст усіх цих заходів повинен відповідати визначенню навчальних заходів, спрямованих на формування універсальних компетентностей (компетентностей, спільних для усіх галузей та наукових напрямів, за якими здійснюється підготовка в докторантурі), а також вони підлягають попередньому погодженню з куратором та науковим керівником.

Заходи, спрямовані на формування фахових компетентностей

Кожна докторська програма передбачає ряд спеціальних навчальних заходів, що відповідають інтересам її докторантів. Академічний комітет програми відповідальний за їх планування, встановлення критеріїв, визначення цілей і змісту та розробку процедур контролю, керуючись тим, що з відповідних питань вказано у контрольному меморандумі програми. Коло цих заходів суттєво відрізняється від програми до програми.

1.2.2.3. Статус, повноваження та роль наукового керівника

Докторське дослідження відбувається під керівництвом наукового керівника у відповідності до Порядку написання, перевірки та схвалення дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

В момент вступу на навчання за докторською програмою або протягом трьох місяців

з моменту зарахування Науковий комітет відповідної докторської програми призначає кожному докторантові наукового керівника - іспанського або іноземного доктора філософії.

Науковий керівник має повну відповідальність за послідовність та відповідність навчальних заходів, обраних докторантом, вагомість та новизну результатів дисертаційного дослідження у відповідній галузі знань, за управління процесом планування і коригування (за потреби) інших програмних заходів, в яких він та його докторант беруть участь.

Основними обов'язками наукового керівника є:

- слідувати положенням Угоди про навчання та добросесну поведінку, схваленої Докторською школою;
- регулярно перевіряти Журнал виконаних робіт докторанта;
- періодично рецензувати та візувати План дослідження;
- забезпечити, щоб результати досліджень докторанта були плідними, а також розповсюдженими і прийнятими до впровадження шляхом, наприклад, публікацій, застосування в інших дослідженнях або, за можливості, комерціалізації;
- надати позитивний відгук на дисертацію.

Підготовкою дисертації можуть спільно керувати кілька докторів філософії, коли для цього є належні наукові підстави, такі як міждисциплінарний характер об'єкта дослідження чи виконання програми у співпраці з міжнародними партнерами.

Науковий керівник повинен мати досвід наукової роботи, підтверджений позитивним висновком за результатами шестирічної оцінки наукової роботи протягом останніх десяти років або задоволенням комбінації таких критеріїв: керівництво науково-дослідницьким проектом, участь в дослідницьких проектах, керівництво докторантами та наукові публікації. У разі спільного наукового керівництва тільки один з керівників повинен відповідати критерію позитивної шестирічної оцінки наукової роботи.

1.2.2.4 Захист дисертації

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії є оригінальною дослідницькою роботою, написаною докторантом і такою, що відображає суть Плану дослідження.

Існує можливість презентувати результати дисертаційного дослідження як множину

статей, написаних докторантом і опублікованих у відповідних журналах. Мінімальна кількість статей - 3. В такому разі статті повинні супроводжуватися коротким оглядом, який відображатиме взаємозв'язок окремих частин дослідження як єдиного цілого, ілюструючи загальну логіку аргументів та міститиме розділ із висновками за результатами дослідження.

Академічний комітет є відповідальним за схвалення отриманої на розгляд дисертації. Якщо дисертацію прийнято до захисту, то Академічний комітет програми розробляє та погоджує особовий склад Комісії з захисту. Особовий склад останньої затверджується Управлінським комітетом Докторської школи. Раніше кафедра, відповідальна за програму, виконувала цю функцію.

У випадку захисту іноземних студентів, які написали дисертацію мовою, відмінною від їх рідної мови, застосовуються вимоги щодо мовної компетентності аналогічні тим, які зазначені у вимогах щодо вступу на навчання за програмою 3 рівня вищої освіти, за якою навчається докторант.

Якщо дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії написана в межах угоди про подвійне керівництво, то застосовуватиметься та мовна вимога, яка передбачена такою угодою.

На рис. 1.3 наведено типовий процес, що реалізується на етапі захисту дисертації.

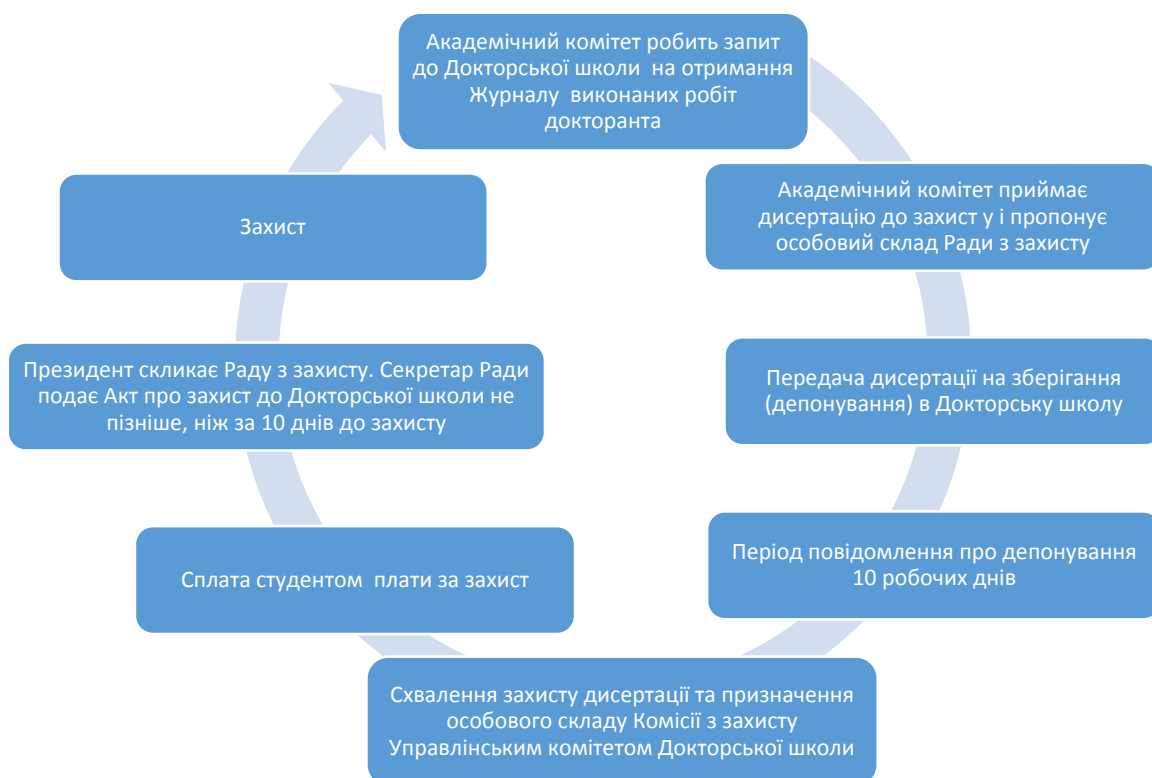

Рис 1.3 Типовий процес захисту дисертації

1.2.2.5. Диверсифікація докторських програм

У цілях інтенсифікації взаємодії між підприємствами і університетами щодо реалізації докторських програм Іспанський уряд регуляторно передбачив можливість виконувати докторське дослідження під час роботи в компанії. Ідея, покладена в основу цієї регуляторної норми полягає в тому, щоб залучити підприємства до вибору тем дисертаційного дослідження. Тоді результати дисертаційних досліджень будуть напряму передаватися суспільству. Різні засоби визначають розвиток таких професіоналізованих докторантур, наприклад, фінансування оплати праці докторанта за рахунок підприємства, на якому проводиться дослідження. При цьому науковий керівник від ЗВО повинен погодити з куратором на підприємстві тему дисертаційного дослідження та здійснювати моніторинг аналогічний тому, що передбачений для інших докторантів, які виконують свої дослідження в університеті.

1.2.2.6. Інтернаціоналізація докторських програм

Програми мобільності

Участь викладацького складу університету та, за можливості, науковців і відомих експертів сприяє посиленню університетських докторських програм та інтенсифікації співпраці між іспанськими та іншими ЗВО. Щодо мобільності докторантів, її завданням є спрощення множини заходів, пов'язаних із проведенням докторських досліджень у дослідницьких центрах іноземних університетів / дослідницьких лабораторіях. Крім того, мобільність є складовою пакету освітніх заходів, передбачених умовами договорів про спільні ступені між іспанськими та іноземними університетами.

В числі заходів сприяння мобільності можна назвати такі:

- існування спільних докторських програм між різними університетами;
- спільна розробка та погодження двома або більше університетами навчальних планів;
- наявність угод, що визначають академічні та адміністративні умови навчання докторантів;
- наявність угод, що регламентують (згідно встановленого порядку) програми мобільності, як для студентів, так і для науково-педагогічного персоналу;
- формалізація домовленостей щодо співкураторства докторським

- дослідженням;
- гранти та субвенції на реалізацію програм мобільності від Міністерства освіти у різних межах;
 - проведення докторських досліджень з міжнародною компонентою;
 - залучення грантів для науково-педагогічного персоналу і докторантів;
 - короткострокові програми стажування за кордоном для дослідницького персоналу та викладачів університетів, що фінансуються самими університетами.

Докторантура з міжнародною компонентою

В Іспанії здобувачі наукового ступеня доктора філософії можуть навчатися за програмами з міжнародною компонентою. В такому випадку диплом доктора філософії матиме відповідну позначку на звороті ("Doctor international"). Для отримання такого диплому здобувач окрім іншого:

1. протягом встановленого терміну навчання повинен пройти тримісячне стажування за межами Іспанії у ЗВО або престижному дослідницькому центрі, завершуючи навчання або виконуючи наукове дослідження. Період перебування за кордоном та перелік завдань, що будуть виконуватися докторантом, підлягають схваленню науковим керівником та Академічним комітетом і включені до Плану навчання в докторантурі.
2. повинен виконати та презентувати однією з визнаних мов наукової комунікації у відповідній галузі знань (що відрізняється від офіційних мов Іспанії) частину дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії, принаймні анотацію і висновки. Це правило не застосовується, якщо звіт щодо стажування за кордоном, а також експерти походять із іспаномовних країн.
3. пройти експертизу дисертації не менш як у двох експертів-докторів з ЗВО або дослідницьких інститутів з-поза меж Іспанії. При цьому, не менш як один із них повинен бути включеним до Ради з захисту. Ним не може бути особа, що виступала координатором стажування (передбаченого п.1 цього переліку) докторанта від іноземної установи.

Захист дисертації повинен відбуватися у тому університеті, до якого докторанта було зараховано. У разі спільної докторської програми - в одному із університетів у відповідності до зазначеного в угодах про співробітництво.

При депонуванні дисертації докторант повинен підтвердити рівень B2 з тієї мови,

якою відбуватиметься захист, якщо вона відмінна від рідної.

Спільний ступінь доктора філософії

Існує можливість отримати спільний ступінь (так звана «спільна докторантура»), що присуджується двома (або більше) різними інституціями, які ділять між собою відповідальність за керівництво, координацію та перевірку наукової роботи над здобуттям ступеня доктора філософії.

Процедура співкерівництва повинна відповідати таким вимогам:

- підходи до вступу на навчання за докторською програмою, депонування та перевірки докторської дисертації повинні бути такими, які відповідають вимогам до програм вищої освіти у відповідних університетах;
- ті, хто прагне виконувати докторське дослідження під спільним керівництвом, повинні забезпечити його відповідність, вимогам, що встановлюються керівникам з обох залучених університетів, виконувати дослідження під їх контролем та відповідальністю;
- кожен зі співкерівників повинен здійснювати наукове керівництво у межах угоди між університетами на засадах взаємодії. В силу дії угоди кожен із ЗВО повинен визнати ґрунтовність дисертації за результатами єдиної (спільної) презентації результатів дисертаційного дослідження та видати диплом про присудження наукового ступеня доктора філософії.
- кандидат на присудження ступеня доктора філософії проходить реєстрацію в обох університетах, за виключенням плати, що відбувається на рахунок одного із них. Угодою має бути визначено, на чий рахунок буде здійснено оплату.
- період дослідження і написання дисертації складає не довше 3 років від моменту підписання угоди. Він розподіляється між університетами на альтернативні періоди перебування в кожному з них. Мінімальний сукупний період перебування в одному ЗВО складає не менше 6 місяців, тоді як в інший час дослідження може виконуватися в іншому. Кожен період перебування може бути цілісним або розбитим на кілька підперіодів.
- публікація, використання та захист результатів дослідження відбувається обома ЗВО у відповідності до процедур, передбачених законодавством відповідної країни;
- дисертація підлягатиме перевірці одноразово, в одному із університетів. Це

передбачається угодою, підписаною між університетами.

- рада, що здійснюватиме перевірку дисертації, формується на засадах спільної згоди обох університетів, її склад повинен відповідати законодавчим вимогам, що діють в обох країнах резиденції університетів - учасників спільної докторантури.
- дисертація повинна бути написана на одній із мов, що зазвичай використовуються для наукового спілкування у відповідній галузі знань, та супроводжуватися анотацією, написаною офіційною мовою країни розташування одного із університетів, що підписали угоду про спільну докторантуру.

1.2.3. Позичіонування програм третього рівня вищої освіти

Виходячи з автономії іспанських університетів, кожна докторська школа у кожному окремому університеті, виходячи з власної стратегії розвитку, розробляє свої докторські програми. Предмет докторського дослідження зазвичай визначається у відповідності до наявної практики наукових досліджень, що реалізується певною кількістю дослідників. Слід зазначити, що кожна докторська програма повинна містити не менше як по три дослідники на кожен науковий напрям, зазначений в її описі.

Незважаючи на той факт, що кожен університет може запроваджувати та реалізовувати власні докторські програми, органи місцевої влади фінансують тільки ті програми, які ілюструють суттєві наукові результати. Таким чином, існує конкурентна система, для виживання в якій слід забезпечувати гарні результати досліджень. Інакше, питання фінансування докторантури лягає на плечі університету. Фінансування докторських програм залежить від їх якості.

Кожні шість років кожна докторська програма підлягає оцінці зовнішнім агентством з якості. Існують різні ключові індикатори, за якими здійснюється оцінка якості докторських програм. Слід набрати їх певну мінімальну кількість для продовження акредитації програм.

Додатково, докторська програма може подати клопотання щодо здобуття спеціальної ознаки якості. Окремі джерела фінансування та замовлення на дослідження є доступними тільки тим докторським програмам, яким присвоєно відповідну ознаку.

Погляньмо на статистику працевлаштування випускників докторантури. В таблиці 1.7

наведено частку випускників 2010 року, що мали роботу відповідно у 2011 та 2014 роках (1 та 4 роки після захисту дисертації), а також частку працевлаштованих згідно отриманої кваліфікації «доктор філософії» з числа працевлаштованих.

Таблиця 1.7

Динаміка працевлаштування випускників докторантури

Галузь знань	Частка працевлаштованих випускників 2010 р			
	Всього, %		<i>в т.ч. працевлаштованих на посадах, що відповідають кваліфікації доктора філософії, з числа працевлаштованих, %</i>	
	2011	2014	2011	2014
Соціальні науки та право	65.1%	64.6%	93.7%	94.7%
Інженерія та архітектура	70.3%	67.8%	96.9%	95.1%
Гуманітарні науки та мистецтво	52.5%	50.7%	94.0%	94.8%
Медичні науки	77.0%	76.2%	96.9%	96.5%
Природничі науки	59.6%	57.0%	94.0%	91.3%
Разом	66.2%	68.3%	95.3%	94.4%

Особа, що має ступінь доктора філософії, має досить вузьку спеціалізацію (на певному проміжку часу вона може бути дуже великою конкурентною перевагою, але в довгостроковому періоді вона може обумовити незручності для компанії), втім її бачення майбутнього, її здатність працювати в міжнародному контексті (і часто в міжкультурному), її здатність здійснити технологічний огляд дозволяє відкрити нові перспективи досліджень і знайти нове застосування своїх переваг. Доктори філософії також інвестують в компанію свою величезну здатність до роботи, автономність і відповідальність за свою роботу, свої інноваційні здібності, досвід в ризик-менеджменті та інші характеристики, які були здобуті під час професійної кар'єри. Навіть з урахуванням всього цього малі та середні підприємства не мають багато докторів філософії в числі своїх працівників. Тільки 4% іспанських підприємств віддають перевагу докторам філософії під час набору персоналу.

Тому Іспанський Уряд запровадив ряд програм підтримки працевлаштування

докторів філософії, таких як “Torres Quevedo”. Вона передбачає трирічні гранти для компаній, що наймають докторів філософії, які, в свою чергу, розробляють проекти виробничих досліджень, займаються експериментальними розробками чи техніко-економічними дослідженнями, у цілях стимулювати професійну кар’єру дослідників, а також попит приватного сектору на персонал, готовий до провадження НДДКР, підтримати формування компаній, зайнятих розборкою інновацій останнього покоління. Грант призначений для співфінансування оплати праці та внесків на соціальне забезпечення дослідників і виплачується у вигляді ануїтету, розраховуючись окремо.

1.2.4. Моніторинг докторантів та випускників

1.2.4.1. Моніторинг, що здійснюється Академічним комітетом докторської програми

Відповідно до діючих положень про іспанські докторські програми моніторинг і оцінка докторантів здійснюється щорічно Академічним комітетом докторської програми.

Для цього зазвичай використовуються така процедура:

- Куратор / науковий керівник готує звіт на свого докторанта. Якщо особа наукового керівника і куратора не співпадають або коли існує кілька наукових керівників, кожен готує власний звіт. Звіт стосується виконання докторантом навчального та наукового навантаження, передбаченого Планом дослідження, або його проектом. якщо такий план ще не затверджено.
- Цей звіт, разом із актуальною копією Журналу виконаних робіт докторанта надсилається координатору Академічного комітету і оцінюється Комітетом.
- Як тільки оцінку завершено, Академічний комітет готує відповідний щорічний звіт про оцінку та моніторинг і пересилає його разом зі звітами куратора та наукових керівників до Докторської школи. Для продовження навчання за докторською програмою необхідно отримати позитивну оцінку.

У разі належно обґрунтованої негативної оцінки докторант підлягає повторній оцінці через 6 місяців. З цією метою План дослідження докторанта підлягає перегляду, якщо він вже був погоджений.

Якщо докторант отримає другу підряд негативну оцінку, він підлягає відрахуванню з докторантури.

В числі інших завдань з моніторингу куратор повинен:

- спостерігати за взаємодією між підпорядкованими йому докторантами і Академічним комітетом;
- підписати письмовий документ, яким встановлюються його функції нагляду за підпорядкованими йому докторантами;
- надавати на регулярну перевірку Журнали виконаних дій підпорядкованих йому докторантів;
- періодично звітувати та завіряти виконання Планів дослідження, підпорядкованих йому докторантів;
- допомагати докторантам в ході навчання, забезпечувати їх інформацією, інструкціями та ресурсами, яких вони потребують;
- виконувати Угоду з Докторською школою про навчання та добросовісну поведінку.

1.2.4.2. Права та обов'язки докторантів

Додатково до прав, передбачених іспанською нормативно-правовою базою, докторанти мають такі права:

1. бути оціненими відповідно до публічних, прозорих, заздалегідь визначених критеріїв оцінки освітніх заходів з урахуванням світової новизни робіт та результатів дослідження у вигляді публікацій, патентів тощо, та в контексті їх здатності до розвитку.
2. визнання авторства робіт, створених під час навчання, та захист інтелектуальної власності на них, зокрема результатів докторського дослідження та попередніх досліджень відповідно до діючого законодавства з цих питань;
3. мати куратора, який направлятиме навчальний процес та наукового керівника, за потреби співкерівника, з підтвердженням досвідом дослідницької роботи для керівництва підготовкою докторської дисертації.

Докторанти також мають різні обов'язки, систематизовані нижче:

1. навчатися і брати активну участь у навчальних заходах для завершення їх освітньої підготовки, підтримувати організовані та регулярні відносини із куратором та науковими керівниками, постійно оновлювати журнал виконаних робіт згідно діючих вимог;

2. слідувати встановленим етичним нормам та фундаментальним етичним принципам, прийнятих у відповідній галузі знань, а також різноманітним етичним стандартам, передбаченим різними національними, секторальними або інституційними етичними кодексами. Докторанти повинні підписати угоду / зобов'язання слідувати кодексу доброчесної поведінки прийнятому Докторською школою Університету Алькали;
3. поважати принципи інтелектуальної власності та спільної власності на дані, коли дослідження проводиться у співпраці з науковим керівником / іншими дослідниками;
4. знати і слідувати внутрішнім положенням з безпеки та здоров'я, особливо це стосується тих, хто виконує лабораторні, польові дослідження, працює в іншому дослідницькому середовищі.

1.3. Внутрішні механізми забезпечення якості

1.3.1. Досвід Університету Алькали щодо застосування механізмів внутрішнього забезпечення якості (ВЗЯ)

ВЗЯ програм 3 рівня вищої освіти в Університеті Алькали виконується Докторською школою та різними комісіями в її складі. Докторська школа Університету Алькали була створена 29 жовтня 2012 року з метою забезпечити докторські розробки та присудження ступеня доктора філософії за п'ятьма галузями знань: гуманітарні науки та мистецтво, природничі науки, соціальні науки та право, медичні науки, інженерія та архітектура.

Докторські програми призначені для підвищення кваліфікації здобувачів щодо методології наукових досліджень, її підтвердження підготовкою оригінальної наукової роботи, відомої під назвою Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Після успішного завершення докторської програми присуджується ступінь доктора філософії, що є найвищим науковим університетським ступенем в Іспанії.

Нижче наведена схема ілюструє організаційну структуру управління програмами 3 рівня вищої освіти в Університеті Алькали.

Рис. 1.4 Організаційна структура управління програмами 3 рівня вищої освіти в Університеті Алькали

1.3.2. Докторська школа

Докторська школа організована і її докторські програми регулюються Королівським Указом 99/2011 та Внутрішнім Положенням про Докторську школу.

Цілями Докторської школи Університету Алькали є:

1. розробка моделі підготовки докторів філософії у відповідності до науково-освітньої стратегії Університету Алькали;
2. формування наскрізної системи знань та компетентностей, необхідних доктору філософії для спрощення його інтеграції в ринок праці;
3. стимулювання національної та міжнародної мобільності докторантів, а також наукових керівників та кураторів, залучених до їх навчання;
4. залучення органів державної влади, компаній, інших установ з-поза меж Університету з метою кращої орієнтації випускників докторантури у множині суспільних потреб;
5. слідувати за професійним розвитком випускників докторантури - докторів філософії.

Голова Докторської школи Університету Алькали має такі повноваження:

1. управляти та координувати діяльність Докторської школи та забезпечувати безперервність виконання цих обов'язків;
2. представляти Докторську школу перед керівними органами Університету Алькали та в інших випадках за потреби;
3. забезпечувати виконання угод Управлінського комітету Докторської школи;

4. управляти бюджетом Докторської школи;
5. готувати щорічні звіти, стратегічні плани, інструкції щодо використання бюджету та звітувати про його використання в минулому фінансовому році, направляти звіти на затвердження Управлінському комітету;
6. координувати й контролювати дотримання кодексу доброчесної поведінки та пов'язаних з цим зобов'язань, а також застосовувати необхідні заходи для вирішення проблем, які можуть виникнути.

Комітет голови Докторської школи Університету Алькали формується із Голови Докторської школи, координаторів докторських програм, представників інших інституцій, з якими Університетом Алькали укладено угоди щодо співпраці за докторськими програмами, представника адміністрації університету і 5 докторантів.

До повноважень цього комітету відносяться:

1. визначення та організація загальноосвітніх заходів для докторантів та регулювання інших заходів, що становлять інтерес для підготовки докторантів;
2. нагляд за начальними та науково-дослідницькими заходами, організованими академічними комітетами докторських програм;
3. забезпечення моніторингу за викладанням з метою гарантувати його якість;
4. аналіз пропозицій щодо відкриття нових докторських програм на предмет їх економічної доцільності, стратегічної можливості запровадження, відповідності діючому законодавству та якості кожної освітньої програми;
5. надання пропозицій щодо докторських програм Управлінському комітету Докторської школи для перевірки і схвалення, а також подальшої передачі Управлінській раді для затвердження компетентними органами;
6. схвалення щорічних звітів Голови Докторської школи, які повинні включати звіт щодо діяльності Докторської школи;
7. гарантувати залучення до професійного середовища докторантів, що навчаються у Докторській школі;
8. підготувати та схвалити пропозиції щодо Правил внутрішнього розпорядку та, за потреби, змін до них;
9. затвердити кодекс доброчесної практики та забезпечити його підписання членами Докторської школи;
10. вирішувати конфлікти, що виникають між різними органами Докторської школи у відповідності до діючих положень Університету Алькали.

11. вирішувати проблеми, які виникають при застосуванні Положення про Докторську школу, забезпечувати внесення змін до нього за потреби або розробки інших стандартів.

Існує постійно діючий комітет, що складається з членів Комітету Голови Докторської школи, завданням якого є вирішення конкретних простих завдань, що виникають в ході щоденної роботи. Ці рішення повинні бути схвалені повним складом Комітету Голови на його наступному засіданні.

Кожна докторська програма має Академічний комітет, до складу якого входить координатор програми та щонайменше по одному представнику кожного з напрямів досліджень. До функцій Академічного комітету як органу, відповідального за усі навчальні та науково-дослідницькі заходи, передбачені програмою, відноситься:

1. схвалення Плану досліджень, передбаченого Докторською програмою та його передача Управлінському комітету Докторської школи для реєстрації;
2. призначення куратора для докторантів Докторської програми та, за наявності ґрунтовних підстав для цього, зміна куратора на будь-якому етапі виконання програми;
3. призначення наукових керівників докторантам відповідної докторської програми протягом терміну, не довшого за 6 місяців, та, за наявності ґрунтовних підстав для цього, їх зміна на будь-якому етапі виконання програми;
4. схвалення співкерівництва дисертаційним дослідженням за наявності підстав для цього, таких як міждисциплінарна природа об'єкту дослідження чи реалізація спільної докторської програми з іншими національним чи міжнародними ЗВО;
5. щорічна оцінка та коригування за потреби Планів дослідження та меморандумів щодо заходів реалізованих докторантом, а також звітів кураторів та наукових керівників;
6. прийняття рішень щодо продовження чи припинення навчання докторанта за програмою;
7. визначати виключні обставини, що можуть визначати обмеження на публікацію окремих результатів дисертаційного дослідження, як визначено статтею 14, частиною 6 Королівського Указу 99/2011.
8. схвалювати перебування докторантів за кордоном як частину освітньої програми з міжнародною компонентою;

9. підготовка висновків за наданими докторантами заявами про зарахування чи відрахування з навчання за докторською програмою для схвалення Управлінського комітету Докторської школи;
10. уповноваження на перевірку дисертації кожного з докторантів, що навчаються за програмою та формування Ради з захисту для відповідної дисертації.

1.3.3. Комітет з якості Докторської школи

Комітет з якості - це орган, відповідальний за планування і моніторинг системи забезпечення якості школи. Його діяльність відбувається паралельно із управлінням і діяльністю докторських програм.

Стабільне зобов'язання Університету Алькала забезпечувати якість у своїх докторських програмах, які враховують спеціалізацію студентів у їхній академічній, професійній або дослідницькій кар'єрі, дозволили докторським званням зайняти центральне місце в академічній пропозиції Університету. У даному випадку, Докторська школа встановлює наступні загальні цілі, які відносяться до якості:

- Забезпечити зрозумілість і визнання політики у сфері якості Докторської школи Університету Алькали всім персоналом і її доступність для будь-кого.
- Збагатити культуру у сфері якості і постійного вдосконалення адміністративного і академічного виконання докторських програм.
- Покращити задоволення студентів завдяки безпосередньому і індивідуальному підходу, що сприяє їх розвитку, удосконалює їх академічну успішність і надає їм конкурентної переваги при спробі працевлаштуватися.
- Встановити обов'язок постійного удосконалення як стандартної норми поведінки, запропонувати і виконати необхідні коригуючі і запобіжні дії.
- Забезпечити такі умови, щоб гарантії якості залишались ефективними, періодично переглядалися і перевірялися.

1.3.4 Докторантура - анкетування задоволеності

Комітет з якості Докторської школи проводить анкетування для виявлення задоволеності, яке відноситься до міжнародного навчання. Його мета - виявити стан його реалізації і, у разі необхідності, зробити відповідні пропозиції щодо вдосконалення у щорічному звіті про моніторинг. Із цією метою врахованими будуть наступні показники:

- Кількість запропонованих міжнародних навчальних видів діяльності.
- Кількість місць, запропонованих за кожним видом.
- Кількість студентів за кожним із видів.
- Звіт з оцінки студентських опитувань.
- Кількість студентів, що активно беруть участь у пошуках роботи.
- Кількість підписаних домовленостей про співпрацю.

1.3.5. Комісія з якості докторської програми

Кожна комісія з якості докторської програми буде ознайоmlена із результатами опитування щодо задоволеності навчальною діяльністю для того, щоб оцінити її проведення, і, у разі необхідності, зробити відповідні пропозиції щодо вдосконалення у щорічному Меморандумі про якість, який буде створено як частина процесу моніторингу програми.

Комісія з якості кожної програми має щорічно аналізувати кількість викладачів та студентів, які відвідували інший університет, як в межах країни, так і за кордоном, а також тих викладачів, які прибули як запрошені. Подібним чином проводиться облік кількості тих студентів, які прибули з інших університетів, і тих, які вирішили навчатися в іншому університеті.

Комісія з якості кожної програми буде забезпечена наступними даними:

- Кількість підписаних договорів про співкураторство.
- Кількість студентів, що пишуть свою дисертацію під співкураторством.
- Кількість дисертацій з міжнародною компонентою, що передбачає перебування в іншому дослідницькому закладі.
- Кількість студентів у закладах, що потребують мобільності.
- Гранти та субвенції, заявки на які подано і які вже отримано.
- Ступінь задоволеності студента щодо мобільності.
- Кількість університетів, що беруть участь у спільних докторських програмах, та, за потреби, кількість зарахованих до цих програм докторантів.

1.3.6. Відстеження колишніх випускників

Служба по працевлаштуванню та направленню в Університеті Алькали проводить періодичні дослідження обліку випускників щодо забезпечення зайнятості. Служба відстежує вибулих докторів шляхом реєстрації даних з анкет занесених за

допомогою програмного додатку, як це зазначено в меморандумах про верифікацію докторських програм.

Кожен рік докторська школа інформує усіх своїх випускників про переваги заповнення анкети. Анкета містить три типи даних:

1. Академічні дані:

а. Досягнуті рівні бакалавра і магістра

б. Докторантура: програма, дати, тривалість, ступінь, мобільність, премії тощо.

2. Професійні дані:

а. Корпоративний або професійний сектор

б. Періоди та тривалість заняття

в. Компанія або заклад: найменування, кількість працівників, місце розташування тощо.

г. Професійна категорія та посада

3. Інші дані

а. Чи виконує Ваша компанія проекти НДДКР?

б. Чи потрібен ступінь доктора філософії для Вашої роботи?

в. Чи допоміг Ваш ступінь доктора філософії отримати робоче місце?

г. Чи продовжуєте Ви проводити дослідження, чи очікуєте це в найближчому майбутньому?

д. Чи стосується Ваша робота Вашої докторської дисертації?

е. Ви спілкуєтеся з науковим керівником?

є. Ви зв'язуєтеся з відділом або інститутом, який керував Вашою докторською програмою?

ж. Як би Ви оцінили свою докторську програму?

Коли колишні випускники відкривають додаток, анкета з'являється на екрані з вже заповненими останніми даними для того, щоб лише ввести ті дані, які змінилися відносно останнього варіанту анкети.

Після того, як дані анкет були зібрані, оцінюються результати опитування. Із цією метою додаток формує звіт про оцінку всіх результатів анкети. Цей звіт буде доступний комісії з якості докторської програми для того, щоб проаналізувати результати та визначати покращення за певними напрямками.

Комісія з якості звертає увагу у своєму щорічному меморандумі на наступні дані, що стосуються результатів за останні п'ять років:

- Ступені, присуджені за результатами захисту докторських дисертацій (відсоток дисертацій нагороджених відзнакою Cum Laude).
- захист дисертацій в так званих «європейських докторантурах» - докторантурах з міжнародною компонентою.
- Премії (надзвичайні докторські нагороди або інші).
- Рівень успішності студентів денної форми навчання: відсоток загальної кількості докторантів очної форми навчання, які подають та захищають свої дисертації через 3, 4 або 5 років.
- Рівень успішності докторантів заочної форми навчання, які подають та захищають свої дисертації через 5, 6, 7 або 8 років.

Порядок розгляду інцидентів, скарг та пропозицій

Генеральний Секретаріат Університету забезпечує різноманітні можливості відвідування будь-яким членом університетської спільноти або зовнішнім користувачем своїх служб, які побажають зареєструвати інцидент, скаргу або пропозицію щодо діяльності різних центрів або адміністративних служб. За допомогою Віртуального Кампусу та веб-сторінки, Університет Алькали інформує зацікавлених осіб про своє право на реєстрацію інцидентів, скарг або пропозицій та шляхи її здійснення.

Існує скринька для скарг та пропозицій, метою якої є реєстрація скарг, ідей чи пропозицій щодо роботи Докторської школи. Зацікавлені сторони можуть подати скаргу або пропозицію двома способами:

- 1 Особисто: через заповнення, друк та передачу форми в будь-який реєстр Університету Алькали, яку можна отримати на його сайті.
- 2 Електронним шляхом: відправивши заповнену форму до quejas.sugerencias@uah.es. Потрібно вказати адресу електронної пошти.

Коли Докторська школа Університету Алькали отримує скаргу, вона розглядає підстави скарги чи інциденту та пропонує відповідні заходи для вирішення проблемної ситуації. Одночасно із цим, доцільність запропонованих пропозицій - це дослідження і їх можливий внесок у покращення роботи або якості послуги.

Крім того, координатор докторської програми або її викладацький склад можуть отримувати скарги безпосередньо від докторантів. У такому разі, вони повинні повідомити комісію з якості програми і, якщо необхідно, персонал, на який поширюється скарга чи пропозиція.

Зацікавленим сторонам буде повідомлено про всі здійснені дії впродовж 20 днів, і, якщо вони залишаться незадоволеними прийнятими заходами, ці особи мають звернутися до вищих органів Університету, таких як Омбудсмен Університету.

Кожна скарга або пропозиція буде збережена у справі. Якщо скарга стосується будь-якого некоректного надання послуги, у кожному окремому випадку можуть бути прийняті відповідні заходи. За жодних обставин подані скарги не розглядаються як адміністративні апеляції. На основі отриманих скарг Генеральний Секретаріат Університету складає доповідь про вивчення підстав та вжиті заходи.

Щороку комісія з якості програми вивчає скарги та пропозиції, отримані впродовж академічного року; аналізує найбільш повторювані підстави для скарг, ступінь вирішення скарг, придатність або життєздатність пропозицій. Враховуються наступні показники:

- Кількість інцидентів за академічний рік.
- Кількість скарг, отриманих за академічний рік.
- Кількість пропозицій, отриманих за академічний рік.
- Рівень вирішення спорів.
- Швидкість розкриття скарг.

Кожна комісія з якості програми реєструє наступні звіти:

- Документ, що підтверджує внутрішнє розслідування інцидентів, скарг та пропозицій.
- Справи про розслідування інцидентів або скарг.
- Річні звіти про інциденти, скарги та пропозиції, отримані в межах докторської програми.

1.3.7. Задоволення інтересів зацікавлених сторін

Задоволення інтересів зацікавлених сторін оцінюється за допомогою анкет, орієнтованих на студентів, викладацький склад, докторів школи, адміністративний та обслуговуючий персонал.

Дані з анкети щодо задоволення докторантами докторськими програмами надсилаються до Технічного підрозділу з якості, відповідального за їх обробку та направлення до кожної комісії з якості кожної докторської програми.

Для викладацького складу розроблено загальну анкету, яка має бути заповнена наприкінці кожного академічного року. Дані будуть оброблятися Технічним підрозділом з якості та аналізуватися відповідною комісією з якості докторантури.

Опитування щодо задоволеності адміністративного персоналу, пов'язаного з докторськими дослідженнями, проводиться кожні два роки. Технічний відділ якості обробляє дані, які він генерує і відправляє відповідальним за кожен докторський ступінь.

Дані анкетування аналізуються щорічно кожною комісією із якості докторської програми та включаються у Меморандум про якість.

1.3.8. Навчання викладачів і наукових працівників

Докторська школа Університету Алькали планує, керує, контролює та оцінює спеціальне навчання педагогічних працівників, яке сприяє їх професійному розвитку, заохочує інновації та спрощує педагогічну практику. Це ключова діяльність, якщо мова йде про обмін, розповсюдження та засвоєння передового досвіду, пов'язаного з докторськими програмами.

Навчання викладацького персоналу, задіяного у докторських програмах, являють собою можливість для того, щоб обміркувати та поглибити обізнаність і знання щодо конкретних питань, пов'язаних із науково-дослідницькою діяльністю. Це навчання відбувається на засадах відкритого доступу. Воно безкоштовне і координується відомими професіоналами зі складу Університету Алькали або інших закладів.

Віртуальний клас Університету Алькали виступає як підтримуюча основа для педагогічного складу і відповідає за навчання із використанням електронних навчальних платформ. Віртуальний клас проводить курси початкового і прогресивного рівнів із застосування нових методологій та технологічних інструментів викладання. Докторські програми можуть користуватися Віртуальним Навчальним Відділом та віртуальною платформою навчання Blackboard для будь-якої пов'язаної діяльності.

Кожна комісія з якості програми включає в свій Меморандум про якість наступні показники, що стосуються навчання педагогічного персоналу:

- Кількість діючих навчальних заходів.
- Кількість учасників.
- Кількість реєстрацій користувачів (педагогічний персонал та студенти) на віртуальній платформі.

1.3.9. Ресурси

Кожна докторська програма надає різні матеріальні ресурси та підтримку для своїх докторантів: лабораторії та майстерні, бібліотеки, доступ до баз даних, підключення та інше, детальна інформація про які викладена в Меморандумі з перевірки програми.

У своєму Меморандумі про якість кожна комісія з якості докторської програми аналізує чи є достатньо ефективними наявні матеріальні ресурси та інші об'єкти для забезпечення дослідження докторантів. Для цього враховуватимуться наступні показники:

- Наявні матеріальні ресурси та інші можливості для докторантів.
- Зовнішні ресурси та допомога з дорожніх витрат, що надають фінансову підтримку для участі в конференціях та перебування за кордоном.
- Фінансування семінарів, одноденних конференцій та інших національних та міжнародних навчальних проектів.
- Відсоток докторантів, які отримують гранти після захисту дисертації або контракти.

1.3.10. Аналіз, удосконалення та підзвітність

Комісія з якості кожної докторської програми має складати щорічний звіт із зазначенням результатів реалізації програми. Цей звіт, "Меморандум про якість", направляється на затвердження Комітету з якості Докторської школи Університету Алькали. Меморандум оцінює результати докторської програми, досягнення встановлених цілей з якості та ефективність вжитих заходів із удосконалення, а також дає рекомендації щодо нових необхідних покращень. Щорічний план поліпшень додається до Меморандуму про якість.

Меморандум надається у будь-який зручний спосіб на розгляд зацікавленим особам, призначених комісією з якості. Після затвердження Докторською школою Університету Алькали, він надсилається разом із рештою меморандумів програм до Комітету з питань якості Університету Алькали, який перевіряє його та формує загальний університетський Меморандум з якості. Останній, в свою чергу, подається до Адміністративного органу проректором, відповідальним за питання з якості, для його затвердження, а потім публікується разом із Планом комунікації Університету Алькали.

1.4. Механізми зовнішнього забезпечення якості (ЗЗЯ) та національна політика

1.4.1 Національна стратегія в рамках докторантури та забезпечення якості докторантури: рівень розвитку

Королівський Указ Іспанії 99/2011 регламентує офіційне навчання в докторантурі, встановлює нову нормативну базу, яка запроваджує нову структуру для докторських програм, переймаючи керівні принципи Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА) та рекомендації різних європейських та міжнародних форумів. Все це стосується структури та організації докторської дисципліни, компетентностей, що мають бути отримані, умов доступу та розвитку дослідницької кар'єри на початковому етапі, основної ролі керівництва та кураторства для наукової підготовки; долученням цього навчання у дослідницьке середовище, що стимулює комунікацію та творчість; інтернаціоналізацію та мобільність, необхідні для цієї програми, а також оцінки та акредитації якості як зв'язку до її визнання та міжнародної оцінки.

Один з ключових аспектів нової структури, встановленої Королівським Указом 99/2011, є стратегія університету, яка визначає дослідження та навчання в докторантурі. Університет, відповідно до того, що він встановлює у своїх нормативних актах, має визначити свою стратегію в галузі досліджень та навчання в докторантурі, яка повинна бути сформульована за допомогою докторських програм, що проводяться в докторських школах чи інших відповідних дослідницьких підрозділах, як це встановлено в статуті, відповідних угодах про співробітництво та вищезгаданому королівському указі. У рамках цієї стратегії кожна докторська програма повинна бути розроблена академічною комісією.

Докторські програми повинні бути схвалені засіданням Ради Університетів (ЗРУ) та уповноваженими на їх впровадження компетентними органами відповідно до положень статті 35.2 Основного Закону 6/2001 з поправками, внесеними згідно із законом 4/2007. Щоб отримати назву, ці докторські програми мають бути зареєстровані в єдиному реєстрі⁹ університетів, центрів та наукових звань відповідно до Королівського Указу 1509/2008 від 12 вересня.

У процесі верифікації, Рада Університетів надсилає проекти програм від університетів до агентств з якості або національних чи регіональних агентств з

⁹ <https://www.educacion.gob.es/ruct/home>

метою розробки відповідного обов'язкового та вирішального звіту про оцінку. Мета процесів, призначених для оцінки проектів, полягає в тому, щоб сформувавши необхідну інформацію для адміністрації, а також для отримання дозволу на початок навчання за докторськими програмами.

Національне регулювання передбачає створення докторських шкіл та створює академічні комісії для докторських програм, а також координатора докторських програм. Запроваджено, як новизну, документ контролю діяльності докторанта, призначений для нагляду та контролю за виконанням докторського дослідження. Вперше запроваджено максимальний термін навчання за докторською програмою з можливістю диференціації на навчання за денною і заочною формою.

З іншої сторони, новим порядком запроваджено такий підхід до регулювання докторських програм, що дозволяє чіткіше відрізнити другий (магістерський) рівень вищої освіти та третій (освітньо-науковий, докторський) рівень вищої освіти, визначаючи також специфічні критерії для перевірки та оцінки докторських програм. Серед основних новинок також передбачається, що панельні комітети, відповідальні за оцінку докторських дисертацій, повинні формуватися в основному докторами з-поза меж університету, з інших закладів, із якими вони співпрацюють. Існують також інші цікаві аспекти, пов'язані з захистом конфіденційних даних та патентів дослідницької роботи. Встановлено можливість включити позначку " International Doctor" до назви дисертації.

Королівський Указ, у свою чергу, запроваджує організацію підготовки докторів філософії, перелік компетентностей, якими вони мають володіти, а також вимоги доступу до критеріїв вступу. Докторська програма повинна включати в себе деякі дослідницькі заходи, які не вимагатимуть організації та обліку в кредитах ECTS, а також освітні заходи, орієнтовані на формування загальних умінь і фахових компетентностей в межах обсягу кожної програми, хоча в будь-якому випадку основною діяльністю докторанта є дослідження.

Організація такої підготовки та процедури її контролю повинні бути представлені для перевірки докторських програм, і це є основною частиною для поновлення акредитації таких програм.

Крім того, отримання звання доктора філософії має забезпечувати високу професійну підготовку в різних сферах, особливо в тих, що потребують творчого та інноваційного підходу.

Верифікація, моніторинг та оновлення програми акредитації докторантури

Докторські програми, що ведуть до отримання офіційної докторського ступеня, повинні бути схвалені Радою Університетів та затверджені відповідним органом місцевого самоврядування. Ця процедура оцінки повинна проводитися кожні шість років з метою поновлення акредитації. Щоб гарантувати якість докторантури та правильний розвиток докторської формації, університет повинен підтвердити існування відмінних дослідницьких колективів з відповідним досвідом у відповідній сфері.

Верифікація та акредитація докторських програм враховує відсоток науковців з сертифікованим досвідом; конкурентні проекти, в яких вони беруть участь; недавні публікації та фінансування, доступні докторантам. Також оцінці підлягає ступінь інтернаціоналізації докторських дисциплін. При цьому особлива увага приділяється існуванню мереж співпраці, участі професорів та іноземних докторантів, мобільності професорів та докторантів, а також результатів дисертації, такі як спільне спостереження, європейські та міжнародні цитування, спільні публікації з міжнародними науковцями, відповідні семінари або будь-які інші критерії, визначені за даним напрямом.

Сприяння докторантурі

Міністерство освіти щороку закликає преміювати найкращу докторську програму зазначенням "Програма Досконалості" з метою висвітлення їх результатів та високого рівня інтернаціоналізації. Крім того, Міністерство освіти закликає надавати позначку про досконалість тим докторським програмам, які мають авторитет і спеціальну міжнародну проєкцію.

1.4.2. Політика зовнішнього забезпечення якості

Зовнішнє забезпечення якості вищої освіти здійснюється національним агентством ANECA та низкою агенцій у деяких автономних регіонах. Компетентності агентств з якості залежать від процедур, що проводяться, і незалежно від того, чи є агенція членом Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA¹⁰) та Європейського реєстру забезпечення якості вищої освіти (EQAR¹¹).

ANECA створила кілька інструментів для зовнішньої та незалежної оцінки докторських проєктів: перевірку, моніторинг, акредитацію. Всі ці інструменти мають

¹⁰ ENQA: <http://www.enqa.eu>

¹¹ EQAR: <https://www.eqar.eu/>

такі загальні цілі:

- Забезпечити якість у розробці проектів офіційних докторських програм шляхом процесу орієнтованого на удосконалення.
- Забезпечити зв'язок процесу верифікації з моніторингом, модифікацією та акредитацією відповідно до загальної схеми верифікації, моніторингу, модифікації та акредитації офіційних досліджень. У цьому сенсі докторські програми підлягають щорічному моніторингу, ідентичному тому, який існує на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях вищої освіти. У той же час необхідні дії будуть засновані на використанні основних показників, пов'язаних із розвитком докторських програм.
- Сприяти ретельній розробці доцільних за змістом та формою проектів для нових програм, призначених для оцінки або формування публічної інформації, пов'язаної з офіційними кваліфікаціями.
- Розробити проекти із попереднім оцінюванням, щоб більш точно оцінити підґрунтя для їх формування та академічні і дослідницькі ресурси для того, щоб поступово зробити їх життєздатними та стабільними.
- Забезпечити умови для того, щоб працівники, які готують пропозиції до офіційних докторських програм і які їх оцінюють, поділяли однакові критерії.
- Запровадити еквівалентні та пов'язані процедури оцінки для навчання бакалаврів, магістрів та докторантів.

1.4.3. Верифікація докторських програм

1.4.3.1 Комітети з оцінки агентств якості

Одним з елементів, який сприяє гарантуванню дійсності, надійності та корисності процесів зовнішньої оцінки, є діяльність зовнішніх експертів (експертна оцінка). Якість та незалежність процесу оцінки залежать від експертів, які утворюють комісії для забезпечення науково-технічної та дисциплінарної орієнтації і виступають у ролі професіоналів і користувачів.

1.4.3.2 Спеціальні комісії з оцінки (СКО)

Агентство з якості (національні чи регіональні), зазвичай, створює різні спеціальні комісії з оцінки (СКО) для різних галузей знань та однієї конкретної сфері. Вони мають постійний характер. Спеціальні комісії з оцінки несуть відповідальність за оцінювання програм та закладів, а відповідно, за процес верифікації, моніторингу,

модифікації та акредитації. Основна функція СКО - це оцінка стійкості та адекватності пропозицій щодо нових досліджень.

У СКО є змінна кількість членів, яка залежить від кількості офіційних ступенів і університетських центрів, які вони оцінюють. СКО може створювати підкомітети за масштабами. Зокрема, СКО з офіційних докторських ступенів має такий склад:

- президент, зазвичай, професор з визнаними академічними заслугами.
- принаймні два науковця для кожної з галузі знань.
- докторант.
- секретар, зазвичай персональний, зі складу технічного персоналу агентства з якості.

СКО можуть допомогти інші експерти з визнаним авторитетом, які будуть давати поради з конкретних аспектів оцінки кваліфікацій, що знаходяться у сфері їх відповідальності. Експерти надсилають незалежні технічні звіти, які будуть розглянуті відповідною СКО.

1.4.3.3. Процес оцінки

Основними етапами акредитації є:

1) Стратегічне планування докторських програм університету визначає те, які докторські програми будуть впроваджуватись у наступному академічному році після того як відбувся процес оцінки навчання.

2) Науково-освітня стратегія підготовки докторів філософії. Університет повинен подати свою науково-освітню стратегію підготовки докторів філософії в агентство з оцінки якості перед поданням будь-якої з своїх навчальних програм для процесу верифікації. Цей документ буде оцінений СКО для обґрунтування реалізації таких програм і доповнення інформацією про те, що кожна докторська програма включає звіт про верифікацію. Звіт про науково-освітню підготовку повинен містити принаймні наступні аспекти:

- Місія університету стосовно досліджень та досягнення цілей.
- Консолідовані галузі досліджень та пріоритетні напрямки.
- Відносини з науково-дослідницьким середовищем (заклади, що беруть участь у дослідженнях та розробках, та їх програми фінансування).
- Інструменти університету для моніторингу діяльності дослідницьких груп, залучених до докторських програм.
- Сфери, у яких структуровані різні докторські програми, і для кожної сфери, -

програми, які входять до неї (карта досліджень). Доцільно також включати інформацію про відповідні ступені магістра університету.

- Методологія управління та система докторантури (докторські школи, інші задіяні підрозділи).
- Людські ресурси та матеріали, які наразі доступні або попередньо переглянуті на майбутнє.
- Правила використання інтелектуальної власності та проведення докторських досліджень у співпраці з компаніями.

Рекомендується, щоб науково-освітня стратегія підготовки докторів філософії була дійсною щонайменше шість років, тобто період, протягом якого докторські програми мають бути повторно акредитовані. Потім буде доцільним провести огляд стратегії дослідження на основі отриманих результатів та стану досліджень та розробок. Коли стратегія буде готова, університет зможе представити свої проекти нових докторських програм. Ці пропозиції будуть згруповані в різні області, зазначені в стратегії. Тобто всі програми, які є частиною конкретної галузі, будуть представлені для верифікації одночасно (наприклад, всі програми цього університету в галузі біомедицини, гуманітарних наук, антропології, економіки, машинобудування, хімії тощо). Таким чином, СЕА зможе кращим чином оцінити контекст та обґрунтування програм, їх синергію, людські ресурси та їх відповідність науково-освітній стратегії підготовки докторів філософії.

3) Запит на перевірку. Університети повинні подавати свої пропозиції за допомогою онлайн заявки, наданої для цього Міністерством Освіти, Культури та Спорту (MECD).

4) Огляд та прийняття заявки. Рада Університетів буде розглядати надану документацію та приймати заявку, за умов її відповідності встановленим вимогам. В іншому випадку, вона має бути виправленою протягом 10 днів. Якщо дані запиту приймаються, запит буде переданий до відповідного Агентства з оцінки якості (Quality Assessment Agency, QAA), що дозволить його вирішити протягом не більше 9 місяців.

5) Оцінка пропозиції. Пропозиція має бути віднесена до СКО докторських програм, які оцінять її відповідно до стандартів та критеріїв, викладених раніше.

6) Попередній верифікаційний звіт. СКО подає попередній звіт про верифікацію, який надсилатиме університетам через комп'ютерну заявку Міністерства Освіти, Культури і Спорту для подання заперечень у разі необхідності.

7) Програми взаємодії із спеціальними комісіями з оцінки. Відповідальний за програму / університет може взаємодіяти з комісією з оцінки через її секретаря, який повинен запускати відповідні механізми для вирішення питань або вимагати будь-яких роз'яснень від інших членів. У разі необхідності організовується зустріч керівників програм та членів спеціальних комісій з оцінки.

8) Зауваження. Протягом приблизно 20 днів заклад може подати зауваження до попереднього звіту для розгляду спеціальними комісіями з оцінки. Зауваження повинні вирішувати аспекти, зазначені спеціальною комісією з оцінки у попередньому звіті.

9) Огляд зауважень. Спеціальні комісії з оцінки розглядають нову пропозицію від закладу і аналізують, чи були виправлені виявлені ймовірні недоліки.

10) Заключний звіт. Оцінивши подані зауваження, спеціальні комісії з оцінки враховують їх і забезпечують заклучний звіт з верифікації для засідання Ради Університетів через комп'ютерну платформу Міністерства Освіти, Культури і Спорту. Результати звіту виражаються як сприятливі або несприятливі.

11) Дозвіл на верифікацію. Як тільки Агентство з оцінки якості надає звіт, засідання Ради Університетів вирішує питання щодо перевірки проектів або пропозицій щодо нової програми, яку реалізує університетський заклад.

12) Оскарження. Університет може оскаржити дане рішення протягом максимум одного місяця з моменту повідомлення. В такому разі Рада Університетів має прийняти рішення та надіслати його Агентству з оцінки якості протягом максимум 3 місяців.

13) Апеляційне рішення. Скарга буде розглянута Апеляційною комісією, яка може вимагати участі принаймні двох науковців з докторської програми, що не є членами спеціальних комісій з оцінки та не були задіяними у попередній оцінці проекту. Перегляд апеляції ґрунтується виключно на звіті, запропонованому Університетом, і на всіх документах, що містяться у справі. Додаткова інформація, надана під час оцінки, не буде розглядатися, якщо це не було роз'яснення щодо попередньо представленої інформації.

14) Звіт про апеляцію. Протягом одного місяця апеляційний комітет повинен видати відповідний звіт, який буде передано на засідання Ради Університетів.

15) Постанова щодо апеляції. Після отримання звіту про апеляцію протягом двох місяців на засіданні Ради Університетів приймається остаточна резолюція, яка повинна бути адміністративно оформлена. Це рішення буде повідомлено

університету, регіональному уряду та Міністерству Освіти, Культури і Спорту. Відсутність резолюції протягом визначеного періоду означає відхилення апеляції.

1.4.3.4. Стандарти та критерії оцінки

Щоб перевірити новий проект докторської програми, слід оцінити наступні аспекти:

1. Опис докторської програми.
2. Компетентності.
3. Доступ і допуск студентів.
4. Навчальні заходи.
5. Організація програми.
6. Людські ресурси.
7. Матеріальні ресурси та служби підтримки для докторантів.
8. Огляд, удосконалення та результати роботи програми.

Структура протоколу оцінки, що вимагає перевірки проекту, відповідає логіці (відповідає на питання), як показана нижче:

Яка мета програми та навіщо вона пропонується?

Перш за все, потрібно визначити програму відповідно до аспектів, які адміністративно визначають проект і виправдовують її інтерес та потребу, крім профілю навчання.

Як це буде досягнуто?

Навчальні цілі програми мають бути досягнуті шляхом забезпечення якості наступних процесів:

- Доступ та допуск докторантів, від чого залежить процеси формування, керівництва і моніторингу їх дій разом із заходами, що формують цей проект, для того, щоб студенти опанували компетентності, передбачені профілем освітньої програми.
- Планування навчальних заходів, які спрямовані на розробку, організацію та проведення навчання, моніторинг та оцінку згідно із профілем освітньої програми.
- Людські і матеріальні ресурси та підтримка, необхідні для задоволення вимог, передбачених профілем освітньої програми.

Які результати очікуються і як забезпечити їхнє досягнення?

Очікувані результати, виражені у кількісних значеннях показників та механізмах забезпечення якості, дозволять провести моніторинг, перевірку й удосконалення офіційних докторських програм та процедур, щоб сформувати профіль освітньої програми або у разі необхідності здійснити його модифікації.

1.4.4. Процеси моніторингу та акредитації докторських програм

Моніторинг докторських програм має дві основні цілі. З одного боку, це має бути корисним інструментом управління університетом, що дозволяє здійснити його внутрішню оцінку, використовуючи аналіз цінностей певних показників (захищена дисертація, залучення докторантів, задоволення докторів та професорів та ін.), щоб мати змогу діагностувати реальний стан справ та розробляти пропозиції щодо удосконалення. З іншого боку, моніторинг і візит в навчальні центри стануть головними доказом акредитації докторських програм.

Мета полягає в тому, щоб зробити розгляд розробки докторських програм основою для отримання акредитації. Іншими словами, акредитація визначається як кульмінація процесу моніторингу. Ідея полягає в тому, щоб зрозуміти обидва процеси як єдиний процес безперервного вдосконалення, який завершується зовнішньою перевіркою отриманих результатів.

Щоб досягти цієї мети, важливе співпадіння тих фактів, за якими проводили консультації під час процесу моніторингу, із тими, що необхідні для акредитації програм. Між тим, ключовим є самозвітування.

Звіти про моніторинг докторських програм (monitoring reports of doctoral programs, ISPD) повинні відображатись у тих шести аспектах, які враховуються в процесі акредитації: навчальна програма, публічна інформація, відповідність програмі професорсько-викладацького складу, ефективність систем підтримки навчання, система внутрішнього забезпечення якості, а також огляд, поліпшення та якість результатів програми. Це має відображатися у формі звіту з моніторингу **принаймні кожні три роки**. Проте програми та заклади мають прагнути до впровадження механізмів отримання основних показників розвитку та академічних результатів на кожному курсі.

Ця структура звіту про моніторинг має бути ідентичною звіту самооцінки в межах акредитації, щоб інтеграція обох процесів була ефективною. Таким чином, останній

моніторинговий звіт стане звітом самооцінки і має відображати розвиток докторської програми після верифікації або останньої акредитації.

Університети мають подати *Агентству з оцінки якості* доповіді про моніторинг, підготовлені до першої акредитації програм. Періодично Агентство вибирає деякі з отриманих програм для оцінки звітів про моніторинг докторських програм, визначивши пріоритетні доповіді щодо докторських програм, ідентифікованих університетами, ті програми, що містять пропозиції про істотні модифікації, і ті програми, які вважаються доцільними відповідно до аналізу показників їх розвитку. Кожен університет, бажано щороку, готує звіт про моніторинг, який буде використовуватися для оцінки процесу моніторингу в закладі, виявлених проблем у розробці програм та їхніх академічних результатів, запропонованих чи реалізованих заходів та виявлення найкращих практик, які можуть бути поширені у закладі вищої освіти. Цей звіт не має обов'язкових вимог оформлення, але він охоплює програми, що формують звіт з моніторингу за академічний рік. Слід обов'язково надіслати їх в Агентство з якості, доки всі докторські програми не будуть вперше акредитовані. У закладах вищої освіти, де докторські програми знаходяться у відповідальності докторських шкіл, звіт про моніторинг університету стає доповіддю школи.

Відповідно до рамок VSMA, коригування докторських програм пов'язані з попереднім аналізом, проведеним у процесі моніторингу, тому важливі зміни можуть запитуватися лише у тому випадку, якщо був підготовлений звіт про моніторинг докторських програм. (Комітети з проміжної оцінки є такими, що описані в розділі 4.3.1)

1.4.4.1. Оцінка процесу моніторингу

Фази процесу моніторингу:

- Розробка звіту про моніторинг докторських програм. В межах кожної дослідницької програми розробляється відповідний звіт відповідно до системи внутрішнього забезпечення якості і відповідних стандартів та критеріїв. Цей звіт повинен відповідати фіксованій структурі, яка використовується агентствами.
- Вибір звіту про моніторинг докторських програм. Агентство з якості повідомлятиме університети про ISC, який буде щорічно обраний для оцінки. Можна визначити пріоритетність звітів тих докторських програм, які заклади вищої освіти визначають як такі, що потребують особливої уваги, такі, що містять пропозиції про значущі модифікації і такі, які вважаються доцільними відповідно

до аналізу показників їх розвитку.

- Оцінка звіту про моніторинг докторських програм. Одним із основних аспектів визначення якості буде оцінка, з одного боку, розвитку докторської програми та, з іншого боку, відповідності та актуальності процесу моніторингу та його звіту.
- Звіт про оцінку. Агентство з оцінки якості надсилатиме документи щодо оцінки звітів про моніторинг докторських програм, затверджені СЕА, до університетів.
- Зауваження. Упродовж приблизно одного місяця заклади можуть подати будь-які доцільні зауваження для попередніх звітів призначених для Апеляційного комітету щоб розглянути і вирішити скаргу.

1.4.4.2. Розробка звітів про моніторинг

Процеси забезпечення якості викладання описуються в системах внутрішнього забезпечення якості (Systems of Internal Quality Assurance) тих закладів, для яких основною метою є постійне удосконалення докторських програм та масштабу мети акредитації. Тому системи внутрішнього забезпечення якості є основним джерелом інформації, необхідної для моніторингу докторських програм, та основним інструментом її акредитації.

Щоб гарантувати якість процесу, звіт про моніторинг докторських програм повинен бути, серед іншого:

- Повний, точний та конкретний. Він має розглядати та аналізувати елементи, які вважаються ключовими для ситуації, що потребує аналізу й удосконалення.
- Заснований на фактах, отриманих під час розробки програми.
- Систематичний та детальний стосовно аналізу причин, і, відповідно, дій для вдосконалення.
- Збалансований, як у позитивних аспектах, так і в аспектах, які потребують удосконалення.
- Спільний та затверджений університетською спільнотою, щоб забезпечити її репрезентативність в аналізі відповідно до процедур, встановлених в системах внутрішнього забезпечення якості.

Етапи розробки звіту про моніторинг докторських програм

Відповідальність за розробку звіту про моніторинг докторських програм

Відповідальність за розробку та затвердження звіту про моніторинг визначається SGIC. Встановлений орган повинен враховувати думку різних груп зацікавлених у

докторській програмі, таких як академічний, викладацький та адміністративний персонал, докторанти та інші колективи, якщо це вважається за доцільне.

Останній звіт про моніторинг докторських програм до акредитації відповідатиме звіту самооцінки при акредитації, і, відповідно, має також пройти публічну презентацію, відкриту для всього освітнього співтовариства, пов'язаного з програмою.

Систематизація збору інформації

Під час розробки звіту про моніторинг докторських програм будуть враховані всі факти та показники, які впливають із процедур, передбачених в системах внутрішнього забезпечення якості. Необхідно включити дані та результати аналізів як докторської програми, так і відповідного центру. Інформація може бути кількісною або якісною та включати дані щодо управління та показники вхідних даних або записів про процеси та результати діяльності центру чи докторської школи.

За умов доступності всієї інформації, відповідальний заклад має проаналізувати та відобразити загальний обсяг даних відповідно до встановлених стандартів та визначити план поліпшення.

Останній звіт про моніторинг докторських програм повинен охоплювати період між перевіркою та часом зовнішнього візиту для акредитації.

Зміст звіту про моніторинг докторських програм

Заклад має визначити, чи будуть досягнуті якісні стандарти з акредитації або, навпаки, чи необхідно вжити заходів для досягнення успіху. Це відображається у вигляді документа, створеного з тих же шести розділів, що мають використовуватися в процесі акредитації.

1. Презентація програми. У цьому розділі заклад має надати огляд програми, як підґрунтя для читача звіту. Тут можуть наводитися дані, які вважаються найважливішими досягненнями у траєкторії програми (кількість аспірантів та докторів наук, викладацький склад, його типологія тощо).

2. Процес розробки звіту про моніторинг докторських програм. Заклад має коротко описати процес розробки звіту про моніторинг докторських програм, підкреслюючи, чи існують проблеми (щодо збору даних тощо) або невідповідності щодо очікувань в системах внутрішнього забезпечення якості. Має бути чітко вказано відповідальний орган, період розробки, орган та дата

його затвердження.

Дуже важливо, щоб звіт про моніторинг докторських програм став основним інструментом модифікації або акредитації докторських програм, тому термін, протягом якого він створюється, дуже актуальний, і завжди має бути пов'язаний із запуском цих процесів. Будь-яке відхилення від очікуваного терміну має бути чітко вказано.

3. Оцінка сфери застосування стандартів. У цьому розділі заклад має аргументувати обсяги стандартів.

Залежно від стандарту, що розглядається, докторська програма та / або заклад повинні проводити оцінку, безпосередньо посилаючись на найбільш значущі дані, що свідчать про дотримання стандартів. У кожному випадку ступінь виконання передбачуваних цілей та обсягу встановлених специфікацій (наприклад, чи було досягнуто заплановане число захищених дисертацій, чи є кількість напрямів дослідження розумною тощо). Стандарти до розгляду такі:

1. Якість сформованої програми.
2. Актуальність публічної інформації.
3. Відповідність викладацького складу.
4. Ефективність систем забезпечення навчання.
5. Ефективність системи внутрішнього забезпечення якості.
6. Якість результатів.

Рекомендується включати у звіт про моніторинг докторських програм оцінку обсягу кожного із цих стандартів. У даному випадку заклад може користуватися такою шкалою оцінки:

- **Наближено до досконалості.** Стандарт повністю дотримано, і є також приклади найкращих практик, які перевищують необхідний мінімум.
- **Задовільно.** Стандарт повністю дотримано в докторській програмі.
- **Умовно задовільно.** Мінімальний рівень стандарту був дотриманий, але існують певні аспекти, які потрібно покращити. Ці аспекти можуть бути удосконалені протягом прийняттого періоду часу.
- **Незадовільно.** Докторська програма не отримує мінімального необхідного рівня для досягнення відповідного стандарту. Поліпшення, які необхідно внести, настільки великі, що неможливо дотриматися стандарту в розумний проміжок часу.

4. Оцінка та проект плану поліпшення

Докторська програма має аналізувати і відображати її функціонування та розвиток. Це має базуватися як на публічній інформації, так і на даних, показниках та якісній інформації, отриманій з її системи внутрішнього забезпечення якості. Якщо заклади вважають це доцільним, можна зробити загальну оцінку, щоб підсумувати розробку програми.

Враховуючи оціночний аналіз, необхідно запланувати заходи з удосконалення (деталізувати та визначити графік роботи та відповідальність). Ефективність цих дій може бути більшою, якщо їх пов'язати із цілями та результатами показників програми.

Він також повинен дати конкретні відповіді на дії, які були запропоновані та заплановані в звіті про моніторинг докторських програм попереднього періоду, підтверджуючи ті, що були реалізовані, та пояснюючи причини відмови від реалізації інших. Останні слід перенести на наступний період.

5. Підстави

Підстави повинні бути враховані під час розробки звіту про моніторинг докторських програм, і лише найбільш актуальні повинні бути додані до розробки звіту самооцінки для акредитації.

Звіти про моніторинг університету

Враховуючи звіт про моніторинг докторських програм, університет буде оцінювати розвиток всіх своїх докторських програм. Необхідно вказати інциденти, які могли мати місце під час розробки та затвердження ISPC. Звіт про моніторинг університету буде зосереджуватися на тих докторських програмах, які потребують особливої уваги, і на тих, що виділяються за їх відмінну реалізацію та відмінний розвиток. У відповідних випадках, звіт включає міждисциплінарні вдосконалення, спрямовані на покращення розвитку та моніторингу всіх програм. Університет прийматиме рішення щодо найбільш відповідної моделі та структури для цього звіту. У випадку, якщо університет має докторську школу, цей центр буде відповідати за підготовку звіту про моніторинг університету.

1.4.4.3. Стандарти та критерії оцінки

Якість навчальної програми

Зклади мають забезпечувати такі процеси в межах своїх систем внутрішнього забезпечення якості, які дозволяють розробляти та затверджувати докторські

програми відповідно до європейських стандартів та керівних принципів внутрішнього забезпечення якості у закладах вищої освіти, особливо ESG 1.2 (схвалення, контроль та періодичний огляд програм та досліджень), який рекомендує "закладам вищої освіти мати формальні механізми для затвердження, оцінки та періодичного моніторингу своїх програм та кваліфікації" (ENQA, 2005).

Особи, відповідальні за докторську програму, мають проаналізувати чи удосконалюється проект програми (напрямок досліджень, компетентностей та профільних заходів) відповідно до встановлених вимог та чи відповідає рівню, визначеному Міністерством Освіти, Культури та Спорту:

Програма має забезпечувати механізми для встановлення відповідності докторантів профілю програми, а їх кількість узгоджується з характеристиками та розподілом дослідницьких напрямків програми та кількістю пропонованих вакансій.

Програма має належні наглядові механізми для докторантів та, у разі необхідності, для закладів вищої освіти.

Показники, які необхідно враховувати для оцінки за цим стандартом, є наступними:

- Пропозиція та попит.
- Зараховані докторанти (кожен новий набір).
- Загальна кількість докторантів, які навчаються.
- Відсоток зарахованих іноземних докторантів.
- Відсоток докторантів інших університетів.
- Відсоток докторантів, які навчаються заочно.
- Відсоток докторантів зі стипендією.
- Відсоток докторантів відповідно до вимог доступу.
- Розподіл докторантів відповідно до напрямків дослідження.

1.4.4.4. Відповідність публічної інформації

Відповідно до ESG 1.7 (публічна інформація), "заклади мають регулярно публікувати оновлену і об'єктивну кількісну і якісну інформацію про програми та кваліфікації, які вони пропонують".

Ця інформація має бути загально-та легкодоступною для всього суспільства і включати відомості про оперативний розвиток докторської програми та отримані від неї результати.

З іншого боку, ESG 1.1 (політика та процедури забезпечення якості) зазначає, що "Стратегія, політика та процедури повинні мати формальний статус та бути

загальнодоступними". Таким чином, заклад також повинен звітувати про системи внутрішнього забезпечення якості та, зокрема, про процеси моніторингу та акредитації докторської програми.

Публікація інформації гарантує прозорість та полегшує підзвітність відповідно до ESG 1.6 (інформаційні системи) "заклади мають забезпечувати збір, аналіз та використання відповідної інформації для ефективного управління навчальними програмами та іншими заходами".

Щоб забезпечити якість публічної інформації, заклади мають періодично перевіряти обґрунтованість та актуальність публічної інформації, доступність та постійне вдосконалення процесів забезпечення якості.

Таким чином, очікується, що заклад проаналізує, наскільки він адекватно інформує всі зацікавлені сторони про характеристики докторської програми та про процеси управління, що гарантують її якість.

Заклад публікує правдиву, повну та актуальну інформацію про характеристики докторської програми, її оперативний розвиток та отримані результати.

Заклад гарантує легкий доступ до відповідної інформації про докторську програму для всіх зацікавлених сторін. Ця інформація включає результати моніторингу та, у разі необхідності, акредитації.

Заклад публікує звіт системи внутрішнього забезпечення якості щодо докторської програми.

Свідчення, які необхідно враховувати для оцінки цього стандарту, є наступними:

- Веб-сторінка дослідницької установи або ЗВО (Університету).
- Документація процесів у системах внутрішнього забезпечення якості щодо публічної інформації, збору інформації та підзвітності (Університет).

1.4.4.5. Ефективність системи внутрішнього забезпечення якості

Цей розділ має відповідати пункту 1.1 ESG, в якому зазначено, що заклади вищої освіти мають проводити політику забезпечення якості, гарантувати дотримання критеріїв якості своїх програм та кваліфікацій.

Вони повинні задекларувати відданість політиці забезпечення якості, визнати важливість забезпечення якості як принцип їх роботи. Для досягнення зазначеного необхідно розробити та впровадити стратегію постійного вдосконалення якості.

Стратегія, політика та процедури повинні бути офіційними і загальнодоступними. Слід також враховувати роль докторантів та інших зацікавлених осіб. Цей розділ

відповідає ESG 1.2, який рекомендує, щоб "заклади вищої освіти мали формальні механізми затвердження, оцінки та періодичного моніторингу своїх програм та досліджень".

Ті, хто відповідає за докторську програму, мають проаналізувати, чи має вона офіційно встановлену та впроваджену систему ВЗЯ, яка ефективно забезпечує якість та безперервне удосконалення докторської програми.

Реалізована система ВЗЯ програм сприяє розробці та затвердженню докторської програми, її моніторингу та акредитації.

Реалізована система ВЗЯ програм гарантує збір інформації та відповідні результати для ефективного управління докторськими програмами.

Реалізовані системи ВЗЯ періодично переглядаються, щоб проаналізувати придатність програм та запропонувати плани їх вдосконалення.

Свідчення, які необхідно враховувати для оцінки цього стандарту, є такими:

- Документація систем ВЗЯ (університет):
 - o Процедури проектування та затвердження докторських програм.
 - o Процедури моніторингу докторських програм.
 - o Процедура акредитації докторських програм.
 - o Процедура поліпшення системи ВЗЯ
- Моніторинг та розробка плану заходів щодо удосконалення докторської програми (Університет).
- Інструменти, що дозволяють дізнатися ступінь задоволеності зацікавлених груп (Університет).

1.4.4.6. Якість і відповідність викладацького персоналу

Науково-педагогічний персонал повинен мати належний досвід та освіту, що відповідають цілям PhD програми. Достатнім також має бути їх кількісний склад, кількість годин викладання. Остання повинна відповідати основним освітнім завданням: наукове керівництво та консультування, викладання навчальних курсів та оцінювання результатів їх опанування, за потреби, управління програмою, та ін.

Забезпечення якості та відповідності викладачів на пряму корелює з вимогами Європейських стандартів щодо внутрішнього забезпечення якості, насамперед п.1.5 ESG (Викладацький склад), що рекомендує «ЗВО пересвідчуватися в компетентності своїх викладачів. Вони мають застосовувати справедливі та прозорі процедури набору і розвитку персоналу» (ENQA, 2015).

Особи, відповідальні за докторську програму, мають проаналізувати, чи є кількість викладачів достатньою та відповідною характеристикам докторської програми, галузі науки та кількості докторантів.

Науково-педагогічний персонал атестовано на здійснення дослідницької діяльності. Науково-педагогічний персонал є достатнім за кількістю і обсягом навчального навантаження для виконання покладених на них функцій.

Реалізація PhD програми передбачає реалізацію заходів, достатніх для стимулювання до наукового керівництва та консультування аспірантів.

Міра залучення іноземного науково-педагогічного персоналу та міжнародних докторів до роботи у моніторингових комітетах та спеціалізованих вчених радах відповідає сфері наукових інтересів, охоплених програмою.

Слід відобразити чи дотримано PhD програмою вихідні ліцензійні умови, насамперед у таких сферах:

- Атестований і досвідчений викладацький та дослідницький персонал.
- Якість наукового доробку.
- Кількість активних конкурентних дослідницьких проектів.
- Інтернаціоналізація науково-педагогічного персоналу.

Свідчення, які слід взяти до уваги в ході оцінки відповідності стандарту, наведено нижче:

- Поточні наукові дослідження, в яких основним виконавцем є викладач програми (для університетів).
- Участь науково-педагогічного персоналу у поточних конкурентних дослідницьких проектах (для університетів).
- Науковий доробок науково-педагогічного персоналу, що відповідає спеціалізації освітньої програми (для університетів).
- Іноземні викладачі в числі наукових керівників та викладачів, які викладають навчальні курси (для університетів).
- Результати заходів, спрямованих на стимулювання науково-педагогічного персоналу до наукового керівництва (для університетів).
- За потреби, план підготовки (*прим. пер.* - стажування) чи документи СВЗЯ, що стосуються забезпечення якості науково-педагогічного персоналу, політика у сфері людських ресурсів, тощо можуть братися до уваги (для університетів).

Показники, які необхідно враховувати для оцінки цього стандарту, є наступними:

- Кількість наукових керівників, чиї аспіранти захистили дисертацію (для

університетів).

- Частка наукових керівників, чії аспіранти захистили дисертацію, протягом 6 років в динаміці (для університетів).

1.4.4.7. Ефективність систем забезпечення навчання

Крім забезпечення науково-педагогічним персоналом ЗВО пропонує студентам (аспірантам) ряд послуг та ресурсів, здатних мотивувати, спростити, покращити навчання. В цьому контексті п.1.6 ESG (Навчальні ресурси та підтримка студентів) зазначено, що «ЗВО повинні мати достатнє фінансування навчальної і викладацької діяльності та забезпечувати наявність адекватних і загальнодоступних навчальних ресурсів та підтримки студентів» (ENQA, 2015).

Очікується, що заклад проаналізує чи є матеріальні ресурси та послуги, необхідні для розробки передбачуваної діяльності в докторській програмі та для навчання докторанта, достатніми та відповідними кількості докторантів та характеристикам програми.

Цей розділ стосується усіх служб та ресурсів, які сприяють забезпеченню навчання. Доступні матеріальні ресурси відповідають кількості докторантів та характеристикам докторської програми.

Послуги, що надаються докторантам забезпечують належну підтримку навчального процесу та сприяють доступу до ринку праці.

Цей розділ стосується:

- Матеріальних ресурсів, в тому числі приміщень (простір для роботи аспірантів, лабораторії, комп'ютерні класи, бібліотечні ресурси, тощо), технологічної інфраструктури, технічних та наукових матеріалів й обладнання, тощо.
- Послуг, насамперед, прийому та інших логістичних послуг (проживання, юридичне супроводження проживання, тощо), послуг з керівництва освітнім процесом (стипендія, мобільність, проекти, тощо), професійного керівництва й доступу до ринку праці.

Свідчення, що слід взяти до уваги в ході оцінки відповідності цьому стандарту, наведено нижче:

- Документація систем внутрішнього забезпечення якості щодо процесів забезпечення якості матеріальних ресурсів (для університетів).
- Інституційний план дій щодо стимулювання доступу ринку праці (для університетів).

- Документація систем внутрішнього забезпечення якості щодо процесів підтримки та керівництва докторантами (для університетів).

Показники, які необхідно враховувати для оцінки цього стандарту, такі:

- Задоволення докторантами освітньою програмою (для університетів).
- Задоволеність наукового керівника освітньою програмою (для університетів).

1.4.4.8. Якість результатів

Оцінювання навчання при розробці докторської дисертації - це процес, який дозволяє визначити ступінь досягнення результатів, оскільки включає в себе оцінку ESG 1.3 (Студентоцентричне навчання, викладання та оцінювання), яка рекомендує: «ЗВО забезпечувати таке викладання програм, що заохочує студентів до активної участі у творенні навчального процесу, і таке оцінювання студентів, що відображає цей підхід» (ENQA, 2015). Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії, освітні заходи та система їх оцінювання повинні бути адекватними, доцільними і публічними для засвідчення досягнення тих результатів навчання, що зазначені у освітньому профілі. Відповідність цілей системи оцінювання визначає рішення щодо її доцільності (обґрунтованості), оцінки міри відмінності цих дій та забезпечення їх якості (надійності).

Показники працевлаштування аспірантів також підлягають оцінці у цьому розділі, оскільки вони являють собою один із ключових результатів університетського навчання У В цьому розділі слід навести множину інформації щодо зазначеного аспекту університетської системи, що забезпечує контекстний аналіз основних індикаторів.

Особи, відповідальні за докторську програму, мають проаналізувати, чи відповідають докторські дисертації, освітня діяльність і оцінювання освітньому профілю. І чи достатньо адекватні кількісні результати навчальних індикаторів та індикаторів залученості до професійного середовища.

- Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії, освітні заходи та система оцінки відповідають встановленому освітньому профілю.
- Значення академічних індикаторів відповідають характеристикам докторської програми.
- Значення індикаторів працевлаштування відповідають характеристикам докторської програми.

Свідчення, які необхідно враховувати для оцінки цього стандарту, є наступні:

- Документація систем внутрішнього забезпечення якості про процеси, пов'язані з розробкою докторської програми, збором та аналізом результатів для вдосконалення (для університетів).
- Докторські дисертації, що створені в рамках докторської програми (для університетів).
- Інформація про навчальні заходи та систему оцінювання (для університетів).

Показники, які необхідно враховувати для оцінки цього стандарту, є такими:

- Кількість дисертацій, захищених аспірантами денної форми навчання.
- Кількість дисертацій, захищених аспірантами заочної форми навчання.
- Середня тривалість навчання за PhD програмою на денній формі навчання.
- Середня тривалість навчання за PhD програмою на заочній формі навчання
- Частка відрахувань за програмою.
- Частка дисертацій за кваліфікацією Лауде.
- Частка випускників, чиє навчання в аспірантурі включало міжнародну компоненту.
- Кількість наукових результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.
- Частка аспірантів PhD програми, які здійснювали дослідження за межами ЗВО (протягом трьох місяців чи довше).
- Частка працевлаштованих випускників.
- Частка випускників, що працевлаштовані за спеціальністю у загальній кількості працевлаштованих випускників.

Розділ 2 - Аналіз французької практики забезпечення якості національної системи вищої освіти та наукових досліджень

2.1. Загальний огляд - Національна система вищої освіти та наукових досліджень в контексті забезпечення якості (акцент на докторський рівень)

2.1.1. Коротка презентація вищої освіти та системи досліджень

2.1.1.1. Загальна інформація про французьку систему рівнів вищої освіти

Франція знаходиться у центрі Європи, межуючи з Іспанією, Італією, Швейцарією, Німеччиною, Люксембургом, Бельгією та князівствами Андорра і Монако. Займаючи площу 551 695 км² (європейська частина), Франція має населення 67 млн. 186 тис. 638 осіб (2018). Зростання валового внутрішнього продукту на душу населення становить 38000 доларів США.

Таблиця 2.1

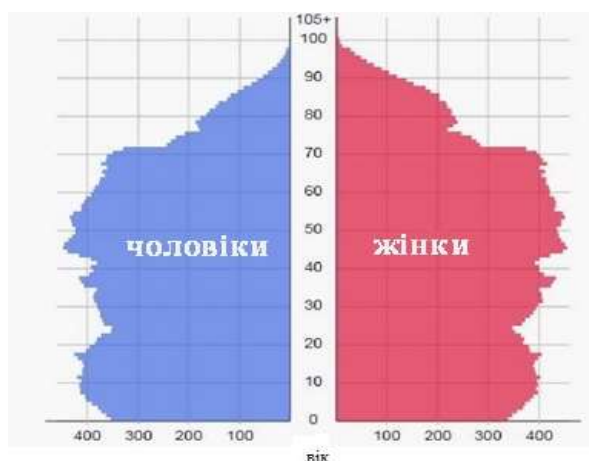
Вікові групи (2018)

Вік	Мільйонів	%	% жінок
65+	13,15	19,6	56,9
20 - 64	37,63	56	50,9
<20	16,41	24,4	48,9
Всього	67,19	100	51,6

Джерело: Insee, population estimates (кінець 2017 р.)

Люди, старші за 65 років складають 19,6% населення (13,15 млн. осіб).

Поточна віково-статева піраміда у Франції має нижче зображений вигляд (рис.2.1):

Джерело: Insee, population estimates (end of 2017)

Рис. 2.1 Вікова структура станом на 1 січня 2018 року в Європейській частині Франції, тис. осіб

Франція є однією з найбільш інтенсивних дослідницьких країн світу, яка залучила 48 мільярдів євро у сферу досліджень та розвитку (науково-дослідна та дослідницько-конструкторська робота), та є п'ятою за величиною економікою в ОЕСР щодо витрат на сферу досліджень та розвитку. Частка ВВП, що виділяється на дослідження, становить 2,23%.

Система вищої освіти отримує великі національні інвестиції. Середні витрати Франції на одного студента схожі на інші країни ОЕСР.

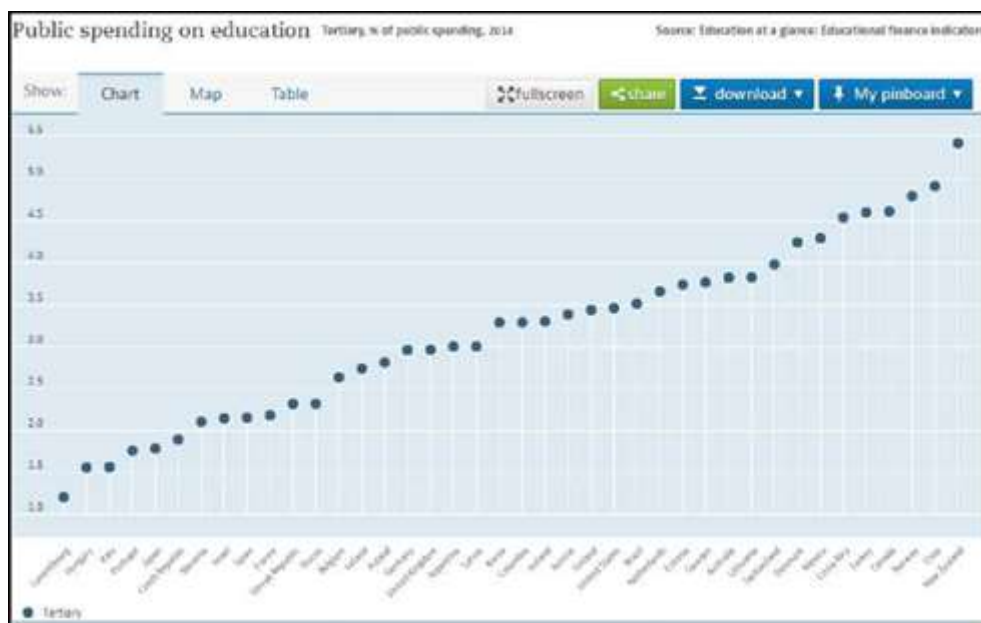

Рис. 2.2. Державні витрати на освіту (вища освіта, % державних витрат, 2014)

Джерело: Education at a glance: educational finance education

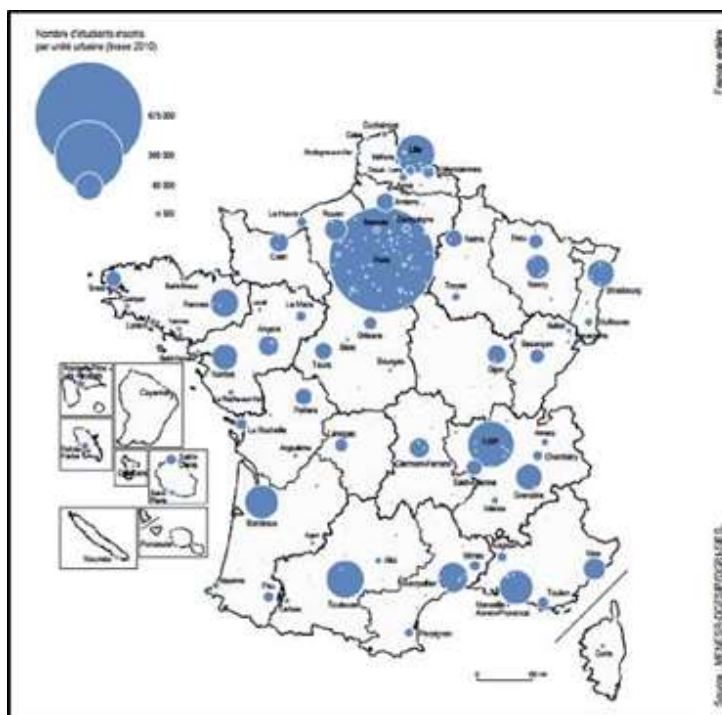

Рис. 2.4 Студенти, зареєстровані в системі вищої освіти

Джерело: Міністерство вищої освіти Франції (№ 10 - квітень 2017)

Студенти, зареєстровані в системі вищої освіти Франції

У 2015 році у системі вищої освіти зареєстровано 2 млн. 551 тис. студентів, з них 60% в університеті. Ця кількість зростає протягом десятиліть, а в 2025 році очікується 2 млн. 900 тис. студентів (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Студенти, зареєстровані в системі вищої освіти, тис.осіб

	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2015	2025 (прогноз)
Університети	215	661	858	1 160	1 397	1 437	1 593	1 838
Технічні інститути		24	54	74	119	117	116	128
Бізнес-школи	8	27	68	199	239	242	256	273
Підготовчі курси для інженерних шкіл	21	33	40	64	70	80	86	94
Інші установи та заклади освіти	66	130	215	293	454	560	616	707
Разом	310	851	1 181	1 717	2 160	2 319	2 551	2 912
Частка університетів (%)	69,3	77,7	72,7	67,5	64,7	62	62,5	63,1

Джерело: Міністерство вищої освіти Франції

Студенти, зареєстровані у французьких університетах

У 2016 р. налічувалось 1 млн. 626 тис. 828 студентів, зареєстрованих у французьких університетах (Рис. 3.5), і 60 % з них були особи жіночої статі.

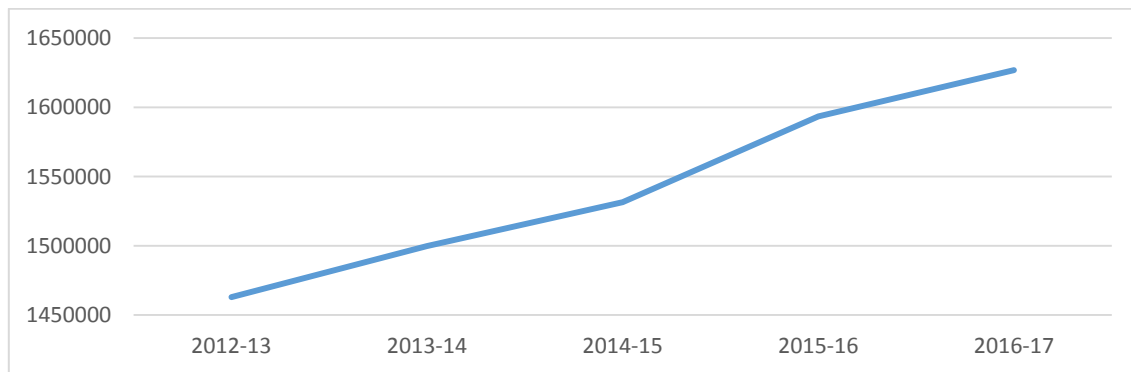

Рис. 2.5 Студенти, зареєстровані у французьких університетах

Джерело: Міністерство вищої освіти Франції

У таблиці 2.3 показано перерозподіл студентів відповідно до схеми: «бакалавр - магістр - доктор філософії».

Таблиця 2.3

Розподіл зарахованих студентів за циклами вищої освіти

Цикл	2012-2013		2013-2014		2014-2015		2015-2016		2016-2017	
	Кількість	Частка, %	Кількість	Частка, %	Кількість	Частка, %	Кількість	Частка, %	Кількість	Частка, %
1-й	879 756	60,1%	901 932	60,1%	921 737	60,2%	966 994	60,7%	994 151	61,1%
2-й	520 658	35,6%	536 165	35,7%	549 074	35,9%	566 734	35,6%	573 093	35,2%
3-й	62 501	4,3%	61 707	4,1%	60 661	4,0%	59 669	3,7%	59 584	3,7%
Разом	1 462 915	100%	1 499 804	100%	1 531 472	100%	1 593 397	100%	1 626 828	100%

Посилання на національні рамки кваліфікацій

По закінченню середньої школи з отриманням національного диплому, який має назву «Бакалавр», французька система національної рамки кваліфікацій вищої освіти чітко заснована на Болонському процесі. Існує три кроки:

Ліцензія (бакалаврський рівень) - Магістр (магістерський рівень) та Докторський рівень (3-тій освітньо-науковий рівень вищої освіти). Ліцензія (бакалаврський рівень) триває 3 роки після закінчення «Бакалавра» (180 ЄКТС), Магістр - 5 років (120 ЄКТС) і Доктор (Доктор філософії) - 3-4 роки.

2.1.1.2. Відносини між закладами вищої освіти та підприємствами: стажування, працевлаштування, практика, тощо

У Франції державний сектор та підприємства все ще відіграють порівняно обмежену роль у докторських програмах. Це можна пояснити тим, що у Франції кар'єра наукових фахівців не високо оцінюється. Різниця у заробітній платі під час працевлаштування між випускниками різних циклів є мінімальною.

Менше, ніж один з семи інженерів продовжує навчання для здобуття ступеня доктора філософії. Проте, ця кількість суттєво коливається в залежності від спеціалізації: 25% інженерів, які спеціалізуються на фізиці, матеріалах та енергії, 22% хіміків, 13% фахівців аерокосмічної галузі та 2% випускників цивільної інженерії, будівництва, гірничих та геологічних факультетів є здобувачами ступеня доктора філософії. Багато інженерів продовжують здобувати ступінь доктора філософії з метою здійснення своїх досліджень без можливості вибору між академічним та більш прикладним дослідженням. Проведення дослідження також дозволяє їм працювати у Франції за своєю спеціальністю, оскільки компанії набагато менше схильні переміщати їхні дослідницькі центри за межі країни, ніж якби вони були їхніми виробничими підприємствами. Деякі здобувачі ступеня доктора філософії дотримуються цього курсу задля участі у державних дослідженнях, в той час як інші хочуть зробити кар'єру в приватному секторі, зокрема, за допомогою промислових угод для навчання через дослідження (conventions industrielles de formation par la recherche, Industrial Agreements for Training through Research (CIFRE¹²)).

Ініціатива Франції щодо промислових угод для навчання через дослідження (CIFRE) дозволяє підприємствам отримувати фінансову підтримку для залучення молодих здобувачів ступеня доктора філософії. В результаті під керівництвом дослідницької групи, реалізація наукових проектів здобувачів призведе до отримання ступеня доктора філософії. Частка такого типу докторантів складає лише 10% від загальної кількості.

Промислові угоди для навчання через дослідження включають трьох партнерів:

- бізнес (неприбуткова організація, місцева влада, що діє в рамках державного та соціального проекту), який пропонує здобувачеві ступеня доктора філософії дослідницький проект для написання її/його дисертаційної роботи;
- зовнішній дослідницький підрозділ, який забезпечує науковий нагляд за

¹² <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid22130/les-cifre.html##dispositif>

здобувачем ступеня доктора філософії;

- здобувач ступеня доктора філософії, який має ступінь магістра.

Компанія наймає молодого випускника-магістра на постійний або 3-річний контракт з сумою валової річної заробітної плати не менше 23 484 євро (1 957 євро на місяць) та пропонує дослідницький проект для обрання теми дисертаційної роботи. Компанія, у свою чергу, отримує річний грант у розмірі 14 000 євро на три роки від Національної асоціації дослідників та технологій (A.N.R.T.). Угода про співпрацю укладається між компанією та зовнішнім дослідницьким підрозділом, в якій уточнюються умови проведення досліджень та положення про інтелектуальну власність на результати, отримані здобувачем ступеня доктора філософії. Здобувачів ступеня доктора філософії можуть отримати податковий кредит на дослідження за тими ж критеріями, які застосовуються для будь-якого дослідника, який працює в компанії. Варто зауважити, що не існує жодних вимог до національності та віку здобувачів ступеня доктора філософії.

Починаючи з 1981 року 26 450 здобувачів ступеня доктора філософії отримали зиск від CIFRE, 9 000 компаній та 4 000 дослідницьких груп з широкого кола бізнес-секторів та наукових напрямків взяли участь в реалізації промислових угод.

Кількість бажаючих щодо такого виду навчання неухильно зростала і збільшилась вдвічі протягом десятиліття, досягнувши 1750 в 2011 році. Після 3-річного загального зниження кількості заявок, ініціатива зафіксувала збільшення на 8% у 2016 році.

У 2016 році було прийнято 1 377 нових угод CIFRE. Рівень успішності (співвідношення між кількістю укладених угод CIFRE та кількістю заявок) становить 83%. На такий тип навчання припадає на 10% здобувачів ступеня доктора філософії, які отримують фінансування.

Деякі приклади стимулів для сприяння поширенню результатів та політиці експлуатації досліджень:

Протягом останніх десяти років французькі університети або групи інститутів створили органи з трансферу технологій (SATT) та інкубатори для підтримки створення стартапів, часто у співпраці з школами.

Близько тридцяти таких інкубаторів було акредитовано в березні 2014 року як "PEPITE"¹³ Міністерством вищої освіти, науки та інновацій Франції (Pôle Etudiant pour

¹³ <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/pid30796/pepите.html>

l'Innovation, le Transfert et Entrepreneurial) в партнерстві з Державним Інвестиційним Фондом Франції (Caisse des dépôts). Метою таких ініціатив є сприяння та персоналізація підтримки майбутніх підприємців. Хоча вони переважно орієнтовані на молодих випускників-докторів філософії, вони також доступні для студентів усіх рівнів, незалежно від їхніх проектів. Конкретна мета - «підвищити рівень обізнаності студентів» та сприяти підприємництву, «тренувати» підприємницькі навичка у якомога більшої кількості студентів під час навчання та, зокрема, під час докторських студій, та «підтримувати» студентів за індивідуальним підходом.

2.1.2 Коротка презентація третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

2.1.2.1. Організація третього рівня вищої освіти у Франції

Ступінь доктора філософії є вищим університетським ступенем, включеним у Болонську схему: бакалавр - магістр - Докторський рівень. Здобуття ступеня доктора філософії розпочинається після отримання ступеня «Магістр» (Здобуття ступеня доктора філософії: 8 років після отримання диплому про закінчення старшої школи (3+2+3)).

Доктора філософії - це сертифікований, національно визнаний ступінь, наданий закладом вищої освіти та затверджений Міністерством вищої освіти та науки (університет, приватна докторська школа).

Звичайна тривалість навчання для здобуття ступеня доктора філософії складає 3 роки (або більше) академічної та / або прикладної науково-дослідної роботи. Здобуття ступеню підтверджується захистом дисертації.

Докторантура (здобуття ступеня доктора філософії) включає декілька учасників: здобувач ступеня доктора філософії; керівник дисертаційної роботи; дослідницький підрозділ; компанія (якщо залучається); дисертаційний комітет з нагляду; докторська школа; комітет з питань захисту тощо. Мета - запропонувати здобувачам ступеня доктора філософії наукову підготовку під час проведення дослідження за підтримки керівника дисертаційної роботи та дослідницького підрозділу, а також на додаток до навчання підготувати їх до працевлаштування після закінчення.

Корисні посилання:

Порядок здобуття ступеня доктора філософії (серпень 2006 року):

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000267752>

<http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/cid20185/la-formation-doctorale.html>

Порядок здобуття ступеня доктора філософії (травень 2016 року):

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000032587086>

Всі розділи курсивом взяті з статті П'єрріка Гандольфо, "La réussite doctorale en France: constats et bonnes pratiques", стаття у пресі в Peter Lang Editions, 2017.

П'єррік Гандольфо є професором Університету Руан, Нормандія. Він є науковим радником Коледжу HCERES та координатором процесу оцінювання докторських шкіл на відповідність програмам Департаменту.

«Відповідно до нового Порядку від 25 травня 2016 року щодо встановлення національної рамки для освіти і присудження національних докторських ступенів (і відповідно до діючих умов Порядку від 6 серпня 2006 року) «здобуття ступеня доктора філософії є дослідницькою програмою та професійним досвідом для здійснення досліджень. [...]

Вона включає в себе особисті дослідження, проведені здобувачем ступеня доктора філософії, доповнені додатковим навчанням, затвердженим докторською школою. Здобуття ступеня доктора філософії фокусується на наукових, економічних, соціальних, технологічних або культурних дослідженнях. Здобуття ступеня доктора філософії підтверджується присудженням національного ступеня доктора. Порядок також визначає, що «докторські школи [...] організовуватимуть навчання здобувачів ступеня доктора філософії та готуватимуть їх до працевлаштування у разі, якщо їхнє навчання завершиться».

«За виключенням деяких винятків, докторські школи організовані за темами, з різними дисциплінами, що охоплюють ті з дослідницьких підрозділів, з якими вони пов'язані. Близько 270 французьких докторських шкіл рівномірно розподілені між різними галузями знань - природничі науки, а також Охорона здоров'я (близько 90 - в Науці та Технологіях, 50 - в галузі Наук про життя та Навколишнє середовище) та Гуманітарними і Соціальними науками (з більш ніж 40-ка шкіл- в галузі Права, Економіки, Менеджменту та 80-ти - в Літературі, Мовах та Гуманітарних дисциплінах). На початку 2014 академічного року було зараховано на навчання понад 75000 здобувачів ступеня доктора філософії (близько половини - в Природничих науках та Охороні здоров'я) та було присуджено близько 14 400 ступенів доктора філософії (дві третини з яких - Природничі науки та Охорона здоров'я)».

Більше інформації про Докторські школи див. в п.2.2.3.

2.1.2.2. Кількість закладів вищої освіти, які забезпечують третій рівень вищої освіти

Загалом, 67 з 74 університетів¹⁴ об'єднані в 20 спільнот університетів та інститутів і 5 асоціацій інститутів, що мають право присуджувати ступені доктора філософії. Тільки університети можуть присуджувати ступені доктора філософії. Школи не можуть здійснювати такі процедури.

2.1.2.3. Національна статистика щодо здобуття ступеня доктора філософії

(Джерело: Міністерство вищої освіти)

- 60 000 студентів зареєстровані на докторському рівні.
- 50 % є жінки та 37 % - іноземні студенти.
- Скорочення кількості докторантів (рис. 2.6).

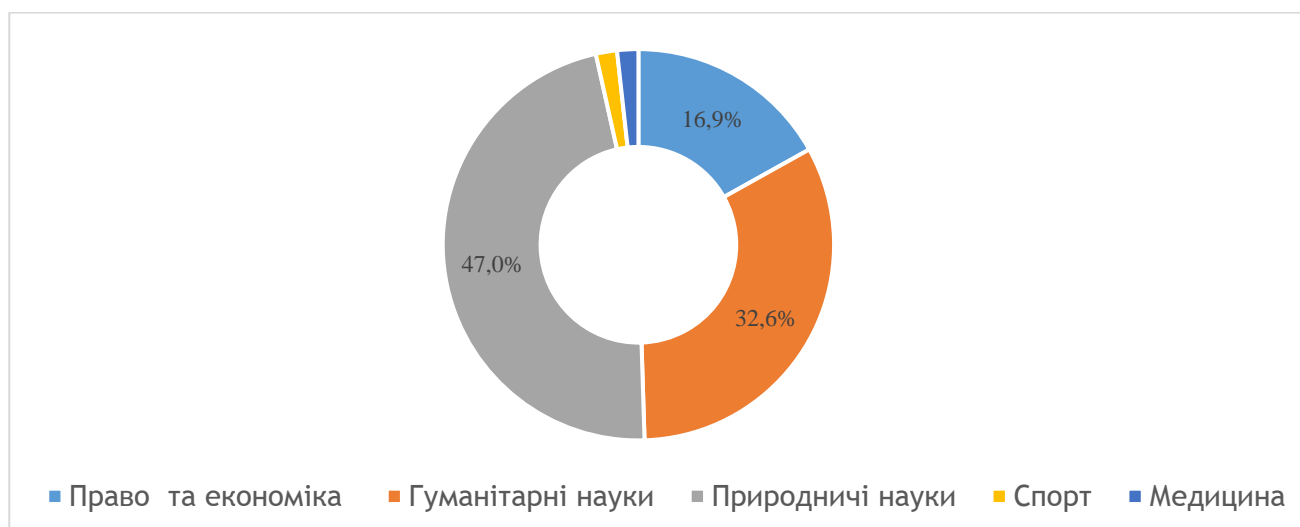

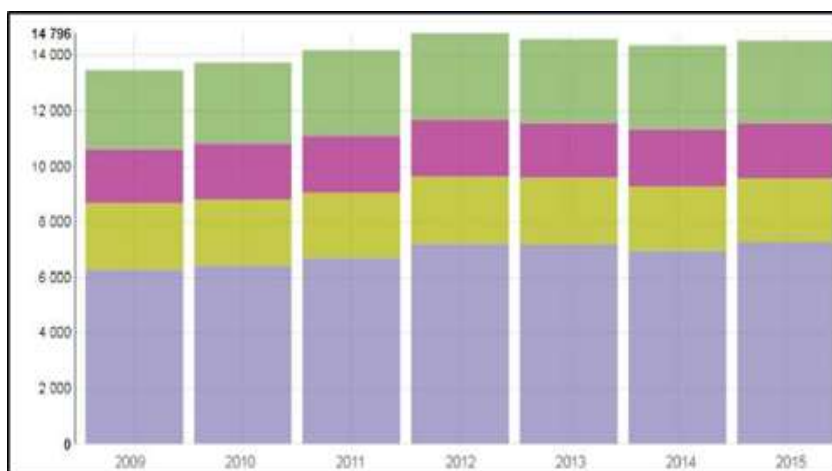
Рис. 2.6 Скорочення кількості докторантів у Франції

¹⁴ Означає 67 університетів, 3 технологічних університети (Compiègne, Belfort-Montbéliard та Troyes) і Jean-Francois Champollion University Center for Teaching and Research, які є EPSCPs (або французькі публічні наукові, культурні та професійні інституції), що не є частиною університетів, Université Paris-Dauphine і Université de Lorraine, які є “grands établissements”, та Centre Universitaire de Formation et de Recherche de Mayotte, що є публічною адміністративною інституцією.
https://publication.enseignementsup-recherche.gouv.fr/eedr/10/EESR10_R_38-le_doctorat_et_les_docteurs.php

	Гуманітарні науки
	Науки про суспільство
	Медицина і Біологія
	Інші

Рис. 2.7 Студенти, зареєстровані в докторантурі за сферами навчання з 2009 по 2015 рр.¹⁵

	Гуманітарні науки
	Науки про суспільство
	Медицина і Біологія
	Інші

Рис. 2.8 Докторські ступені, присуджені за сферами навчання з 2009 по 2015 рр.

Цікава річ, що кількість зареєстрованих студентів скорочується, в той час як кількість здобутих ступенів збільшується.

2.2. Зміст і характеристика докторських програм

2.2.1. Інформація про структуру докторських програм (методологія, обсяг в кредитах ЄКТС ...)

Всі докторські школи, «на продовження колишніх університетських навчальних програм, повинні забезпечити своїх здобувачів ступеня доктора філософії теоретичними та практичними ресурсами для підготовки їх до інтеграції в

¹⁵https://publication.enseignementsup-recherche.gouv.fr/eesr/10/EESR10_R_38-le_doctorat_et_les_docteurs.php

суспільство, як у приватному, так і в академічному секторі, на рівні, що відповідає їхнім кваліфікаціям».

Більшість цих ресурсів доступні за допомогою низки наукових і професійних програм, які «є чітко організованими та узгодженими з точки зору змісту (знання предметної сфери, методологічні, аналітичні та критичні способи мислення тощо) та кількості годин навчання».

У провідних установах з докторськими школами докторська колегія (або еквівалентний орган) часто здійснює керівництво професійними/міждисциплінарними курсами, тоді як докторські школи централізують та координують тематичні/наукові курси. Вони розробляються спільно з директорами дослідницьких підрозділів / федерацій/ інститутів/ технологічних платформ або магістерських програм.

Хоча існуючі норми не встановлюють певну кількість годин, більшість докторських шкіл вимагають, щоб їхні здобувачі ступеня доктора філософії брали і проходили певну кількість курсів, починаючи від декількох десятків годин до 500 годин, найбільш розповсюдженим є від 80 до 120 годин. Здобувачів ступеня доктора філософії, як правило, просять взяти рівну частину тематичних та професійних курсів.

Ці курси, незалежно від того, пропонуються докторською школою чи здобувачем ступеня доктора філософії, завжди доповнюють усі знання та навички, отримані в приймаючій здобувачів дослідницькій одиниці. В ідеалі, як визначено в Порядку від 25 травня 2016 року, здобувачі завершують і регулярно оновлюють «портфоліо [...], що включає в себе персоналізований перелік усіх заходів докторантів під час її/його програми, включаючи навчання, поширення наукової культури або передачу технологій, що демонструє навички, розвинуті під час роботи над здобуттям докторського ступеня¹⁶».

2.2.2. Характеристика програм третього рівня вищої освіти

2.2.2.1 Організація програм третього рівня (відбір, прийом та прогрес)

Критерії прийому.

Передумовою для зарахування на докторську програму є отримання національного ступеня «Магістра» або еквівалентного ступеня «Магістра», зокрема «Магістра»,

¹⁶ Pierrick Gandolfo, *op. cit.*

отриманого в рамках Європейського простору вищої освіти.

Для осіб з еквівалентною освітою, отриманою за межами Франції, але яка автоматично не прирівнюється до рівня «Магістра» в межах Європейського простору вищої освіти або які отримали кредит на попередні знання відповідно до статті L. 613-5 Французького Освітнього Кодексу, керівник установи може зарахувати їх до докторської програми, як виняток, за рекомендацією Ради докторської школи. Особи, які не мають національного ступеня «Магістра» або еквівалентного ступеня, отриманого за кордоном, і які хочуть отримати можливість навчання на докторській програмі, відповідно до статті L. 613-5 Французького Освітнього Кодексу, для того, щоб бути зарахованими на докторську програму, повинні отримати статус кандидата для зарахування до докторської програми з докторської школи та вказати, що керівник дисертаційної роботи погодився контролювати їхні дослідження та подати свої дослідницькі проекти.

У всіх випадках здобувачі ступеня доктора філософії повинні поновлювати своє навчання в університеті щороку. Здобувачі можуть подати заявку на призупинення навчання на термін не більше одного року. Ця однорічна перерва залишається винятковою і підлягає умовам, обумовленими внутрішніми правилами докторської школи.

- **Критерії відбору.**

В той час як деякі докторські школи повністю здійснюють набір своїх здобувачів шляхом систематичного конкурсного відбору кандидатів, інші залишають повний контроль на розсуд керівників дисертаційних робіт та / або контролюючих дослідницьких підрозділів.

При зарахуванні на докторську програму повинні бути вказані тема дослідження, контекст докторської програми та приймаючий підрозділ.

Тема дисертації в кінцевому результаті повинна призвести до оригінальних та інформативних досліджень і бути реалізованою протягом запланованого терміну. Тема дисертаційної роботи обирається спільно молодим дослідником та керівником дисертації і стає офіційною після зарахування. Керівник дисертації, обраний відповідно до його/її досвіду у досліджуваній галузі, повинен допомогти здобувачу ступеня доктора філософії визначити інноваційний характер теми у науковому контексті та забезпечити його відповідність. Він/вона повинні також запевнити, що здобувач демонструє ініціативу і інноваційне мислення під час проведення його/її

дослідження.

Фінансування для дослідника під час здобуття ступеня доктора філософії не є обов'язковим, більш того деякі докторські школи, особливо у галузі науки і технологій, приймають лише здобувачів після отримання 3-х річного фінансування навчання на докторському рівні.

- **Прогрес.**

На початку здобуття докторського ступеня, керівник дисертаційної роботи і директор дослідницького підрозділу повинні визначити ресурси, необхідні для проведення дослідження, та забезпечити доступ до них. Здобувач ступеня доктора філософії для цього інтегрований у приймаючий підрозділ як повноцінний дослідник.

Керівник дисертації бере на себе зобов'язання регулярно стежити за прогресом у здійсненні дослідження та обговорювати нові напрямки, які можуть бути розроблені з урахуванням вже отриманих результатів. Він / вона зобов'язується інформувати здобувача про можливий позитивний відгук або заперечення та критику його/її роботи та рекомендації щодо її вдосконалення.

Відповідно до Порядку здобуття ступеня доктора філософії (травень 2016 р.) щодо реформування докторських шкіл, починаючи з другого року зарахування, здобувачі ступеня доктора філософії повинні подати свої дослідження до наглядового комітету дисертаційних робіт, що складається, як мінімум, з двох членів (професорів). Члени призначаються директором докторської школи відповідно до досвіду проведених ними наукових експертиз та / або роботи в якості спостерігачів за виконанням дисертаційних досліджень. Керівник дисертаційної роботи не може бути членом наглядового комітету дисертаційних робіт. Імена членів комітету та їх контактні дані негайно повідомляються докторантам. Здобувач ступеня доктора філософії може попросити дисертаційний комітет про зустріч у будь-який час.

Дисертаційний комітет оцінює умови навчання докторантів і прогрес їхнього дослідження за допомогою інтерв'ю щонайпізніше наприкінці 2-го року після зарахування і протягом кожного наступного року навчання. Це запобігає або вирішує будь-які конфлікти, проблеми дискримінації чи переслідування. Тому комітет проводить «інтерв'ю» з докторантом з метою забезпечення дотримання умов написання дисертації (необхідні умови для роботи, зв'язок з керівником дисертації, мотивація для дослідження тощо) та оцінює хід здійснення роботи. Мета цього полягає не стільки в моніторингу наукових аспектів, скільки в забезпеченні освітньої

та, особливо, людської підтримки. Крім того, це має на меті забезпечити успішне виконання дисертації та інформування докторської школи, якщо між докторантом та гаковим керівником виникають проблеми, або якщо дослідження є призупиненим.

Крім того, керівник дисертації може також звернутися до комітету, щоб інформувати його про свої проблеми зі здобувачем. Згідно з урядовим положенням, це «інтерв'ю» може проводитися дистанційно. Єдиним непорушним правилом є те, що керівник дисертації не може бути членом дисертаційного комітету.

Згідно зі статтею 13 Порядку здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 року, комітет повинен видати рекомендації та звіт про співбесіду зі здобувачем директору докторської школи, докторанту та керівнику дисертаційної роботи.

Крім того, роль докторської школи полягає в наданні докторантам методологічних навичок, нових навичок та наукової підготовки. Здобувачі вибирають більшість курсів, які вони забажають. Проте докторські школи роблять деякі з цих курсів обов'язковими (мова, участь у орієнтаційному дні, події докторантів тощо).

Кожен курс затверджується докторською школою за власними критеріями і співвідноситься з ЄКТС. Кожна докторська школа встановлює мінімальну кількість кредитів, необхідних для захисту дисертації.

Дисертація є кроком у дослідженні та управлінні професійним проектом. Вона повинна відповідати встановленим строкам та бути виконана згідно концепції докторської програми та з урахуванням інтересів докторанта.

2.2.2.2. Статус, повноваження і роль керівника дисертації

Керівник дисертаційної роботи має вирішальну роль, оскільки здобувач ступеня доктора філософії перебуває під його контролем та відповідальністю.

Хто може бути керівником дисертації? (Відповідно до Порядку від 25 травня 2016 року із змінами, внесеними згідно із Порядком від 1 липня 2016 року):

- Повні професори та старші викладачі / доценти з «акредитацією для нагляду за дослідженнями» (HDR)
- Особи, які здобули докторську ступінь, обрані керівником навчального закладу на підставі їх наукової компетенції за пропозицією директора докторської школи після консультації з науковим комітетом Вченої ради.

Відповідно до умов Порядку здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 року підготовкою дисертації можуть керувати спільно два керівники. Термін залучення спільних керівників має бути зазначена під час первинного зарахування

на докторську програму та потім у договорі, підписаному установою (-ами), з якою вони є афілійованими. Співкерівництво може бути поділене між одним із цих людей та одним або двома людьми з соціально-економічного сектора, компетентними цієї галузі.

Для того, щоб кожен докторант та його/її дослідження були ефективно контрольовані з усією необхідною увагою, керівники дисертацій здійснюють керівництво над обмеженою кількістю молодих дослідників. Максимальна кількість здобувачів ступеня доктора філософії, якими керує керівник дисертаційної роботи, обумовлена внутрішніми правилами кожної докторської школи (загалом від 3 до 20, залежно від докторської школи та сфери навчання). Це також сприяє зменшенню кількості вибулих докторантів.

2.2.2.3. Механізми та регулювання захисту дисертаційних робіт

Захист дисертацій повинен проводитися відповідно до Порядку здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 року (статті 17-19). Відповідно до статті 17 Порядку «дозвіл на захист дисертації надається керівником установи з урахуванням думки директора докторської школи та за рекомендацією керівника дисертації», і після того, як дослідження було розглянуто принаймні двома експертами.

Для того, щоб висловити свою думку на користь захисту дисертації, директор докторської школи вимагає, що здобувач має опанувати кредити ЕКТС, що передбачені в курсі керівництва дисертаційною роботою за процедурою. Вони повинні отримати два сприятливі звіти до захисту від двох зовнішніх експертів (які зазвичай засідають на екзаменаційній раді). Докторанти також повинні отримати схвалення від директора докторської школи та керівника університету (зазвичай представляє заступник керівника зі сфери досліджень).

Програмне забезпечення найчастіше систематично застосовується до всіх дисертацій з метою перевірити наявність плагіату, перш ніж буде отримано дозвіл на захист дисертації.

Еволюція ролі наукового керівника:

"Окрім аспектів, присвячених строго дослідженню, роль наукових керівників значно змінилася. Вони більше залучаються до орієнтації докторантів на курсах, які вони обирають (тематичні або міждисциплінарні курси, що викладаються в школі та / або докторському коледжі та / або підготовці їх до майбутнього

працевлаштування після отримання ступеня доктора філософії (більше не обмежуються єдиною перспективою роботи як дослідника чи професора). Вони надають вказівки своїм докторантам та надають їм всю інформацію, необхідну для вивчення декількох кар'єрних шляхів, в академічній чи не академічній сфері, у Франції чи за її межами ».

"Зростаюче значення закладів вищої освіти, які ставлять в пріоритет якість нагляду (керівництва), змусило багатьох пропонувати навчання, спеціально призначене для керівників дисертацій. Ця ініціатива повністю відповідає новому Порядку від 25 травня 2016 р., в якому визначено, що докторські школи повинні "забезпечити наукових керівників спеціальною підготовкою або керівництвом". Хоча цю підготовку часто зустрічаються з скептицизмом, відгуки від керівників або майбутніх керівників, які пройшли навчання, зазвичай досить позитивні. Прагнучи підвищити якість, деякі установи навіть хотіли б зробити цей вид навчання обов'язковим для отримання сертифікації для прямого дослідження. Інші інституції вважають, що краще підтримувати певну гнучкість і покладатися на ефективне спілкування, залишаючи керівників вільними у своєму виборі, щоб вирішити чи брати участь у цій ініціативі. У свою чергу, очкується, що докторанти повинні ставати дедалі самостійнішими у своїх дослідженнях та колективних завданнях їхнього нагляду дослідницьким підрозділом¹⁷».

Екзаменаційна дисертаційна рада створюється та призначається відповідно до статті 18 Порядку. Вона повинна включати щонайменше одного професора з акредитацією для безпосереднього дослідження, працевлаштованого в установі та керівника (-ів) дисертації.

Керівники дисертації можуть брати участь в обговореннях, але не можуть очолювати дебати. Вони беруть участь у обговоренні, але не приймають участі при прийнятті остаточного рішення. Тому думка керівника (ів) дисертації береться до уваги у межах, коли дозволений розгляд в рамках докторської колегії для членів в межах установи чи поза нею, інституцією, що здійснює нагляд.

Керівники підписують звіт про захист дисертації, але не підписують звіт про хід обговорення. Коли в протоколі захисту дисертацій згадується обговорення, повинно бути зазначено, що рішення було прийняте членами екзаменаційної комісії за винятком керівника (ів) дисертації.

¹⁷ Pierrick Gandolfo, *op. cit.*

Участь експертів у захисті дисертації шляхом відеоконференції дозволяється винятково на умовах, передбачених статтею 19 Порядку. Проте президент екзаменаційної ради повинен бути фізично присутнім під час захисту дисертації.

Мова захисту дисертації - це мова, якою була написана дисертаційна робота. Однак, якщо мова не французька, члени екзаменаційної ради можуть висловити свою думку французькою мовою.

Здобутий ступінь з оцінками (таблиця з результатами оцінювання протягом періоду навчання докторанта, подібно до латинських відзнак ступенів) повинен бути присуджений відповідно до положень Порядку 2009 року, за умови, якщо вони не були змінені Порядком здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 року. Висновки експертної комісії входять до звіту про захист дисертації можуть бути включені до звіту про обговорення роботи.

2.2.2.4. Диверсифікація докторських програм

На додаток до «класичного» доктора філософії та старого «докторського ступеню без відриву від виробництва», новий вид здобуття докторського ступеня / доктора філософії зараз все більше набуває поширення, активно розвивається та знаходить своє відображення у формі «практикуючого» доктора філософії.

На даний час наявність ступеня доктора філософії є однією з умов зайняття більшої кількості керівних посад на міжнародному ринку праці, чи то в державних установах, таких як музеї, або в приватних компаніях, таких як архітектурні фірми. Переважна більшість французьких університетів визнала важливість розробки практикуючої програми здобуття ступеня доктора філософії, яка відповідатиме потребам архітекторів, ландшафтних архітекторів, зберігачів, кураторів, художників та письменників, які хочуть продовжувати міжнародну кар'єру.

У Франції здобуття доктора філософії в галузях SACRE¹⁸ (Наука, Мистецтво, Творчість та Дослідження) фінансується Університетом PSL Universite Paris¹⁹, здобуття докторського ступеня з «практики та теорії художньої та літературної творчості» здійснюється Університетом Аікс-Марсель. Також майбутні практикуючі доктори філософії університету Париж-Сен здійснюють підготовку художників та науковців

¹⁸ <http://www.femis.fr/sacre-phd-programme-psl>

¹⁹ <https://www.univ-psl.fr/en>

навколо творчого проекту, проте не можуть включити архітектуру, ландшафт та спадщину.

З іншого боку, ініціативи щодо цього нового типу докторів філософії чи докторських програм існують і стають все більш поширеними, наприклад, в Університеті RMIT Europe, Центрі з докторського навчання в сфері науки та інжинірингу у мистецтві, культурній спадщині та археології (SEANA)²⁰ (Університет Брайтона, Університетський Коледж Лондона та Кінстонський університет у Великій Британії), та програмі «Нові підходи у збереженні сучасного мистецтва в Університеті Маастріхт»²¹.

Практичні дослідження спрямовані на включення практики в процес підготовки дисертації, виходячи з переконання, що практика є одним із засобів для отримання знань. Відповідно до останніх теоретичних і гносеологічних результатів у сфері творчості, ідея полягає в тому, щоб виходити за рамки практичних досліджень, що використовуються в даний час, для розробки та впровадження дослідницьких стратегій, в яких практика є рушійною силою, джерелом як дослідницьких питань, так і висновків. Це стосується того, що практика стає стратегією безперервного вдосконалення шляхом дослідження, через позицію рефлексивності до власних підходів, інструментів та аргументів для втручання.

Метою практичних досліджень є в тому числі інформування та керівництво професійною практикою. Проте цей вимір є внутрішнім (хоча часто і неявним) до вимоги рефлексивності, відтворюваності та передачі, що є одним із критеріїв для наукової роботи. Практичні дослідження спрямовані на пошук конкретних форм розповсюдження та експлуатації, що вимагаються самим дослідницьким проектом, і створення бази висококваліфікованих фахівців, здатних реагувати на виклики не лише вищої освіти та досліджень, а й їхню зайнятість у державному та приватному секторах шляхом розширення міжгалузевих можливостей здобувачів ступеня доктора філософії шляхом передачі навичок.

2.2.2.5. Інтернаціоналізація докторських програм

Докторські програми все більш інтернаціоналізуються з кількох причин:

- У Франції існує певна кількість іноземних здобувачів, які навчаються для

²⁰ <http://www.seaha-cdt.ac.uk/>

²¹ <https://www.maastrichtuniversity.nl/research/institutes/macch/nacca>

отримання докторського ступеня.

- Кар'єрні можливості можуть бути більш широкими із здобуттям міжнародного докторського ступеня.
- На додаток до інтернаціоналізованих докторських програм зростає кількість стимулів для сприяння мобільності.
- Спільний нагляд:

Найпростіший спосіб інтернаціоналізації докторських програм - це міжнародна спільно контрольована докторантура (cotutelle²²). Вона заснована на традиціях співпраці професорів, а також на розвитку міжнародного виміру докторських шкіл та наукового співробітництва між французькими та іноземними дослідницькими групами.

Деяка інформація, яку необхідно пам'ятати:

- Умови: Угода з одним чи кількома іноземними закладами вищої освіти.
- Зміст: у кожній країні дисертація повинна бути під відповідальністю керівника дисертації, який виконує свої наглядові функції у партнерстві з іншим керівником.

Згідно з Порядком здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 року, спільно контрольовану докторантуру (співкерівництво) було створено для зміцнення міжнародного виміру докторських шкіл, полегшення мобільності докторантів та розвитку наукової співпраці французьких та іноземних дослідницьких груп. Співкерівництво створюється між двома установами в різних країнах. Для цього має бути підписаний договір для визначення принципів, що регулюють принципи керівництва дисертаціями. Докторант зараховується до обох навчальних закладів. Він / вона проводить дослідження під керівництвом керівника дисертації в кожній країні, який зобов'язується повною мірою виконувати свої обов'язки з нагляду у співпраці з іншим керівником дисертації. Передбачено, що проводиться лише один захист дисертації. Після захисту дисертації кандидат отримує ступінь доктора в кожному з університетів-партнерів. Тому співкерівництво дозволяє здобувачам отримати два ступені.

²² https://ressources.campusfrance.org/catalogues_recherche/diplomes/fr/cotutelle_fr.pdf

Правила і процедури, що регулюють докторські програми у Франції та в країні-партнері.

Обидва університети визнають дійсність створення співкерівництво та захищеного ступеня (докторський ступінь у французькому університеті та еквівалентна ступінь у закордонному університеті).

Існує дві можливості щодо присвоєння ступеня:

- Або студент отримує ступінь, наданий спільно обома установами. Тоді в документі, що підтверджує здобуття ступеню, містяться обидві назви (наприклад, докторант у галуз французької літератури та PhD з французької літератури).
- Або студент отримує ступені докторів філософії двох навчальних закладів. Кожен ступінь із зазначенням конкретної назви в кожному університеті, який підтверджує, що дисертація була захищена в рамках співкерівництва та вказується назва установи-партнера.

В обох випадках дисертація захищається лише в одній з двох установ, пов'язаних співкерівництвом, за рішенням обох наукових керівників.

Як працює співкерівництво?

Кожен рік підготовки дисертації докторанту зараховується в обох університетах, тоді як плата за навчання зараховується тільки одному з них. Соціальне страхування під час співкерівництва покривається агенцією, назва якої вказана в меморандумі щодо виконання угоди співкерівництва. Процедури, пов'язані з проживанням, складений докторантом у країні-партнері фінансовий план (сутність допомоги, яку потребує здобувач), зазначаються у договорі.

Час підготовки дисертації обов'язково розподіляється між двома установами, що є частиною співкерівництва, альтернативними періодами в кожній країні (щонайменше один рік у Франції). Загальноприйнята нормальна тривалість докторської програми у Франції становить 3 роки.

Публікація та захист теми дисертації та результатів досліджень виконуються докторантом у обидвох приймаючих лабораторіях, відповідно до особливих процедур в кожній країні.

Усний захист дисертації.

Члени комісії з усного захисту призначається за взаємною згодою обох університетів-партнерів. Її склад формується з урахуванням збалансованої частки членів кожного закладу, серед яких - як керівники, так і зовнішні наукові представники. Фінансування захисту в рамках співкерівництва часто є предметом конкретної допомоги. Витрати на проживання відшкодовуються або оплачуються приймаючим університетом. Витрати на подорожі членів комісії покриваються іншим університетом-партнером відповідно до інституційних умов.

Мова усного захисту.

Коли національні мови в обох країнах відрізняються, дисертація готується мовою, яка вважається письмовою мовою для дисертацій в одному з університетів-партнерів. Те саме правило застосовується для усного захисту. Однак докторант має підготувати реферат по дисертації іншою мовою. Допомога для мобільності може бути надана для полегшення подорожей²³.

- Європейська докторантура.

Університети також можуть видавати європейський докторський ступінь²⁴ для своїх здобувачів. Цей ступінь базується на принципах, прийнятих на Конференції ректорів університетів та президентів європейських докторантур. Європейський докторський ступінь - це традиційний докторський ступінь із сертифікатом "Європейський лейбл", виданий президентом університету. Для того, щоб подати заявку на отримання сертифікату «Європейський лейбл» під час захисту дисертації необхідно дотримуватися наступних чотирьох умов:

- 1 - докторант мав навчатися принаймні один рік в європейській країні, окрім країни захисту дисертації;
- 2 - дозвіл на захист дисертації надається на підставі звітів від принаймні двох акредитованих професорів із закладів вищої освіти двох європейських держав за межами країни, де планується захист дисертації;

²³ Source CampusFrance, Note sur le doctorat en co-tutelle, février 2016

²⁴ Some examples : <https://www.universite-paris-saclay.fr/en/node/8802>,

<https://edseg.univ-lyon3.fr/Presentation/2735-European-Doctorate-label>.

<https://www.univ-paris5.fr/eng/INTERNATIONAL/Strategy-2010-2013/International-degrees/European-Doctorate-Label>

<https://college-doctoral.u-bordeaux.fr/en/Internationalization/Systems/The-European-doctorate-label>

3 - принаймні один екзаменатор дисертаційної роботи повинен бути із закладу вищої освіти європейської держави, окрім країни, де дисертація буде захищатися;

4 - частина захисту повинна проводитись на одній з європейських національних мов, крім національної (-их) мови країни, де дисертація буде захищатися.

Цей процес не тотожний співкерівництву, але може бути подібний з ним.

Цей «лейбл» не відображається на дипломі доктора філософії, але є перевагою для просування докторської програми на міжнародному рівні. Кандидати, які бажають отримати «Європейський лейбл», повинні просто повідомити свою докторську школу перед захистом дисертації.

2.2.3. Позичіонування програм третього рівня вищої освіти: докторська школа та зв'язки з дослідженнями

- Презентація та роль докторських шкіл у Франції:

«У Франції всі докторанти є афілійованими з однією з 261 докторських шкіл країни, які працюють під егідою та в межах однієї або більше акредитованих установ або спільноти університетів та установ (ComUE)»²⁵.

«Докторські школи використовують людські, фінансові та матеріальні ресурси, що забезпечуються провідними установами. Хоча це не завжди так, середній річний бюджет докторської школи часто становить близько 100 євро на одного докторанта. Кожна докторська школа має право вільно використовувати цей грант на власний розсуд, щоб покрити витрати на пропоновані нею курси, щорічні заходи (наприклад, профорієнтаційні дні, наукові дні), мобільність докторантів (участь на національних та міжнародних конференціях, покриття витрат на працевлаштування) або витрати на проїзд для екзаменаторів з захисту дисертації (обмежене використання для деяких гуманітарних та соціальних наук)».

Загалом, кількість докторантів у докторських школах складає близько 200-400 осіб, коливаючись від 60-80 до 1200 осіб. Докторські школи, як правило, перебувають під керівництвом директора, якому можуть допомагати один або два співкерівники. Вони підтримуються Радою (склад якої регулюється) та Комітетом, який формується на розсуд докторської школи. Рада, як правило, збирається три-чотири рази на рік, щоб прийняти стратегію школи, тоді як Комітет є менш офіційним та більш гнучким у прийнятті рішень органом, який відповідає за документальний супровід докторантів та докторської школи на

²⁵ П'єррік Гандольфо є професором Університету Руан, Нормандія. Він є науковим радником HCERES, Департамент оцінювання програм, координатором оцінювання докторських шкіл, "The doctoral success in France: reports and best practices", article in press in Peter Lang Editions.

постійній основі. Важливо відзначити, що зростаюче число докторських шкіл призводить до того, що один чи двоє докторантів входять до Комітету для збільшення участі у справах школи та полегшення комунікації між керівництвом та представницьким органом здобувачів ступеня доктора філософії».

«Зокрема, докторські школи мають сприяти стандартизації та міжнародній пізнаваності університетських докторських програм та створенню сайтів.

Вони забезпечують докторантів мультидисциплінарною культурою як частини узгодженого наукового проекту.

Вони реалізують політику відбору докторантів на основі чітких та відкритих критеріїв, тобто вони «інформують докторантів про умови зарахування, необхідні навички, наявні види фінансування, тип, якість та рівень зайнятості після отримання докторського ступеня» (відповідно до статті 3 Порядку здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 р.). Вони гарантують, що дослідницькі підрозділи та команди надають докторантам відповідний нагляд. Вони підтверджують, що докторанти зможуть підготувати та захистити дисертацію в оптимальних умовах. Вони організують науковий і інтелектуальний діалог між докторантами (наприклад, у колегії докторських шкіл). Вони пропонують докторантам курси та тренінги, які є корисними для їх дослідницьких та кар'єрних планів і необхідні для набуття широких наукових знань. Вони забезпечують необхідні інструменти, які допомагають докторантам працевлаштуватись в державних установах та приватному секторі. Вони здійснюють моніторинг та контроль за роботою здобувачів докторського ступеня. Нарешті, вони відкривають можливості в Європі та на міжнародному рівні, зокрема шляхом сприяння спільному нагляду за дисертацією (співкерівництво)²⁶.»

- Зв'язок з дослідженнями.

Докторські програми - це результати досліджень, які проводяться в межах дослідницького підрозділу, з яким докторант є пов'язаний відразу з моменту зарахування на програму доктора філософії.

Теми докторських досліджень можуть бути запропоновані дослідницькими підрозділами, а потім обрані докторантами на основі їх навичок та досвіду для проведення досліджень. Ситуація сильно залежить від локального контексту та сфери досліджень. У сфері науки дослідницькі підрозділи часто пропонують теми, а в гуманітарних та суспільних науках - це часто здійснюється керівником і майбутніми

²⁶ Там же.

докторантами самостійно.

Під час своєї дослідницької роботи докторанти приєднуються до дослідницького підрозділу чи команди, яка керує ними протягом всієї навчальної програми. Їхні дослідження оприлюднюються, апробуються за через семінари, конференції, одноденні конференції («Journées d'étude»), події тощо.

Директори дослідницьких підрозділів повинні сприяти науковій та матеріальній інтеграції докторантів у їхні дослідницькі підрозділи. Дослідницькі підрозділи стежать за прогресом досліджень докторантів. Це може мати форму консультацій щза темою дисертаційної роботи, дослідницьких презентацій у межах дослідницького підрозділу або в день відкритих дверей для докторантів (Journée de Doctorants) перед спільнотою визнаних і досвідчених дослідників, професорами з-поза меж установи, якщо це можливо, як зусилля для поліпшення якості.

2.2.4. Моніторинг докторантів та випускників

2.2.4.1. Керівництво докторантами

«Подовження керівництва дисертаційного дослідження має важливе значення для усіх докторантів та обмеження кількості ситуацій, що призводять до виключення студентів з докторської програми. Цей супровід, нагляд може проводитись кількома способами, використовуючи додаткові методи, визначені керівником дисертації, дослідницьким підрозділом приймаючої сторони та / або докторською школою.

Керівник дисертації природньо є основною особою, яка стежить за прогресом досліджень докторантів. У більшості випадків докторантами зустрічаються з їхніми консультантами на регулярній основі. Однак частота цих зустрічей може суттєво відрізнятись залежно від контексту в кожній галузі. У галузі природничих наук, технологій та галузі охорони здоров'я, докторанти загалом, хоча і не завжди, повинні проводити експерименти в межах свого дослідницького підрозділу або суміжних технологічних платформ, що, таким чином, полегшує практично повсякденне спілкування з керівниками дисертацій. Цей сценарій рідше застосовується для дослідників у сфері гуманітарних та соціальних наук, оскільки їхні дослідження не вимагають безпосередньої присутності в дослідницькому підрозділі. Хоча ця різниця ні в якій мірі не є слабкою ланкою для забезпечення ефективного подальшого спостереження, це означає, що в галузі гуманітарних та соціальних наук регулярні зустрічі, хоч і рідші, ніж в галузі природничих наук, технологіях та охороні здоров'я, повинні бути заплановані,

щоб органи нагляду могли порадити докторантам щодо їхніх досліджень. Для дослідницької діяльності супровід може бути доповнений інструментами, розробленими в межах дослідницького підрозділу, наприклад, внутрішніми лекціями, що надаються докторантами, або створенням керівних комітетів, що складаються з дослідників або професорів дослідницької групи або іншого органу. Слід підкреслити, що в цьому випадку, знову ж таки, існують відмінності між сферами досліджень причому дослідницька діяльність іноді обмежується роботою між докторантом та керівником».

«Незалежно від сфери діяльності, докторська школа відповідає за впровадження відповідних інструментів спостереження, нагляду за ходом підготовки докторантами дисертаційної роботи з точки зору результатів і публікацій / здобутків докторанта, а також набуття додаткових навичок в широкому сенсі, підготовки їх до свого майбутнього, як тільки вони отримали ступінь доктора філософії. Для того, щоб бути оперативними та ефективними, ці інструменти (затверджені Радою докторської школи) повинні бути адаптовані до профілів докторантів і повинні бути впроваджені у співпраці з дослідницькими підрозділами та керівниками дисертацій»²⁷.

2.2.4.2. Навчальні курси для докторантів

Загальна структура докторантури у Франції заснована на дослідницьких заходах, а також на навчальних курсах. Докторанти вибирають курси, які вони планують взяти з запропонованого курсу, спільно з керівником дисертації. Деякі докторські школи зробили певні курси обов'язковими, в той час як інші цього не передбачають.

Деякі приклади запропонованих курсів наведено на рис. 2.9 та табл. 2.4.

²⁷ Там же.

1) **Université Paris Saclay**¹⁷

université PARIS-SACLAY

Formations proposées 2017 - 2018

Cliquez sur la formation pour accéder   son descriptif

Accompagnement de la thèse	- Préparation à l'Après thèse	Communication et médiations scientifiques	Connaissance de l'Europe	Culture générale du jeune chercheur	Définir son projet professionnel	Entrepreneuriat
Formations générales en langues et ouverture culturelle - Anglais	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Arabe	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Chinois	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Espagnol	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Francais large francais	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Italien	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Japonais
Formations générales en langues et ouverture culturelle - Portugais	Formations générales en langues et ouverture culturelle - Russe	Formations scientifiques disciplin�es proposées par une �cole doctorale	Formations scientifiques pluridisciplinaires proposées par une �cole doctorale	Outils et méthodes pour bien rendre son métier de docteur	Recherche "Conseil et expertise en innovation"	Recherche "Environnement du submersif"
Valorisation de la recherche et innovation						

	Dates de début
<p>Consulting sector, recruitment, approach and practice</p> <ul style="list-style-type: none"> Discover reality of consulting job, provide information from insider perspective about consulting Understand recruitment process of consulting firms: steps, challenges and prerequisites Understand key success factors of preparation process for such recruitment: firms target, planning... Master a successful storyline interview Master transversal methodology and structured approach to succeed in consulting cases interviews Review a synthesis of key business topics and reasoning's required to succeed in consulting cases Master business cases interview through practice on panel of original cases covering various spectrum of interviews formats: quantitative, directed interviews, open interviews, written interviews Be able to integrate consulting cutting-edge methods and approaches in professional daily work, project tasks completion, team management, provision of formal and informal 	14 mai 2018

Рис. 2.9 Приклад запропонованих курсів

Таблиця 2.4

Приклад запропонованих курсів **Universit  Paris Saclay** (рис. 2.9)

Консультаційний сектор, набір, підхід та практика	<ul style="list-style-type: none"> Ознайомити з практикою консалтингової роботи, забезпечити інформацією з інсайдерської точки зору щодо консалтингу Зрозуміти процес відбору консультаційних фірм: кроки, виклики та передумови Зрозуміти ключові фактори успіху підготовки: а саме: процес такого набору, цілі фірм, планування Освоїти успішну сюжетну лінію інтерв'ювання Майстер-наскрізна методологія та структурований підхід досягнення успіху в консультуванні проведення інтерв'ю Здійснити огляд основних бізнес-тем і міркувань, необхідних для успіху у випадку необхідності консультування освоїти бізнес-кейси інтерв'ю через практику, що охоплює весь спектр форм інтерв'ю: кількісні, орієнтовані інтерв'ю, відкриті співбесіди, письмові інтерв'ю вміти інтегрувати найсучасніші методи та підходи консалтингу до повсякденної професійної роботи: завершення завдань проекту, управління командою, бачення формальних та неформальних речей 	14 травня 2018 року
---	---	---------------------

²⁸ <https://www.universite-paris-saclay.fr/en/node/8644>

Université Grenoble Alpes²⁹

Навчання докторантів є додатковим заняттям до дослідницької роботи. Докторант повинен пройти мінімум 120 годин навчання протягом періоду підготовки дисертації (не існує верхньої межі). Навчання є обов'язковим і має включати наступні елементи:

- 1/3 навчання повинна бути пов'язана з тематикою дисертації, що становить близько 40 годин.

Ці курси проводяться докторантурою та обираються студентом та його керівником. Щорічно докторантура пропонує докторантам ряд наукових навчальних курсів. Партнери докторантури можуть запропонувати інші курси для задоволення індивідуальних вимог докторантів.

- 2/3 навчання є не пов'язані з предметом дослідження дисертації, і має включати щонайменше 24 години, присвячених професійному росту.

Ці курси пропонуються інститутськими докторськими школами, такими як Докторський Коледж Університету Гренобль Альпи та Німецько-Французький Університет, його докторським департаментом для Навчання, Ініціації та Професійного росту («Service Doctoral pour la Formation, l'Initiation et l'insertion professionnelles" франц.) для навчання докторантів за певними програмами. Докторанти також можуть зараховуватися на зовнішні курси навчання, якщо вони підтвержені їхньою докторською школою.

Дивіться каталог навчальних програм (французькою мовою)

- **Докторські навчальні програми.**

Докторський Коледж Університету Гренобль Альпи пропонує 5 навчальних програм, що націлені на 5 чітко визначених сфери зайнятості:

- Консультування та експертиза.
- Державні установи та міжнародні організації.
- Започаткування бізнесу.
- Дослідження, бізнес та інновації.
- Дослідження та вища освіта.

2.2.4.3. Права та обов'язки докторантів

Новий Порядок здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 року вимагає, щоб навчальна угода була підписана докторантами і їхніми науковими керівниками. Ця угода включає аспекти такі як: графік проведення дослідження, професійні та особисті плани докторанта та індивідуальна навчальна програма, пов'язана з проектом. У Порядку також зазначено, що угода «може бути змінена у міру

²⁹ <https://doctorat.univ-grenoble-alpes.fr/en/during-a-doctorate/doctoral-student-training/>

необхідності при кожному повторному зарахуванні докторанта на навчання шляхом підписання додатку між сторонами» (Стаття 12). Вона часто має назву статуту дисертації.

Повага до інтелектуальної власності та етичних правил є дуже важливим аспектом докторського навчання. Впродовж кількох останніх років, до захисту дисертація має бути подана в електронному вигляді та перевірена програмним забезпеченням для виявлення плагіату.

Як закінчити навчання в докторантурі?

«Докторанти (і інколи керівники) намагаються впоратися з завершенням програми доктора філософії. Хоча це, в кінцевому підсумку, формує профіль майбутніх випускників, цей важкий час також може призвести до виходу з програми, якщо є суттєві проблеми або неможливо закінчити рукопис (та / або публікації, пов'язані з дисертацією) або є недостатнім фінансування дисертаційного дослідження. В іншому випадку, необхідність продовження досліджень та отримання інших джерел фінансування суперечить роботі, яка пов'язана з написанням дисертації та підготовкою захисту. Незалежно від контексту, легко зрозуміти, наскільки важливим для докторських шкіл є здійснення операційного нагляду разом з внеском керівника та приймаючого дослідницького підрозділу».

«У звіті, опублікованому у 2014 році французьким Міністерством національної освіти, вищої освіти, досліджень та інновацій (MENESR), статистика показала, що 40% захищених дисертацій у 2012 р. були завершені менше, ніж за 40 місяців. Третина докторантів потребувала додаткового року, а підготовка дисертацій 11-ма % здобувачів докторських ступенів зайняла шість років і більше. Половина з дострокових завершень докторантур припадає на точні науки, тоді як близько 30% докторів в гуманітарних та соціальних науках здійснювали дослідження понад шість років і лише 14% менш, ніж за 40 місяців. Ці відмінності між галузями в основному обумовлені тим фактом, що велика кількість докторів у гуманітарних та соціальних науках працевлаштовані і змушені поєднувати роботу та докторантуру. Цей сценарій не тільки стосується цієї галузі, оскільки лікарі, які здобувають ступінь доктора, також повинні виконувати свої обов'язки лікаря, тим самим збільшуючи середній час, необхідний для завершення їхнього навчання в докторантурі. Ці професійні зобов'язання іноді призводять до того, що працюючі докторанти тимчасово призупиняють навчання в докторантурі. З вересня 2016 р. докторанти можуть відкласти навчання терміном до одного року. Ця нова практика призначена для використання у виняткових ситуаціях

(відповідно до Порядку) і, швидше за все, буде запропонована докторськими школами в основному для залучення працевлаштованих докторантів до навчання»³⁰.

2.2.4.5. Соціально-економічні аспекти

- Стипендії та субсидії (пільги).

«Близько 65% докторантів отримують спеціальне фінансування, 19% покладаються на оплачувану роботу та 12 % не фінансуються. Ці цифри приховують суттєві розбіжності між галузями, оскільки всі докторанти в галузі природничих наук, техніки та охорони здоров'я зазвичай фінансуються за докторським контрактом (або еквівалентне фінансування), тоді як деякі галузі гуманітарних та соціальних наук, як правило, мають велику кількість працевлаштованих докторантів, особливо вчителів середніх шкіл, які поєднують викладання з роботою над дисертацією. Інші змушені фінансувати своє навчання частковою зайнятістю, що призводить до більших перепон щодо успішного завершення здобуття докторського ступеня»³¹.

- Інтеграція на ринку праці.

«Порядок здобуття ступеня доктора філософії 2006 року визначає, що докторські школи «організують супровід щодо інтеграції випускників-докторів філософії та, загалом, усіх своїх докторантів «на ринку праці».

Нова редакція Порядку 2016 року замінила термін «інтеграція» на «кар'єру», зазначивши, що така подальша діяльність здійснюється «в координації з підрозділами відповідних установ». Опитування, як правило, створюється докторською колегією (або еквівалентним органом). Якість цих опитувань залежить від їхнього потенційного використання, як для спілкування з докторантами, так і для інформування їх про існуючі можливості кар'єри шляхом просування їхнього майбутнього ступеня та для ретроспективної зміни способу загальної роботи докторської школи. Відповідно до попереднього параграфу очікується, що випускники докторантури будуть опитані щодо участі та сприяння в наданню докторським школам та провідним установам інформації, яка пізніше може бути використана як інструмент реального управління для докторських програм.

У звіті, опублікованому в грудні 2015 р. «Про зайнятість випускників докторантури протягом трьох років після закінчення навчання в 2010 р.»,

³⁰ Pierrick Gandolfo, *op. cit.*

³¹ Там же.

Французький центр досліджень з питань освіти, навчання та зайнятості (Cereq) заявив, що «в умовах економічного спаду в період між 2011 та 2013 роками випускники докторантури отримали вигоду від збільшення кількості дослідницьких посад у бізнесі та у державному секторі». Ці позиції також були більш стабільними з показниками 82% випускників, які отримали контракт на постійній основі, порівняно з 67% у 2010 році. Рівень безробіття зменшився на два пункти в період з 2001 до 2013 року, з 11% до 9%, нижче рівня випускників-магістрів. Проте позитивна тенденція відповідно до цих показників приховує значні розбіжності між галузями, з особливо обнадійливими результатами для інженерних наук, інформатики та електроніки, проте з тривалими складнощами для докторів з хімії, біології, природничих та гуманітарних наук.

Цікаво, що в звіті зазначалося, що не «типовий профіль» з'явився для безробітних випускників докторантури і що «умови виконання дисертації не мали впливу на ймовірність бути безробітним через три роки після захисту дисертації». Більш того, однозначно, що заходи, які впроваджуються докторськими школами для покращення кар'єрних можливостей для випускників докторантури, були позитивними факторами.

Занадто багато молодих випускників докторантури все ще обмежують свою докторантуру до три-п'ятирічного дослідницького проекту з певної теми. Занадто мало з них об'єктивно здатні повністю застосовувати всі знання та (перш за все) навички, отримані під час дії докторських програм. Окрім простої експертизи, вміння узагальнювати та залишатись об'єктивними щодо певної теми, а в багатьох галузях - досвіду командної роботи з особами з дуже різними профілями (дослідники, професори, інженери, техніки, адміністративний персонал, докторанти), такі вміння роблять докторантуру виключною для забезпечення такої адаптації, що робить випускників докторантури справжніми «швейцарськими армійськими ножами». Вони не лише мали створювати різноманітні стратегії для вирішення всіх видів проблем, що часто зустрічаються при роботі над темою дослідження, проте, до того ж розвинули здатність швидкого зростання у кар'єрі, що тільки цей рівень університетської освіти може забезпечити. Безумовно, докторські школи та докторанти/випускники мають більше інвестувати у створення цього рівня кваліфікації, що є унікальним у Франції та є більш відомий широкій громадськості та потенційним роботодавцям»³².

³² Там же.

2.3. Внутрішні механізми забезпечення якості

Внутрішні механізми забезпечення якості в університеті Ліон 3.

Питання внутрішньої якості докторських програм виникає протягом усіх ключових періодів тривалості цих програм: реєстрація у програмі підготовки здобувачів ступеня доктора філософії, підготовка дисертації, її захист, а також період після захисту.

Досить важко відрізнити національні правила, що накладаються на всі французькі університети від меж можливості маневру, залишеного університетам. Щоб представити поля маневру, ми повинні спиратися на національні правила і відкидати їх на прикладі найбільшої (за кількістю здобувачів) докторської школи з права університету Жана Мулена Ліон 3.

2.3.1. Внутрішнє забезпечення якості під час реєстрації у програмі підготовки здобувачів ступеня доктора філософії

Умови, необхідні для вступника до докторантури:

- Загальне французьке правило: отримати диплом магістра чи еквівалентний диплом.
- Спеціальні вимоги докторської школи з права: середня оцінка 12/20, отримана під час навчання на рівні магістра

Умови, необхідні для керівника дисертації:

- Загальне французьке правило: максимальна кількість докторантів на одного керівника дисертаційного дослідження, з урахуванням обмежень, пов'язаних з дисциплінами, зокрема рідкісних дисциплін, встановлених Радою докторської школи.
- Спеціальні вимоги докторської школи з права: 10 докторантів. Насправді, середній рівень підготовки докторантів складає 3 докторанти на одного керівника (320 докторантів на 104 керівника).

2.3.2. Внутрішнє забезпечення якості під час підготовки дисертації на здобуття ступеня доктора філософії

Моніторинговий комітет

- Загальне французьке правило: створення щорічного моніторингового комітету, починаючи з 2 року навчання в докторантурі.

- Спеціальні вимоги докторської школи з права: в цілому майже повна відповідність з національним правилом як тільки текст набирає чинності (що не є у випадку всіх докторських шкіл цього університету апіорі): з 196 докторантів, які навчалися в 2016-2017 рр., 185 були розглянуті на моніторинговому Комітеті в 2015-2017 рр., 3 попросило про 1-річну перерву.

Оцінка навчальних програм та навчальних заходів:

- Загальне французьке правило: оцінка повинна здійснюватися регулярно, зокрема через опитування докторантів. У рамках процесу безперервного вдосконалення навчального плану результати оцінок є предметом презентацій та дебатів у Раді докторської школи.
- Спеціальні вимоги докторської школи з права: просте надання результатів.

2.3.3. Внутрішнє забезпечення якості для процедури захисту дисертації

- Загальне французьке правило: від 4 до 8 членів з балансом між зовнішніми / внутрішніми членами; також гендерна рівність. Більш того, керівник дисертації бере участь в обговоренні, але не бере участі у прийнятті рішення.
- Спеціальні вимоги докторської школи з права: перші два критерії повністю застосовуються; треті не завжди досягаються (це мета, до якої ми прагнемо); керівник іноді бере участь у прийнятті рішень.

2.3.4. Внутрішнє забезпечення якості після присудження ступеня доктора філософії

Окрім офіційних текстів, можна враховувати кілька критеріїв якості:

- Середня тривалість підготовки дисертацій.
- Співвідношення між кількістю написаних робіт та кількістю захищених дисертацій в рамках докторської школи та за який час.
- Число офіційних відмов.
- Метод фінансування, як індикатор часу, який доктор може дати своїй роботі.

Що стосується докторської школи права:

- Середня тривалість написання дисертацій у році: 5,33 в 2014 році, 5,6 в 2015 році, 5,25 в 2016 році.
- Кількість захищених дисертацій: 52 у 2014 році, 41 у 2015 році, 37 у 2016 році,

40 у 2017 році.

- Кількість осіб, що навчалися в докторантурі: у 2014-15 роках - 297, у 2015-16 роках - 322, у 2016-17 роках - 320.
- Кількість офіційно вибулих докторантів: у 2014-15 роках - 12, у 2015-2016 роках - 12, у 2016-17 роках - 5.
- Кількість незареєстрованих в докторантурі: в 2014-15 роках - 35, в 2014-15 роках - 26, в 2016-17 роках - 28.

2.4. Механізми зовнішнього забезпечення якості і національна політика

2.4.1 Національна стратегія і політика з точки зору докторантури та забезпечення якості: сучасний стан

Замінивши AERES, Вища рада з оцінювання досліджень та вищої освіти (HCERES)³³ є незалежним адміністративним органом, створеним Законом № 2013-660³⁴ від 22 липня 2013 року.

HCERES є національним агентством з оцінювання якості, членом Європейської асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA) та є зареєстрованим в Європейському реєстрі забезпечення вищої освіти (EQAR), і відповідає за оцінювання програм, установ та дослідницьких підрозділів.

HCERES прагне дотримуватися найкращих міжнародних практик у виконанні своїх завдань. Що стосується критеріїв оцінки, то його методи базуються на принципах об'єктивності, прозорості та рівного ставлення до всіх оцінюваних організацій, а також щодо вибору осіб, відповідальних за оцінювання, загально визнаних наукових експертиз, нейтралітету та балансу представництва тем та думок. HCERES намагається запобігти конфлікту інтересів у складі експертних комітетів, відповідальних за проведення оцінювань. Агентство може проводити оцінювання безпосередньо або перевіряти якість оцінювань, проведених іншими органами, шляхом перевірки використовуваних процедур. HCERES дозволяє організаціям і установам, які вона оцінює, безпосередньо представити на їхнє прохання

³³ <http://www.hceres.fr/>

³⁴ https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=E248667E924662099357C1640F63A146.tpdjo08v_3?cidTexte=JORFTEXT000027735009&categorieLien=id

Джерело: Hcéres, <http://www.hceres.fr/MODALITES-D-EVALUATIONS/Campagne-d-evaluation-2018-2019/Evaluation-des-ecoles-doctorales>

спостереження протягом всієї процедури оцінювання та її завершення.

Що стосується докторських шкіл Франції, то вони оцінюються кожні п'ять років за допомогою відділу оцінювання програм HCERES. Оцінювання базується на проектах докторських шкіл, відповідно до наступного п'ятирічного контракту. Це може включати оновлення того ж проекту з модифікаціями чи без них (зміна назви, управління тощо), злиття чи реструктуризація декількох докторських шкіл або створення нового проекту (ex-nihilo).

Оцінювання проектів докторських шкіл базується на огляді та самооцінюванні (внутрішня оцінка проводиться провідними установами) загальної роботи шкіл за попереднім контрактом. Для кожного проекту, створюється група експертів на замовлення HCERES. Ця комісія складається з 4-6 членів, включаючи голову та нещодавнього випускника докторантури, а також аналізує звіт про існуючі докторські школи та проекти докторської школи на наступний контракт.

П'ятиденний візит кожної докторської школи організовується у формі інтерв'ю між групою експертів та зацікавленими сторонами школи, докторантами та керівниками проектів.

Усі візити до докторських шкіл відбуваються за дво- або триденною програмою.

Для того, щоб зрозуміти контекст візиту, перша половина дня присвячена забезпеченню всій групі експертів i) контекстного уявлення про провідну установу (и) і (ii) оперативної презентації політики цілей докторської програми (Колегія або еквівалентний орган).

Мета цієї політики оцінювання полягає не в тому, щоб отримати контроль над докторськими школами. Метою оцінки є постійне покращення та вдосконалення інституцій та програм. Оцінювання спрямоване на забезпечення представлення інституції власного іміджу, спілкування про її місію та стратегії та демонстрування шляху, як вона виконує свою місію.

Національна система оцінювання якості

«Акредитація установ підкріплена періодичним оцінюванням, яке проводить Французька Вища рада оцінювання досліджень та вищої освіти (HCERES). Ці оцінювання проводяться на місці за участю групи експертів, теперішніх чи колишніх директорів докторських шкіл і експертом «молодим випускником докторантури» (який нещодавно захистив дисертацію, займав посаду в докторантурі та сприяв діяльності чи координації його оригінальної докторської

школи). Попередній звіт складається головою групи експертів HCERES для кожної докторської школи для того, щоб здійснити аналіз огляду школи та проекту на основі трьох ключових критеріїв: зв'язок діяльності докторської школи з науковими дослідженнями, підготовка та навчання докторантів, супровід та зайнятість докторів. Ці звіти надсилаються до провідних установ, де діє докторська школа, які мають можливість прокоментувати їх. Звіти про оцінку та ці коментарі надсилаються до Міністерства національної освіти, вищої освіти, досліджень і інновацій та публікуються на сайті HCERES»³⁵.

Стандарти оцінювання HCERES

«Для зовнішніх оцінювань докторських шкіл, що проводяться HCERES, систематично організовуються інтерв'ю за зачиненими дверима між групою експертів та групою, яка представляє докторантів відповідної школи. Обговорюються різні пункти, але особлива увага приділяється докторським програмам. Хоча це не завжди так, ці інтерв'ю часто показують, що: i) докторантів недостатньо консультують щодо розробки та модифікації переліку докторських програм, ii) доступ до певних програм не завжди відповідає всім вимогам; ii) програми не завжди оцінюються їхніми користувачами, і якщо вони є, докторські школи не обов'язково враховують аналіз зібраних думок для зміни формату / обсягу / змісту програм з негативними відгуками. Такий досвід показує, що іноді відсутні консультації між докторською школою (або колегією школи) та докторантами програми».

«Стандарти HCERES для зовнішнього оцінювання докторської школи" структуровані наступним чином:

1. Діяльність школи та зв'язок з дослідженнями

Цей розділ описує і аналізує наступні аспекти:

- *Позиціонування докторської школи у вищих та науково-дослідних установах.*
- *Організація та управління докторською школою.*
- *Набір та політика орієнтації докторантів.*
- *Наукова політика докторської школи.*

2. Нагляд та підготовка докторантів

Цей розділ описує та аналізує наступні аспекти:

- *Політика нагляду за докторантами.*
- *Заходи моніторингу докторантів.*
- *Діапазон навчальних програм та заходів, що пропонуються докторантам.*

³⁵ Pierrick Gandolfo, *op.cit.*

- Політика усних іспитів та тривалість підготовки дисертації.

3. Моніторинг кар'єрних шляхів випускників докторантури

У цьому розділі описуються та аналізуються наступні аспекти:

- Заходи, спрямовані на сприяння кар'єрним можливостям випускників докторантури та докторської програми.
- Заходи моніторингу кар'єри власних випускників докторантури.
- Аналіз даних, комунікація та використання»³⁶.

2.4.2. Подальші стимули для третього рівня вищої освіти на національному рівні

- Національний стимул: реформа докторських програм.

Політика підготовки здобувачів ступеня доктора філософії у Франції була переглянута в травні 2016 р. Відповідно до Порядку було створено індивідуальний дорадчий комітет, який повинен систематично зустрічатися з кожним докторантом один раз на рік, починаючи з другого року з часу зарахування, з метою повідомити про роботу докторанта над дисертацією та будь-які проблеми, з якими він або вона, можливо, зіткнулися під час співпраці з керівником дисертації (або навпаки). Основні зміни також включають жорсткі строки підготовки дисертації (3 або 6 років, один додатковий рік як виняток) та той факт, що керівник дисертації не може брати участь у прийнятті рішенні комісії під час захисту дисертаційної роботи.

- Місцеві стимули для закладів вищої освіти / викладачів / докторантів, які беруть участь у 3-му рівні вищої освіти

Нагляд за докторантами та керівництво ними до захисту сприяє кар'єрному розвитку викладачів.

Фінансові бонуси для викладачів, які працюють як керівники дисертацій, більше не існують у Франції, але, залежно від установ, викладачам може бути наданий вільний час (вихідні) за кількість докторантів, якими вони керують.

Більш того, головною мотивацією залишається визнання, отримане від керівництва дисертаціями, захист цих дисертацій та молоді випускники докторантури.

³⁶ Там же.

Розділ 3 - Аналіз польської практики забезпечення якості національної системи вищої освіти та наукових досліджень

3.1. Загальний огляд - Національна система вищої освіти та наукових досліджень в контексті забезпечення якості (акцент на докторський рівень)

3.1.1. Короткий огляд системи вищої освіти та наукових досліджень в Польщі

3.1.1.1. Загальна інформація про відповідний цикл вищої освіти Польщі

Польща є однією з 28 країн, що входить до складу Європейського Союзу. Її площа складає 312 679 км². Нині населення складає 38 422 346 осіб. Столиця Польщі - Варшава, що розташована в центрі країни. Станом на 2018 рік ВВП (ППП) становить 30 827 доларів на душу населення.

Віково-статеву піраміду населення Польщі станом на 2017 р. подано на рисунку 3.1.

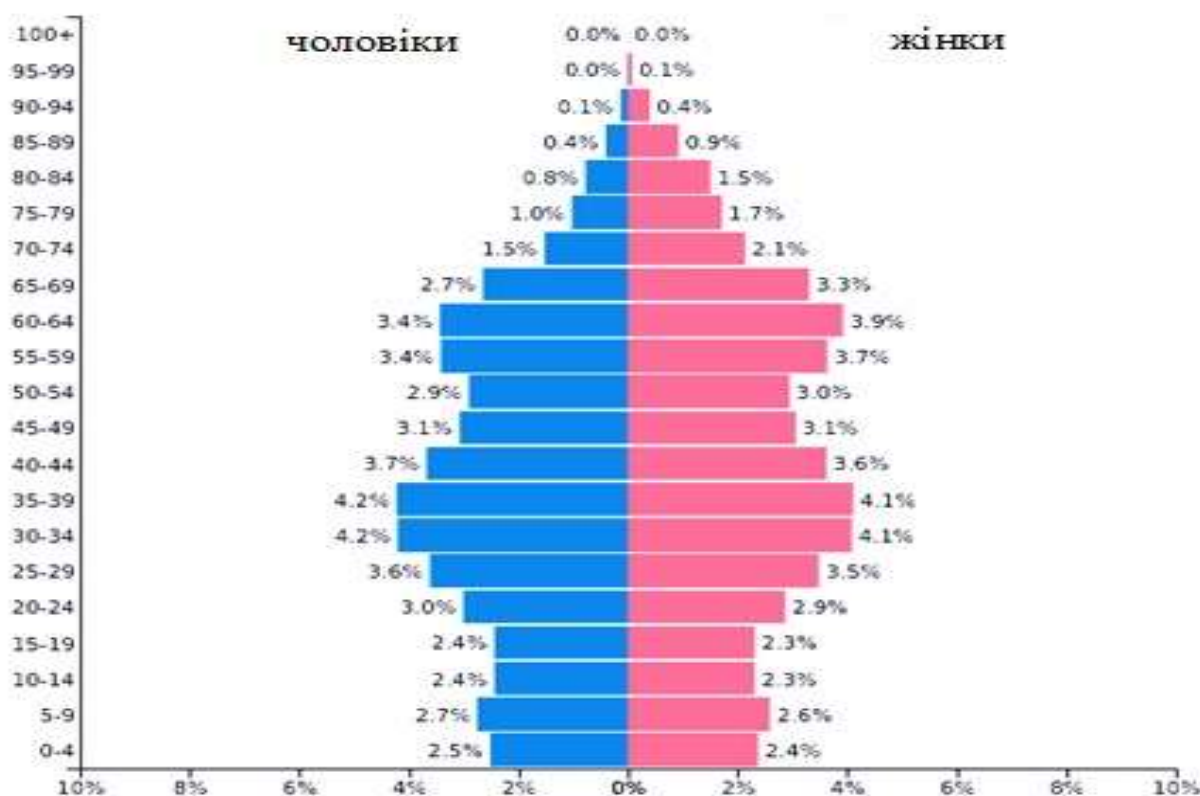

Рис. 3.1 Віково-статеву піраміду населення Польщі станом на 2017 р.

Таблиця 3.1

Типи закладів вищої освіти Польщі станом на 2015/2016 навч.рік

СПЕЦИФІКАЦІЯ		загальна кількість студентів	з яких жінок	з загальної кількості - за формами навчання					
о - загальна кількість р - державні п - недержавні	о			р	п	програми денної форма навчання		програми скороченої форми навчання	
						загальне число	з яких жінок	загальне число	з яких жінок
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ	о	1348 822	776 464	895 725	520 672	453 097	255 792		
	р	1034 161	587 284	813 596	473 258	220 565	114 026		
	п	314 661	189 180	82 129	47 414	232 532	141 766		
Університети	о	403 690	271 251	324 677	217 852	79 013	53 399		
	р	393 252	264 334	314 891	211 424	78 361	52 910		
	п	10 438	6 917	9 786	6 428	652	489		
Технічні університети	о	285 165	104 222	220 433	87 670	64 732	16 552		
	р	272 767	99 750	216 277	86 021	56 490	13 729		
	п	12 398	4 472	4 156	1 649	8 242	2 823		
Сільськогосподарські академії	о	68 031	40 078	50 041	31 804	17 990	8 274		
	р	67 179	39 803	49 845	31 725	17 334	8 078		
	п	852	275	196	79	656	196		
Академії економіки	о	174 603	104 370	69 867	40 612	104 736	63 758		
	р	66 563	40 473	46 861	28 457	19 702	12 016		
	п	108 040	63 897	23 006	12 155	85 034	51 742		
Вищі педагогічні школи	о	43 751	33 500	25 705	19 631	18 046	13 869		
	р	34 540	26 390	23 635	18 034	10 905	8 356		
	п	9 211	7 110	2 070	1 597	7 141	5 513		
Медичні університети	о=р	62 270	44 991	52 755	38 817	9 515	6 174		
Морські університети	о=р	8 911	2 762	6 397	1 972	2 514	790		
Академії фізичної культури	о=р	24 754	13 070	20 960	11 169	3 794	1 901		
Академії образотворчого мистецтва	о	17 082	11 436	14 683	9 892	2 399	1 544		
	р	16 055	10 882	14 131	9 589	1 924	1 293		
	п	1 027	554	552	303	475	251		
Теологічні академії	о	5 656	2 536	3 394	1 333	2 262	1 203		
	р	389	233	389	233	-	-		
	п	5 267	2 303	3 005	1 100	2 262	1 203		
Інші інститути вищої освіти	о	227 176	138 958	86 916	52 851	140 260	86 107		
	р	59 748	35 306	47 558	28 748	12 190	6 558		
	п	167 428	103 652	39 358	24 103	128 070	79 549		
Академії Міністерства національної оборони	о=р	22 759	8 147	17 461	6 300	5 298	1 847		
Академії Міністерства внутрішніх справ та адміністрації	о=р	4 974	1 143	2 436	769	2 538	374		

Статистику випускників закладів вищої освіти за типами закладів вищої освіти (включаючи іноземців) станом на 2015/2016 навчальний рік подано у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

**Статистика випусників (включаючи іноземців) за типами закладів вищої освіти
станом на 2015/2016 навчальний рік**

СПЕЦИФІКАЦІЯ		Загальна кількість студентів	з яких жінок	з загальної кількості - за формами навчання			
				о - загальна кількість	р - державні	п - недержавні	загальне число
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ	о	364 619	233 202	231 734	147 605	132 885	85 597
	р	274 763	173 223	214 129	136 137	60 634	37 086
	п	89 856	59 979	17 605	11 468	72 251	48 511
<i>Університети</i>	о	104 290	76 992	80 850	59 373	23 440	17 619
	р	100 954	74 637	77 860	57 264	23 094	17 373
	п	3 336	2 355	2 990	2 109	346	246
<i>Технічні університети</i>	о	77 195	33 441	61 755	28 200	15 440	5 241
	р	74 815	32 269	61 134	27 878	13 681	4 391
	п	2 380	1 172	621	322	1 759	850
<i>Сільськогосподарські академії</i>	о	18 209	11 820	13 994	9 599	4 215	2 221
	р	17 987	11 708	13 955	9 582	4 032	2 126
	п	222	112	39	17	183	95
<i>Академії економіки</i>	о	50 314	33 276	18 613	12 059	31 701	21 217
	р	20 051	13 645	13 937	9 285	6 114	4 360
	п	30 263	19 631	4 676	2 774	25 587	16 857
<i>Вищі педагогічні школи</i>	о	14 473	11 523	7 479	6 063	6 994	5 460
	р	11 080	8 942	7 017	5 685	4 063	3 257
	п	3 393	2 581	462	378	2 931	2 203
<i>Медичні університети</i>	о=р	13 252	10 431	11 527	9 146	1 725	1 285
<i>Морські університети</i>	о=р	1 791	819	1 168	514	623	305
<i>Академії фізичної культури</i>	о=р	6 622	3 871	5 504	3 225	1 118	646
<i>Академії образотворчого мистецтва</i>	о	4 588	3 073	3 844	2 572	744	501
	р	4 387	2 945	3 760	2 514	627	431
	п	201	128	84	58	117	70
<i>Теологічні академії</i>	о	1 071	590	625	301	446	289
	р	64	36	63	36	1	-
	п	1 007	554	562	265	445	289
<i>Інші інститути вищої освіти</i>	о	65 372	44 270	20 878	14 208	44 494	30 062
	р	16 318	10 824	12 707	8 663	3 611	2 161
	п	49 054	33 446	8 171	5 545	40 883	27 901
<i>Академії Міністерства національної оборони</i>	о=р	6 236	2 727	4 821	2102	1 415	625
<i>Академії Міністерства внутрішніх справ та адміністрації</i>	о=р	1 206	369	676	243	530	126

Станом на 2016 р. працевлаштування за рівнем отриманої освіти було досить невисоким, про що свідчить рисунок 3.2.

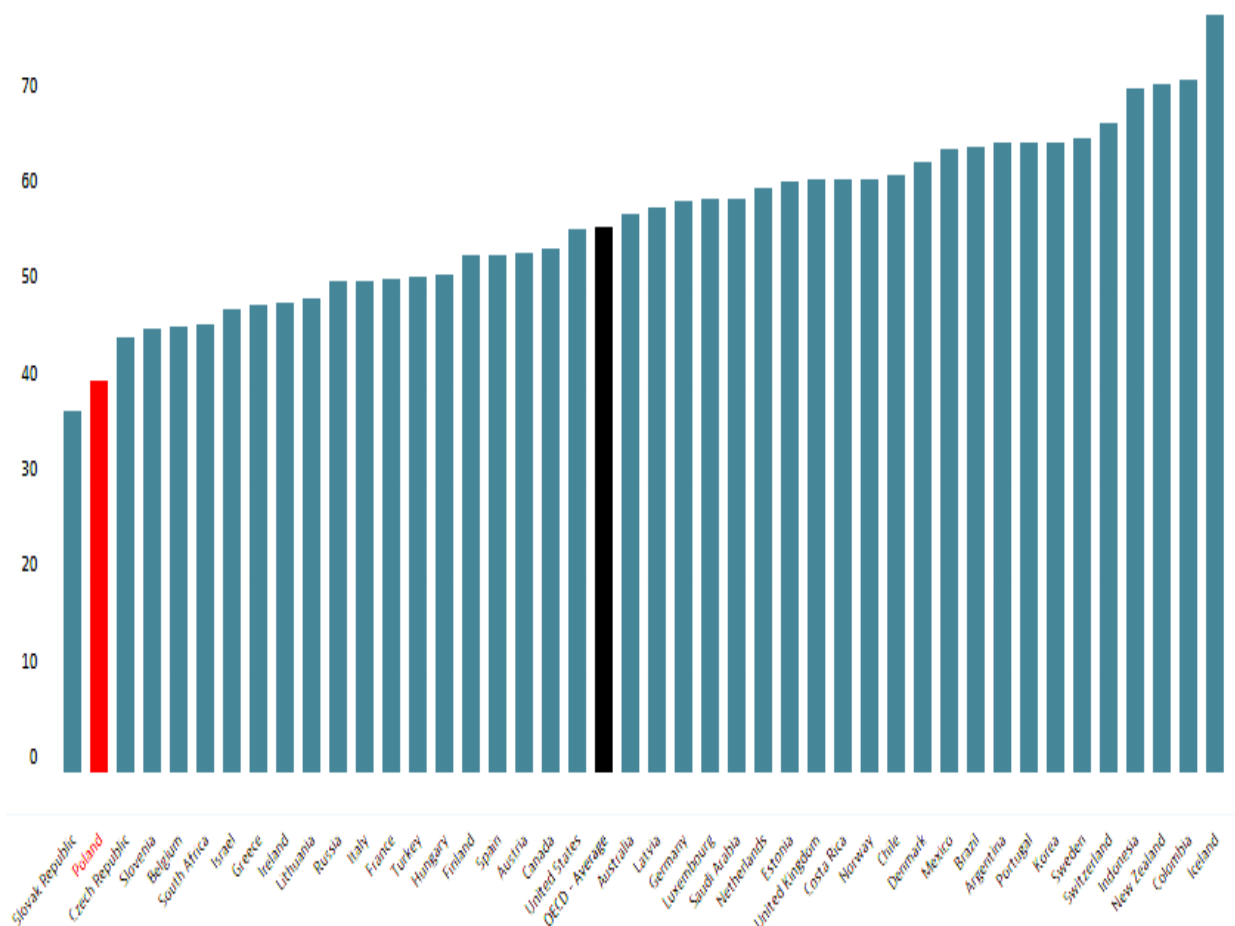

Рис. 3.2 Працевлаштування в Польщі за рівнем отриманої освіти, станом на 2016 р.

3.1.2. Огляд польської національної правової бази та правил регулювання щодо забезпечення якості циклів вищої освіти

Прийняття закону про вищу освіту Польщі у 2005 році, безсумнівно, сприяло вирішенню багатьох проблем, які впливали на ефективність функціонування польської системи вищої освіти.

Заклади вищої освіти

Польські заклади вищої освіти (ЗВО) поділяються на державні та приватні. Систему вищої освіти складають дві категорії закладів вищої освіти, а саме: університетські та неуніверситетські заклади освіти. У ЗВО університетського рівня, принаймні, один структурний підрозділ має право присуджувати ступінь доктора філософії, тобто пропонує щонайменше одну докторську програму. Державні університети Польщі подано у таблиці 3.3.

Державні університети Польщі

Університет	Місто	Рік заснування
Університет в Білостоці	Білосток	1997
Університет Казимира Великого	Бидгощ	1969
Гданський Університет	Гданськ	1970
Ягеллонський університет	Краків	1364
Люблінський Католицький Університет Іоанна Павла II	Люблін	1918
Університет Марії Кюрі-Склодовської	Люблін	1944
Лодзький університет	Лодзь	1945
Вармінсько-Мазурський Університет	Ольштин	1999
Опольський університет	Ополе	1994
Університет Ім. Адама Міцкевича	Познань	1919
Жешувський Університет	Жешув	2001
Сілезький університет	Катовіце	1968
Щецінський університет	Щецін	1945
Університет Миколая Коперника	Торунь	1945
Варшавський університет	Варшава	1816
Університет Кардинала Стефана Вишинського	Варшава	1954
Вроцлавський університет	Вроцлав	1702
Зеленогурський університет	Зелена-Гура	2001
Університет ім. Яна Кохановського	Кельце	1969

Структура освітньої діяльності вищої освіти Польщі

Заклади вищої освіти здійснюють підготовку на денній, заочній, вечірній формах навчання та надають освітні послуги на додаткових навчальних курсах. Денні курси є основною формою навчання.

Польща дотримується вимог Болонського процесу в межах Європейської вищої освіти. Трициклова структура системи вищої освіти, що ґрунтується на присудженні освітніх ступенів, а також Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) були успішно запроваджені на національному рівні. Європейські стандарти Польської вищої освіти надають студентам кращі можливості для отримання визнання своєї кваліфікації в інших країнах. Трициклову структуру системи вищої освіти Польщі подано у табл. 3.4.

Трициклова структура системи вищої освіти Польщі

Перший цикл	Перший цикл навчання (від 3 до 4 років) надає освітній ступінь <i>licencjat</i> або <i>inżynier</i> (інженер в галузі машинобудування, сільського господарства або економіки), що є польським еквівалентом ступеня бакалавра. Освітня програма фокусується на підготовці студентів до майбутньої професії та працевлаштування або для продовження навчання в рамках магістратури. Обсяг програми на здобуття згаданого ступеня становить 180-240 кредитів ЄКТС
Другий цикл	Другий цикл навчання за магістерською програмою (від 1,5 до 2 років) надає освітній ступінь магістра (<i>magister</i> або еквівалентний ступінь в залежності від профілю навчального курсу), який студент здобуває на основі отриманого раніше ступеня першого циклу. Освітня програма фокусується на теоретичних знаннях, а також на застосуванні та розвитку творчих навичок. На мистецьких спеціальностях основна увага приділяється розвитку творчості та таланту. Магістри можуть вступити до докторської програми (третій цикл навчання). Обсяг програми на здобуття цього ступеня становить 90-120 кредитів ЄКТС
Подовжений цикл	Окрім загальноприйнятої структури навчання, 11 галузей знань, що включають: театральне мистецтво, реставрація та консервація творів мистецтва, канонічне право, стоматологія, право, медичний аналіз, медицина, поліграфія та фотографія, фармакологія, психологія та ветеринарія пропонують лише програми подовженого циклу. Подовжений цикл навчання - магістерська програма (від 4,5 до 6 років) надає освітній ступінь магістра (<i>magister</i> або еквівалентний ступінь в залежності від профілю навчального курсу). Обсяг програми на здобуття згаданого ступеня становить 270-360 кредитів ЄКТС. Програми подовженого циклу навчання ґрунтуються на інтегрованій програмі навчання, що містить як базовий цикл навчання, так і поглиблене навчання за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією). У результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, йому або їй присуджується кваліфікація, що відповідає ступеню магістра другого циклу вищої освіти
Третій цикл	Третій цикл - докторська програма (зазвичай від 3 до 4 років) надає освітній ступінь доктора філософії (PhD), який студент здобуває на основі отриманого раніше ступеня (ступінь магістра). Докторський ступінь присуджують заклади вищої освіти університетського типу, а також дослідницькі установи (департаменти Польської Академії Наук, а також науково-дослідницькі установи). Ступінь доктора філософії присвоюється кандидатам після захисту дисертації та експертної оцінки за рішенням спеціалізованої вченої ради

Трициклову структуру системи вищої освіти Польщі презентовано на рис. 3.3.

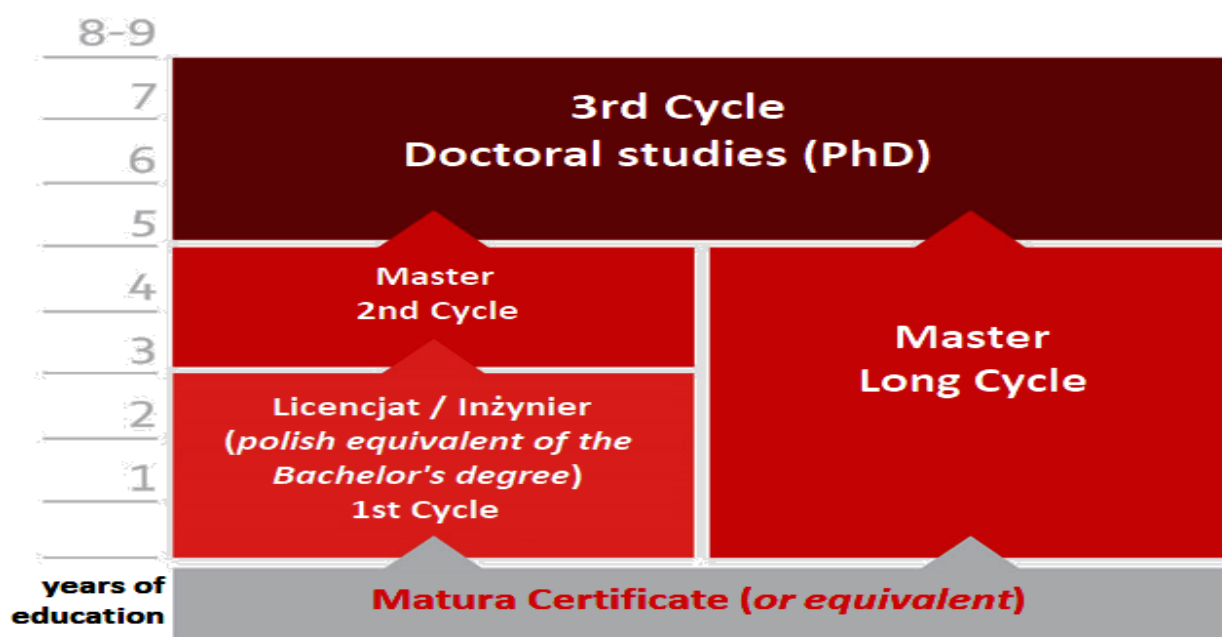

Рис. 3.3 Трициклова структура системи вищої освіти Польщі

Іспити

Усі заклади вищої освіти проводять іспити наприкінці вивчення програмного матеріалу. За окремими темами однієї дисципліни можуть проводитися декілька незалежних іспитів або тестів. Зазвичай усні та письмові іспити проводяться наприкінці кожного семестру у період екзаменаційної сесії. Студенти складають іспити за кожною дисципліною окремо. Період оцінювання *навчальної успішності* студентів триває один семестр або один навчальний рік. Для успішного завершення семестру (або року) студент має отримати прохідний рейтинговий бал (принаймні «задовільний») з усіх форм контролю та іспитів з дисциплін, що належать до освітньої програми, і, таким чином, отримати заліки та оцінки з усіх дисциплін навчального навантаження. Чинну польську шкалу оцінювання успішності навчальних досягнень, що застосовується в ЗВО, подано в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Шкала оцінювання успішності навчальних досягнень студентів в польських ЗВО

<p>Оцінювання: Кожен ЗВО визначає шкалу оцінювання за своєю системою оцінювання знань. Найбільш поширена шкала оцінювання складається з таких оцінок</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 5 дуже добре (bardzo dobry); • 4 добре (dobry); • 3 задовільно (dostateczny); • 2 незадовільно (niedostateczny); • залік / зараховано (zaliczenie)
---	---

Іноді для уточнення оцінювання за кількістю набраних балів застосовують десяткові числа або символ «плюс».

Варто зауважити, що оцінки, отримані за такою шкалою, не можуть бути безпосередньо переведені на кредити ЄКТС.

Кредити ЄКТС

Окрім шкали оцінювання, ЗВО керуються Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою (ЄКТС), за якою певна кількість кредитів виділяється на предметну галузь, незалежно від отриманих оцінок. Щоб успішно закінчити академічний рік, студент має набрати 60 кредитів (30 на семестр).

ЄКТС (Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система) є стандартом, прийнятим усіма університетами Європейського простору вищої освіти (ЕНЕА) для гармонізації систем вищої освіти Європи. Починаючи з 2007 року, усі польські заклади вищої освіти мають використовувати ЄКТС для трансферу і накопичення кредитів у межах програм на здобуття певного ступеня. Кредити ЄКТС надають іноземним студентам визнання та підтвердження їхнього навчального навантаження у Польських ЗВО в Європі.

Диплом

Для завершення навчання на кожному освітньому рівні студентам необхідно:

- Пройти оцінювання навчальної успішності з усіх дисциплін навчального навантаження та навчальних семінарів-практикумів; скласти іспити, передбачені освітньою програмою для відповідної предметної галузі/спеціальності.
- Надати до встановленої дати кваліфікаційну роботу та отримати за неї оцінку, що відповідає прохідному рейтинговому балу.
- Пройти захист диплома.

Після завершення навчання студент отримує диплом, що засвідчує успішне засвоєння освітньої програми відповідного рівня за обраною предметною галуззю /спеціальністю та Додаток до диплома (копія диплома, перекладена іноземною мовою, що містить інформацію щодо ступеня, кваліфікації та спеціалізації).

3.1.3. Міжнародна співпраця

Необхідним елементом інтернаціоналізації є обов'язкова вимога до володіння іноземною мовою (переважно англійською) на рівні B2, яка затребувана під час

прийому на роботу, для публікації у виданнях, занесених до міжнародних рейтингів, для участі в міжнародних і закордонних конференціях та публікаціях іноземними мовами. Крім того, заплановано заходи для міжнародних докторських досліджень такі, як: участь у міжнародних програмах обміну, публікація принаймні однієї наукової статті в журналах, зареєстрованих у бібліометричному довіднику статистичних даних Journal Citation Reports, у реферативній базі даних ERIN та в бібліографічній і реферативній базі даних Scopus; подання заявки на фінансування наукових досліджень до міжнародної установи, що фінансує дослідження; щонайменше один місяць академічного стажування в іноземній науково-дослідницькій установі; викладання частини навчальної дисципліни англійською мовою; участь у проектах, що фінансуються міжнародними грантами.

Таким чином,

- Освітні програми на здобуття ступеня або окремі навчальні курси можуть викладатися іноземними мовами.
- Освітні програми на здобуття ступеня можуть бути запропоновані спільно двома чи більше ЗВО, з міжнародними ЗВО включно.
- Надання подвійних (спільних) дипломів (регулюється Міністром вищої освіти).
- Польські ЗВО можуть відкривати свої філіали за кордоном, а зарубіжні ЗВО можуть відкривати свої філіали в Польщі тощо.

Закон від 18 березня 2011 р. щодо поправки до Закону про вищу освіту, Закон про академічні ступені та вчені звання, а також про ступені та звання в галузі мистецтва, поправка до деяких інших законів є заключною частиною роботи, що проводилася з 2008 року в межах «Плану національної стратегії розвитку країни», затвердженого постановою Ради міністрів від 24 листопада 2009 р., та Фондацією ректорів Польщі у 2009 та 2010 роках. Поправка, згадана вище, внесла зміни в 12 інших законів.

Реформу системи вищої освіти не було завершено в 2011 році. Серед законів з поправками Закон від 11 липня 2014 року має особливе значення. Перш за все, було розроблено нормативно-правову базу для комерціалізації результатів (прямих та додаткових) наукових досліджень з метою збільшення матеріальної мотивації для проведення інноваційних дослідницьких програм. Формування нормативно-правової бази стосовно нових понять, запроваджених у вищій школі за певний час (наприклад, результати навчання), сприяло урегулюванню роботи інтегрованої Інформаційної Системи в галузі науки та вищої освіти; активізувало методи боротьби з плагіатом дипломних робіт через імплементацію (серед інших положень) правової

бази загальнонаціонального репозитарію письмових дипломних робіт та поширення дисциплінарної відповідальності студентів та науково-педагогічних працівників / викладачів. Також розроблено положення, що надають здобувачам докторського ступеня багато пільг, з акцентом на їхній правовий статус; та визначено правила, що регулюють моніторинг випускників.

3.1.4. Інституції управління системою вищої освіти в Польщі

Університети в Польщі є автономними установами, що діють на принципах, викладених у Законі про вищу освіту. Міністерство науки і вищої освіти є відповідним органом нагляду за вищою освітою в Польщі.

Міністр науки і вищої освіти визначає Національну рамку кваліфікацій (Польську рамку кваліфікацій), що містить опис результатів навчання для освітніх галузей, а також рівні та профілі освіти включно.

Представницьким закладом вищої освіти, який співпрацює з Міністром науки і вищої освіти й іншими органами влади та державного управління при визначенні державної освітньої політики у галузі вищої освіти, є Головна Рада вищої освіти.

Оцінку якості освіти здійснює Польська акредитаційна комісія.

Польський комітет з акредитації (РКА) є незалежним експертним органом, який працює над підвищенням якості освіти у всіх державних та недержавних ЗВО, що діють у польській системі вищої освіти.

РКА (Комітет з акредитації) надає експертну оцінку щодо: програм та інституцій та звітує про результати оцінювання міністру вищої освіти; підстав до заснування університету; надання права університетові або його основному організаційному підрозділові проводити дослідження в конкретній галузі, на певному рівні та профілю освіти; відновлення призупиненої ліцензії на проведення діяльності в конкретній галузі, на певному рівні та профілю освіти; надання права заснування університету чи філії в Польщі іноземним університетам.

3.1.5. Оцінка якості вищої освіти

Оцінюються різні аспекти якості ЗВО. Оцінка якості має на меті такі цілі: оцінка ефективності послуг, які університет надає державі; порівняння та прозорість освітньої діяльності у ЗВО та підвищення якості підготовки викладачів. Результати підвищення якості підготовки викладачів служитимуть інформаційним джерелом для

прийняття рішень державними органами, сприятимуть мобільності, зростанню професіоналізму викладачів та успішності студентів.

Завдання, викладені в попередньому абзаці, виконуються через оцінювання, сертифікацію та акредитацію, а саме:

- Навчання, спрямоване на отримання валідних національних або міжнародних сертифікатів, у тому числі докторських, та кваліфікацій, що присуджуються університетами та центрами вищої освіти.
- Викладання, дослідження та освітній менеджмент, а також центри вищої освіти.
- Інша діяльність та програми, що реалізуються як результат підвищення якості навчання та досліджень, визнаних державними органами влади.

Зовнішніми органами, що відповідають за підвищення якості освіти і оцінка яких визначає рівень та якість освіти, є:

- Польська акредитаційна комісія.
- Акредитаційна комісія академічних медичних шкіл (ACAMS).
- Національна рада з акредитації шкіл медсестер та акушерства.
- Університетська акредитаційна комісія.

Університет ім. Яна Кохановського (далі - УЖК) в Кельці визнає стратегічну мету забезпечення найвищої якості освіти. Університет враховує:

- Положення Болонської декларації.
- Закон про вищу освіту.
- Європейську рамку кваліфікацій.
- Польську рамку кваліфікацій тощо.

За визначенням УЖК, «якість» містить такі складові:

- Покращення «управління якістю».
- Висвітлення «інституційної якості» через вимірювання ефективності діяльності ключових внутрішніх та зовнішніх стейкхолдерів.
- Впровадження механізмів, які мінімізують відхилення між очікуваними та отриманими результатами.

З метою підвищення якості освіти УЖК здійснює також підвищення якості в галузі управління ресурсами університету, а саме:

- Фінансами.
- Науково-методичним забезпеченням та інфраструктурою ІКТ, інформаційними та людськими ресурсами.

Система забезпечення якості докторської освіти (а також першого та другого циклів навчання і післядипломної освіти) в Польщі здійснюється на декількох рівнях через:

- Заняття з окремих навчальних дисциплін навчального плану (відповідальні: викладачі, керівник докторських дисертацій).
- Факультет/підрозділ, що проводить навчання для студентів випускних курсів (відповідальний: комісія з якості освіти факультету/підрозділу).
- Університет (відповідальні: повноважний представник ректора з забезпечення якості професійної підготовки, Університетська комісія з якості освіти).

3.1.6. Категорії викладачів вищої освіти

Викладачі вищої освіти

Викладач вищої освіти - викладач, який працює в університеті. Згідно з Законом про вищу освіту від 27 липня 2005 року викладачів вищої освіти винаймають як:

- Науково-педагогічних працівників.
- Викладацький персонал.
- Науково-дослідницький персонал.
- Сертифікованих бібліотекарів та сертифікованих співробітників, що оброблюють документацію та наукову інформацію.

Науково-педагогічні працівники

Наукові співробітники займаються виключно науково-дослідницькою роботою. Академічний та викладацький персонал може займати такі посади:

- Професор.
- Доцент.
- Позаштатний викладач.
- Старший викладач.
- Асистент кафедри.

Обов'язки науково-педагогічних працівників

Відповідно до Закону про вищу освіту науково-педагогічний працівник зобов'язаний:

- Навчатися та навчати студентів.
- Проводити науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи; розвивати наукову або художню творчість.

- Брати участь в організаційній роботі університету.

Науковці польських університетів відповідно до закону зобов'язані:

- Проводити науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи; розвивати наукову чи художню творчість.
- Брати участь в організаційній роботі університету.

Викладацький персонал

Викладацький персонал звільнено від проведення науково-дослідницької роботи, робочі години викладацького персоналу присвячені викладанню (заняттям зі студентами) та вирішенню організаційних питань. Педагогічний колектив може обіймати такі посади:

- Старший викладач/старший лектор.
- Викладач/лектор.
- Лектор/інструктор.

У професійно-технічній вищій освіті викладацький персонал може також обіймати такі посади:

- Професор.
- Доцент.
- Позаштатний (запрошений) викладач.
- Асистент кафедри.

Обов'язки викладацького персоналу

Відповідно до Закону про вищу освіту викладацький персонал зобов'язаний:

- Навчатися та навчати студентів.
- Підвищувати свою професійну кваліфікацію.
- Брати участь в організаційній роботі університету.

Статистичні дані щодо гендерного складу викладацького персоналу в трицикловій системі ВО країн ЄС станом на 2015 р. (у тисячах) подано в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Статистичні дані щодо гендерного складу викладацького персоналу в трицикловій системі ВО країн ЄС станом на 2015 р. (у тисячах)

Країни ЄС	Загалом вища освіта			Короткий цикл вищої освіти			Інша вища освіта		
	Всього	Чоловіки	Жінки	Всього	Чоловіки	Жінки	Всього	Чоловіки	Жінки
EU-28 (*)	1 448,5	643,9	604,6	93,7	47,1	46,6	1 291,5	764,4	527,1
Belgium	28,6	14,7	13,9	-	-	-	-	-	-
Bulgaria	23,7	12,3	11,4	-	-	-	23,7	12,3	11,4
Czech Republic	16,5	9,9	6,6	0,1	0,0	0,1	16,4	9,9	6,6
Denmark	37,1	21,2	15,9	1,7	1,0	0,7	35,4	20,2	15,2
Germany	396,2	244,8	151,4	0,0	0,0	0,0	396,2	244,8	151,4
Estonia	4,8	2,5	2,4	-	-	-	4,8	2,5	2,4
Ireland (*)	9,2	5,2	4,1	-	-	-	9,3	5,2	4,1
Greece (*)	15,2	10,2	5,0	-	-	-	15,2	10,2	5,0
Spain	157,0	90,3	66,7	33,0	17,1	15,9	124,0	73,2	50,8
France (*)	109,2	67,8	41,4	20,9	14,4	6,5	88,3	53,4	34,8
Croatia	16,1	8,4	7,7	-	-	-	16,1	8,4	7,7
Italy	90,0	56,4	33,5	-	-	-	90,0	56,4	33,5
Cyprus	2,9	1,7	1,2	0,6	0,3	0,3	2,3	1,4	0,9
Latvia	6,8	3,0	3,8	1,1	0,4	0,7	5,7	2,6	3,1
Lithuania	13,1	5,7	7,3	-	-	-	13,1	5,7	7,3
Luxembourg	0,8	0,5	0,3	0,1	0,0	0,0	0,7	0,5	0,3
Hungary	21,0	12,2	8,9	0,8	0,5	0,3	20,2	11,7	8,6
Malta	1,6	1,1	0,6	0,2	0,2	0,1	1,4	0,9	0,5
Netherlands	62,6	34,8	27,8	1,1	0,6	0,5	61,4	34,2	27,3
Austria	60,9	34,9	26,0	9,3	4,5	4,8	51,6	30,4	21,2
Poland	97,4	54,2	43,3	0,6	0,2	0,5	96,8	54,0	42,8
Portugal (*)	32,3	18,0	14,4	-	-	-	33,5	18,8	14,7
Romania	27,8	14,0	13,7	-	-	-	27,8	14,0	13,7
Slovenia	7,1	4,2	2,9	1,4	0,7	0,7	5,7	3,5	2,3
Slovakia	12,8	7,0	5,8	0,5	0,2	0,3	12,3	6,8	5,5
Finland	14,9	7,3	7,6	-	-	-	14,9	7,3	7,6
Sweden	34,1	19,0	15,1	0,5	0,3	0,2	33,6	18,7	14,9
United Kingdom (*)	148,5	82,6	65,9	22,8	10,9	11,8	128,8	73,5	55,4
Liechtenstein	0,1	0,1	0,0	-	-	-	0,1	0,1	0,0
Norway	27,7	15,1	12,6	0,7	0,3	0,4	27,0	14,8	12,3
Switzerland	33,3	21,9	11,4	-	-	-	33,3	21,9	11,4
FYR of Macedonia (*)	3,4	1,7	1,7	-	-	-	3,4	1,7	1,7
Serbia	10,7	5,9	4,8	-	-	-	10,7	5,9	4,8
Turkey (*)	142,4	81,5	60,9	16,6	10,1	6,5	125,8	71,4	54,4

(1) Короткий цикл вищої освіти та інша вища освіта: 2014

(2) Незалежні приватні інституції: виключено. Інша вища освіта: включено Короткий цикл вищої освіти: 2014. Академічний персонал у залежних від уряду приватних інституціях: виключено.

(3) 2014

(4) Незалежні приватні інституції: виключено. Короткий цикл вищої освіти: включено персонал, зайнятий у післядипломній вищій освіті

(5) Інша вища освіта та Загалом вища освіта: включено персонал, зайнятий у післядипломній вищій освіті, що викладає дисципліни у ЗВО. Інша вища освіта: 2014.

Джерело: Евростат (online data code: educ_uoe_perp01)

3.1.7. Опис національної рамки кваліфікації

Внутрішня система забезпечення якості:

1. стосується всіх етапів та аспектів педагогічного процесу,
2. включає діяльність, спрямовану на удосконалення вищої освіти, а також програм докторантури та післядипломної освіти,
3. враховує: спосіб перевірки ефективності освіти на всіх факультетах та рівнях вищої освіти, в докторантурі та післядипломній освіті; оцінку рівня досягнення очікуваних результатів навчання; оцінки студентів, докторів та студентів післядипломної освіти після закінчення кожного навчального циклу; висновки з

моніторингу професійного розвитку випускників університетів; висновки з аналізу очікувань роботодавців та відповідності результатів навчання з потребами ринку праці.

Метою внутрішньої системи забезпечення якості є:

1. виконання місії та стратегії університету у сфері підвищення та забезпечення якості,
2. підвищення привабливості УЖК та його конкурентоспроможності серед інших університетів,
3. продовження підвищення якості освіти в УЖК та розбудови культури якості,
4. ініціювання та підтримка діяльності, спрямованої на подальший розвиток системи забезпечення якості та залучення всієї академічної спільноти до цього процесу,
5. покращення якості підготовки педагогічних працівників, інфраструктури та навчально-методичного забезпечення,
6. створення прозорих та відкритих стандартів для моніторингу та оцінювання процесу викладання.

Для виконання завдань Внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти в УЖК було створено Університетську комісію з якості освіти, що складається з Команди зі забезпечення якості освіти університету та Групи з оцінки якості університету. Група з оцінки якості має два підрозділи:

Підкомітет з підготовки викладачів - Підкомітет з докторантури та післядипломної освіти (PSDiP):

Відповідно до наказу № 78/2015 ректора Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце (від 19 жовтня 2015 р.) завданнями Підкомітету з докторантури та післядипломної освіти є:

1. підтримка, моніторинг та аналіз якості освіти в докторантурі та післядипломній освіти,
2. аналіз відповідності докторських та післядипломних ступенів внутрішнім та зовнішнім нормативним актам,
3. надання відгуків на програми докторантури та післядипломної освіти,
4. рекомендації про внесення коректив щодо підвищення якості докторських та післядипломних освітніх програм,

5. аналіз відповідності методів верифікації, що застосовуються для визначення рівня реалізації запланованих результатів підвищення якості освіти в докторантурі та післядипломній освіті.

На рівні факультетів в університеті діють комітети з підготовки кадрів із забезпечення якості, які заснували:

- Групи з забезпечення якості освіти, що діють в кожному підрозділі університету.
- Факультети/ відділи з оцінки якості освіти.
- Команди експертів, чиї обов'язки полягають в експертизі освітніх програм.

Результати докторського циклу навчання (а також їх верифікація та документація) опрацьовує організаційний підрозділ, що організує навчання докторського циклу. Наприклад, в УЖК таким організаційним підрозділом є відділ (департамент).

Одним із шляхів забезпечення якісної освіти докторського циклу навчання є, зокрема, забезпечення розробки навчальних планів за участю докторантів, як-от:

- Обов'язкових курсів з навчальних дисциплін, які безпосередньо пов'язані з освітньою галуззю докторантів.
- Факультативних дисциплін, що розвивають професійні навички та готують докторанта до науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.
- Факультативних занять, що сприяють набуттю педагогічних навичок та готують докторанта до педагогічної діяльності.
- Професійної практики.

Важливою частиною Внутрішньої системи забезпечення якості є спільний аналіз даних (пулів) опитувань³⁷, що проводяться на рівні університету, факультету щодо предметних досліджень серед:

1. студентів, докторантів, слухачів післядипломної освіти та випускників різних рівнів та форм навчання;
2. викладачів вищої школи;
3. персоналу, залученого до освітнього процесу.

³⁷ Ці дослідження проводяться на принципах добровільності, конфіденційності та відкритості результатів. Докторанти, а також студенти першого та другого циклу навчання, слухачі післядипломної освіти можуть взяти участь в опитуванні з власного реєстраційного запису (акаунта) на сайті/ платформі Віртуального університету. Опитування проводяться для оцінювання викладачів щодо їхньої викладацької майстерності щоразу після завершення занять у поточному академічному році та у відповідній предметній галузі/спеціальності; опитування, що оцінюють заняття, проводяться після кожного курсу предмета у поточному академічному році та на поточному курсі навчання. Дані, отримані в цих опитуваннях, використовують для покращення якості освіти.

Внутрішня система забезпечення якості є важливою частиною системи якості загальноуніверситетських процедур, а на рівні підрозділів - процедур факультетів. Вони постійно переглядаються та оновлюються. Наразі серед загальних процедур в УЖ є такі:

1. процедура створення, модифікації та скасування освітніх програм вищої освіти / докторантури та післядипломної освіти;
2. процедура оцінювання досягнутого рівня очікуваних результатів навчання;
3. процедура оцінювання внутрішньої системи забезпечення якості освіти
4. процедура надання студентам навчальної, наукової та матеріальної підтримки;
5. процедура управління навчання за освітньою програмою;
6. процедура оприлюднення;
7. процедура проведення соціопитування на рівні університету;
8. процедура оцінювання викладачів вищої освіти;
9. процедура моніторингу професійної кар'єри випускників;
10. процедура роботи над дисертацією;
11. процедура проведення та документування проходження студентами виробничої практики/стажування;
12. процедура контролю за відвідуванням занять студентами;
13. процедура порядку та способу проведення сертифікаційних іспитів з іноземних мов;
14. участь студентів у розробці курсів за вибором;
15. процедура ведення електронного журналу успішності студентів на сайті/платформі Віртуального Університету;
16. процедура розгляду скарг та висновків, а також вирішення конфліктів.

Детальний опис внутрішньої системи забезпечення якості, представлений вище, надано на прикладі університету ім. Яна Кохановського в Кельці.

Вирішення внутрішньої системи забезпечення якості в окремих польських університетах можуть відрізнятися, але важливо, щоб в кожній установі - як державній, так і недержавній - система працювала в таких напрямках:

- Систематична робота з підвищення якості освіти здійснюється Польською акредитаційною комісією (далі - РАС). Вона створена групою експертів, що працюють над підвищенням якості освіти у всіх державних та недержавних закладах вищої освіти, має право оцінювати умови навчання та надавати оцінку якості на I, II та III ступенях навчання та на ступені післядипломної освіти, а

також оцінювати діяльність основних організаційних підрозділів в університетах.

- РАС було створено 1 січня 2002 року (під назвою: «Державна комісія з акредитації») відповідно до Закону від 20 липня 2001 року згідно з поправкою до Закону про вищу освіту, що був чинним на той час; коло завдань і повноважень комісії було переглянуто та розширено чинним Законом від 27 липня 2005 р. про вищу освіту, а також Законом від 23 червня 2016 р. про внесення поправок до Закону про вищу освіту та деяких інших законів.
- Проведення оцінювання Польською акредитаційною комісією є обов'язковим, і її негативна оцінка може призвести до рішення міністра вищої освіти відкликати або зупинити право на надання освітніх послуг в даній предметній галузі/спеціальності та на даному рівні освіти (що є дійсним також для докторського циклу навчання).
- Польська акредитаційна комісія проводить програму з оцінювання, засновану на оцінці якості освіти в освітній галузі, за рівнями та профілями вищої освіти.
- Закон про вищу освіту з внесеними поправками та відповідні нормативні акти дозволяють РАС отримати менш формальний та більш неупереджений підхід до оцінки якості освіти в польських закладах вищої освіти.

Під час підготовки детальних критеріїв програми з оцінювання Комісія приймає рішення на основі чинного законодавства, але також враховує «Стандарти і рекомендації із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти», згідно з яким критерії програми з оцінювання складаються з:

- Оцінювання концепції та освітньої програми, її відповідності місії та стратегії закладу освіти та здатності до досягнення результатів навчання.
- Оцінювання педагогічного штату.
- Оцінювання співпраці з соціально-економічним середовищем.
- Оцінювання навчально-методичного забезпечення, наукової інфраструктури та освітніх ресурсів.
- Оцінювання соціально-психологічного патронажу розвитку студентів в освітньому процесі щодо забезпечення та допомоги в результатах навчання та особистих досягненнях.

Оцінюючи якість освіти у сфері надання загальної підготовки, РАС аналізує в першу чергу:

- Напрямок взаємозв'язку дослідницької діяльності з освітнім процесом.

- Вплив досліджень на рівень успішності результатів навчання.
- Можливості для студентів брати участь у дослідженні.

При аналізі профілю Комісія звертає особливу увагу на те, як студенти здобувають:

- Знання.
- Практичні навички.
- Соціальну компетентність в умовах, максимально наближених до умов майбутньої професійної діяльності³⁸.

Загальний підхід РАС ґрунтується на принципі того, що найважливіший вплив на якість освіти є, за своєю суттю, ретельно розроблена, сучасна освітня програма, яка відповідає сучасним вимогам та реалізується відібраним належним чином викладацьким складом в необхідних для досягнення поставлених цілей умовах.

Комісія також враховує:

- Чітко визначені результати, які мають бути досягнуті випускником.
- Наявне забезпечення застосування ефективних, різноманітних і вдало обраних та студентоцентризованих методів навчання, що сприяють досягненню очікуваних результатів навчання; з приділенням особливої уваги партнерським взаєминам між учасниками педагогічного процесу.
- Підтвердження успішності досягнень випускників через очікувані результати навчання.

Поправка до Закону про вищу освіту врахувала, що освітній процес (особливо через систему нормативних актів щодо забезпечення якості та оцінки освіти) у польських університетах був надто бюрократичним. Університети розробили значні внутрішні процедури для детальної документації внутрішніх процесів, спрямованих на забезпечення якісної освіти. Особливо щодо функціонування офіційної внутрішньої структури системи забезпечення якості. Показником культури якості має бути ефективність цієї системи, і Польська комісія з акредитації має оцінювати ефективність внутрішньої системи забезпечення якості, а не її офіційну характеристику.

При внесенні змін у систему оцінки якості передбачалося, що оцінка якості РАС в освіті повинна мати неупереджений характер і базуватися на чіткому наборі критеріїв. Зміни в Законі про вищу освіту полягають у відмові від необхідності перевірки відповідності РАС численним офіційним вимогам для проведення досліджень у певному напрямку, рівні та профілю освіти. Юридичний аспект процесу перевірки права на викладання

³⁸Оцінюючи освітні програми на різних рівнях освіти, Комісія враховує характеристики рівнів освіти, що входять до Польської рамки кваліфікацій, та коригує програми до відповідного рівня Рамки.

буде відокремлений від процесу неупередженої оцінки якості освіти. Для скорочення бюрократичних процедур в освітніх підрозділах офіційна перевірка буде заснована на даних, зібраних системою звітності, зокрема POL-on системою.

Процес оцінки якості РАС (або принаймні пропозиції, зроблені авторами поправки до Закону) мав мати дискусійний характер щодо всіх загальних критеріїв оцінки, визначених у постанові Міністра науки і Вищої освіти. У його обговоренні бере участь команда з оцінки якості та академічна спільнота - викладачі вищої освіти, студенти та співробітники, що включені в освітній процес та надають освітні послуги в напрямку, що підлягає оцінюванню. Результатом такої дискусії, окрім оцінки, наданої командою з оцінки якості, мають бути рекомендації, виконання яких гарантуватиме підвищення якості освітнього процесу.

Поправка до Закону про вищу освіту скасувала оцінювання РАС ЗВО, що полягало в оцінці основної діяльності організаційного підрозділу ЗВО та здійснювалося в підрозділі, у якому програма оцінювання проводилася на більшості навчальних курсів. Існують думки, особливо серед експертів РАС, що цей тип оцінки має бути відновлений. Відгуки та висновки РАС подаються міністру вищої освіти.

Польська акредитаційна комісія має статус повноправного члена в:

1. Центральній та Східній Європейській мережі агенцій забезпечення якості вищої освіти (CEENQA) - з січня 2002 року;
2. Європейському консорціумі з акредитації (ECA) - з грудня 2005 року;
3. Міжнародній мережі агенцій забезпечення якості вищої освіти (INQAANE) - з 2007 року;
4. Європейській асоціації забезпечення якості вищої освіти (ENQA) - з січня 2009 року.

З 15.01.2009 р. Комісію включено до Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR), реєстру агентств, що діють відповідно до європейських стандартів та рекомендацій із забезпечення якості.

У 2012 році Американський національний комітет з іноземної медичної освіти та акредитації (NCFMEA) визнав, що процедури та стандарти, які Польська акредитаційна комісія застосовує в процесі акредитації медичних шкіл, є подібними до процедур та стандартів США.

Відповідно до положень Статуту РАС, діяльність Комісії підлягає зовнішній оцінці (раз на 5 років). Перша така оцінка була проведена Міжнародною експертною групою

у 2008 році, і результат оцінювання дозволив включити польську комісію в Європейський реєстр агенцій забезпечення якості (EQAR).

Результатами наступного оцінювання протягом 2013 і 2014 років було підтверджено повне членство PAC в ENQA.

Кваліфікацію доктора в певній галузі, здобуту на докторському циклі навчання, було включено до Комплексної системи кваліфікацій (Закон від 22 грудня 2015 р. Про Комплексну систему кваліфікацій), що відповідає 8-му рівню польської кваліфікаційної системи (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Польська національна рамка кваліфікацій (PQF)

тип навчання	кваліфікація	ЄКТС кредити	рівень кваліфікації за PQF
перший цикл навчання (перший цикл за Болонським процесом)	диплом, що засвідчує професійний ступінь <i>licencjat/ inzynie</i> або еквівалентний ступінь	не менше ніж 180	6
другий цикл навчання (другий цикл за Болонським процесом) або подовжений цикл навчання	диплом, що засвідчує професійний ступінь <i>magister/ magister inzynie</i> або еквівалентний ступінь (наприклад, лікар)	другий цикл навчання - не менше ніж 90, подовжений цикл на здобуття ступеня <i>magister</i> - не менше ніж 300 (5 років навчання), 360 (6 років навчання)	7
третій цикл навчання (третій цикл за Болонським процесом)	диплом, що засвідчує вчену ступінь <i>doktor</i> в певній предметній області	45-60	8
<i>додатково</i>			
післядипломна освіта, що не надає ступеня	диплом, що засвідчує закінчення післядипломної освіти, що не надає ступеня	не менше ніж 60 (навчання триває не менше ніж 2 семестри)	залежить від програми

Невід'ємною частиною Комплексної системи кваліфікацій є Польська рамка кваліфікацій.

Польська рамка кваліфікацій є сучасною, відповідає Європейській рамці кваліфікацій (EQF), а також є способом визначення, організації та опису кваліфікацій, що включає результати освіти, отримані через:

1. офіційну освіту (школи, вища освіта);
2. неофіційну освіту - поза загальною освітою;

3. систему професійно-технічної та вищої освіти (наприклад, кваліфікація, мова, спеціаліст є сертифікованими);
4. курси;
5. результати навчання в неофіційній освіті (наприклад, професійний досвід та практика, стажування, проходження виробничої практики студентами, самостійне навчання).

Польську національну рамку кваліфікацій (PQF) подано в таблиці 3.7.

3.2. Зміст і характеристика докторських програм

3.2.1. Характеристика докторського циклу, методика, ЄКТС тощо

У Польщі докторантуру супроводжує підрозділ з відповідними повноваженнями, що надаються Центральною комісією з присвоєння ступенів та звань за відповідним наказом організаційного підрозділу.

Центральна комісія:

1. враховує рівень наукової або творчої діяльності організаційного підрозділу та кількість осіб, що в ньому працюють та мають звання професора або ступінь доктора, що має відповідну підготовку для викладацької діяльності;
2. надає право на викладацьку діяльність після консультації з Центральною радою з науки та вищої освіти;
3. впливає на процес забезпечення якості через контроль за рівнем науково-педагогічного персоналу, який працює у докторантурі, і має повноваження відкликати призначені повноваження, якщо організаційний підрозділ перестає виконувати вимоги, викладені в Законі;
4. проводить періодичну оцінку виконання процедури нагородження ступеня доктора філософії;
5. також є органом, у якому здобувач докторського ступеня може оскаржити рішення про відмову присуджувати ступінь (після розгляду скарги протягом не більше шести місяців Центральною комісією або підтримує оскаржуване рішення, або, скасовуючи його, відсилає справу до ради того чи іншого організаційного підрозділу для перегляду).
6. зберігає, оновлює та публікує на своєму веб-сайті:

- Інформацію про організаційні підрозділи, уповноважені призначати ступені разом із переліком цих ступенів.
- Інформацію про організаційні підрозділи, діяльність яких Центральна комісія обмежила, скасувала або призупинила право призначати ступені, дату призупинення діяльності та причину її обмеження, відкликання або призупинення права на діяльність.
- Інформацію про організаційні підрозділи, що підтримують докторантуру.
- Анотації докторських дисертацій та рецензії, подані на здобуття докторського ступеня.

Процес внутрішнього оцінювання полягає у визначенні рівня успішності очікуваних результатів навчання через оцінювання успішності отриманих результатів навчання студентів та верифікації методів оцінки та оцінювання.

Відповідальними особами є:

- Провідні викладачі.
- Керівники.
- Рецензенти (докторської дисертації).
- Тьютори.
- Команди професіоналів, що займаються розробкою навчальних програм.
- Факультетський відділ оцінки якості освіти.
- університетська група з оцінки якості освіти.

Верифікація рівня успішності очікуваних результатів навчання здійснюється шляхом:

- Оцінки технологічної карти (навчального плану) та перевірки отриманих результатів навчання у сфері знань, навичок та соціальних компетентностей.
- Перевірки очікуваних результатів навчання через дисертацію, яка оцінюється керівником та рецензентом (дипломи на різних факультетах та робота над дипломом і його захист).
- Педагогічної практики - результати навчання, отримані під час педагогічного стажування докторантів, доповнюють теоретичні знання (методологію освіти).
- Міжнародний обмін студентами - отримання інформації від студентів щодо їхніх знань, навичок та соціальних компетенцій в контексті стажування в партнерському університеті.
- Досягнення наукової спільноти - зворотний зв'язок через зовнішні відгуки (наукові публікації, виступи на конференціях, нагородження ректором та стипендією міністра).

- Відстеження професійної кар'єри випускників - через підтримку зворотного зв'язку щодо отриманих знань, навичок та компетентностей та їх відповідності ринку праці.
- Опитування роботодавців - відгуки роботодавців щодо освітніх програм, включаючи очікувані результати навчання та методи їх перевірки, особливо щодо практичної підготовки.
- Моніторинг діяльності, яка готує студентів до набуття глибоких знань та навичок у проведенні досліджень і майбутньої професійної діяльності.

Верифікація якості докторського циклу навчання проводиться через:

1. різні форми роботи відповідно до етапів навчання над докторською програмою: колоквиум, тест, підсумкові роботи, презентації, кейси;
2. іспит з дисципліни - питання до іспиту мають бути обмежені змістом, зазначеним у технологічній карті курсу, що викладався на лекціях/ практичних заняттях. Екзаменатор має обґрунтувати оцінку студента за іспит; форма проведення іспиту: усна / письмова, практикум визначається викладачем та занесений в технологічну карту;
3. залік та диференційований залік - викладач визначає критерії оцінювання та обґрунтовує оцінку за залік, яку студент отримує. Критерії оцінювання та їх компоненти зазначаються в технологічній карті навчального курсу;
4. звіт наукового керівника щодо імплементації наукового дослідження та прогресу з підготовки дисертації надається наприкінці кожного академічного року;
5. параметризація наукових досягнень - студенти докторантури УЖК зобов'язані презентувати свої наукові досягнення (за навчальний рік) через індивідуальний профіль модуля наукових досліджень.

Верифікація досягнень скерованих результатів навчання має позитивний вплив на докторські дисертації, написання дисертації, її розгляд та захист.

Згідно з нещодавною поправкою до Закону про вищу освіту, міністр науки і вищої освіти «запроваджує Єдину систему боротьби з плагіатом, яка співпрацює з національним репозитарієм письмових дипломних робіт та забезпечує вільний доступ до цієї системи університетами» - згідно з цим положенням, починаючи з 2018/19 навчального року в обов'язок кожного університету буде входити перевірка дисертаційних робіт центральною системою, якою керує Міністерство науки та вищої освіти. Процедура антиплагіату проводитиметься на всіх ступенях: бакалаврату,

магістратури та докторантури.

Дотепер університети Польщі використовували різні системи антиплагіату (наприклад, Plagiat.pl або OpenAnti-plagiarism Systems), зобов'язання проводити процедуру антиплагіату було запроваджено (з 2015/16 навчального року) за поправкою до Закону про вищу освіту від 1.10.2014.

Згідно з цією поправкою, ректори університетів до 31.12.2018 року повинні подати до національного репозитарію письмових робіт дані про роботи, захист яких відбувся після 30 вересня 2009 року.

Проходження процедури антиплагіату є однією з умов отримання дозволу до захисту дипломного проекту / захисту дисертації. Якщо робота не відповідає критеріям процедури антиплагіату і водночас має ознаки плагіату, то така робота не допускається до захисту дисертації / подання дисертації і не реєструється в антиплагіаторській базі даних.

Робота, яка не відповідає критеріям процедури антиплагіату, а також має ознаки плагіату, розглядається комісією, що призначається деканом. Комісія складається з декана або заступника декана, керівника дипломної роботи/дисертації та іншого спеціаліста з предмету даної дисертації з докторським ступенем або науковим званням. Комісія оцінює роботу та виносить остаточне рішення щодо оригінальності роботи.

Звичайно, проблема полягає в рівні цифрового подання не тільки дипломної або докторської роботи, а й - і, можливо, перш за все - літератури з предмета дослідження. Якщо студент / докторант використовує роботу іноземною мовою, яка не зареєстрована в базі даних, антиплагіаторські системи не можуть виявити публікацію під власним іменем чужого тексту або запозичення фрагментів чужого тексту без зазначення джерела запозичення.

В Інтернеті можна знайти безліч порад / рекомендацій, яким чином можна уникнути виявлення плагіату технічними засобами пошуку (програмами антиплагіату) та «не попастися» на плагіаті. Отже, цю проблему все ще не вирішено. Значна роль визнається за керівником дисертації, який має сприяти дотриманню правил академічної доброчесності. Ефективність антиплагіаторських систем, що використовують польські університети, була негативно оцінена Вищою палатою контролю у 2014 році. Основні звинувачування полягали в їх неприбутковості та неефективності - майже відсутній захист від плагіату, вони навіть не виявляють збігів із запозиченнями з популярних порталів, а результати перевірки на плагіат не

порівнювалися між коледжами / університетами.

Професор Тадеуш Грабінські (Tadeusz Grabiński) після аналізу антиплагіаторських програм, що використовуються польськими університетами (Plagiat.pl, Open Antipollution System, Podkarpackie Anti-Plagiarism Platform and Genoa), вважає, що замість того, щоб визначати кількість запозичень, підтверджених плагіатом, варто показувати (для кожної освітньої галузі окремо), наскільки оригінальною є дана робота.

Університети визначають правила та стандарти відповідно до ЄКТС. Рада факультету / керівник докторської програми одноосібно розробляє навчальний план та програму для студента-докторанта, що проходить навчання в іншому університеті чи науково-дослідному інституті відповідно до ЄКТС. Кількість кредитів ЄКТС назначається за всіма навчальними дисциплінами, з яких докторант отримав кредит відповідно до плану навчання та стандартів ЄКТС.

3.2.2. Диверсифікація докторського циклу освіти

У Польщі планується запровадити три різновиди докторської освіти: в докторських школах, які працюватимуть над дослідженням, в дослідницьких університетах, в університетах (ЗВО), через отримання гранту на докторську програму або без гранту. Крім того, в рамках диверсифікації докторської підготовки розглядається ідентифікація (ототожнення) докторських та професійних докторських дисертацій, а також диверсифікація докторських екологічних та міждисциплінарних досліджень.

У межах реалізації Міністерством науки та вищої освіти проекту «Освіта в докторантурі: розробка докторських програм з різними профілями», що імплементовані в рамках пріоритетних напрямків 3 циклу Програми розвитку освітніх програм в 2017 році, розроблено 6 рамкових програм докторантури з різними профілями. Вони містять такі критерії: профіль (академічний або прикладний), тип співпраці з партнером проекту (міжгалузевий, міждисциплінарний або традиційний, тобто здійснюється самостійно підрозділом), охоплення (національний або міжнародний) та галузь знань (відповідно до класифікації Національного наукового центру). Наразі розроблено такі програми: академічні, міжнародні (ST), прикладні, міжгалузеві, національні, академічні, міждисциплінарні, міжнародні (HS), прикладні, міждисциплінарні та міжгалузеві, національні (ST), академічні, міждисциплінарні, міжнародні (NZ) і прикладні, міжгалузеві, національні (NZ).

3.2.3. Дисертація

Порядок захисту докторської дисертації передбачає такі процедури, які необхідно виконати перед захистом роботи:

1. подання роботи докторанта промоутерів;
2. проведення аналізу роботи системою антиплагіату;
3. прийняття роботи керівником та відповідною науковою радою;
4. призначення двох зовнішніх рецензентів, що мають статус габілітованих докторів;
5. передача роботи для отримання відгуків;
6. після отримання позитивних відгуків відповідна наукова рада встановлює дату захисту та склад комісії;
7. безпосередньо процедура захисту складається з двох частин - публічної та закритої.

Перша частина містить:

1. презентацію промоутером профілю докторанта;
2. презентацію дисертації докторантом;
3. надання відгуків рецензентами;
4. питання членів комісії та присутніх на публічному захисті до докторанта;
5. відповіді докторанта на коментарі та запитання рецензентів;
6. оцінка відповідей докторанта на відгуки рецензентів та запитання.

У закритій частині комітет обговорює роботу та хід захисту, проводить таємне голосування щодо захисту і (можливо) визнає/схвалює роботу.

Після публічного оголошення результатів та позитивного затвердження захисту комітетом з докторських досліджень відповідна наукова рада при таємному голосуванні присуджує докторанту ступінь доктора.

3.2.4. Узгодження між магістерським та докторським ступенями (статистика щодо рівнів навчання та освітньої галузі тощо)

Узгодження між магістерським та докторським ступенями було введено в 2016 році після прийняття Комплексної системи кваліфікації та 8 рівня польської рамки кваліфікації.

Підготовка магістра відповідає 7 рівню рамки кваліфікації, підготовка доктора - 8 рівню рамки кваліфікації.

Рамка містить уніфікацію 8 галузей знань разом з галузями освіти та дисциплінами науки та мистецтва.

У Польщі можна захистити докторську дисертацію з іншої галузі науки, відмінної від галузі, що була у докторанта в магістратурі.

Закон про вищу освіту в галузі мистецтва № 196 передбачає, що до докторантури можуть бути допущені особи, які мають кваліфікацію другого ступеня, тобто ступінь магістра.

Спеціальні умови для набору кандидатів у докторантуру визначаються університетським сенатом; та /або науковою радою відповідної наукової інституції.

Інші варіанти навчання в докторантурі (навчання третього циклу, «позаштатний докторант/здобувач» тощо).

У Польщі ступінь доктора філософії присвоюється людині, яка має ступінь магістра, доктора або ступінь, що є еквівалентним, яка склала вступні іспити в докторантуру та захистила докторську дисертацію.

Ступінь доктора присуджується тими факультетами вищих навчальних закладів або наукових установ, які мають на це право.

Підготовка докторської дисертації може бути виконана або як частина роботи в університеті на посаді асистента (дійсна протягом 8 років з моменту прийняття на посаду), або через навчання в докторантурі (навчання третього ступеня), що надається в окремих університетах, або на посаді «позаштатного докторанта/пошукувача» в рамках незалежної співпраці з науковим керівником.

Національна статистика наукових досліджень та роль вищих навчальних закладів у науково-дослідницькій системі

У 2016 році загальні витрати на наукові дослідження та дослідницькі проекти в Польщі склали 17943044,600 тис. злотих (4059512,3 тис. євро), з яких 5630383,9 тис. злотих (1273842,5 тис. євро) - це витрати на вищу освіту та 419683,9 тис. злотих (949511 тис. євро) - витрати безпосередньо вищих навчальних закладів. Водночас 394265 тис. злотих (89,200,2 тис. євро) є власними фондами вищих навчальних закладів.

Варто зазначити, що більшу частину цієї суми було виділено для вищих державних шкіл - 389764,2 тис. злотих (881819,5 тис. євро).

Загальна кількість персоналу, що брав участь у наукових дослідженнях та

дослідницьких проектах, складає 123786 осіб (з 21 3971 осіб у Польщі), що працювали у системі вищої освіти, а 108817 - безпосередньо у закладах вищої освіти (у тому числі 99870 у закладах вищої освіти).

Кількість студентів у закладах вищої освіти третього ступеня склала - 2015 тис. осіб. Статистичні дані щодо країн ЄС та Польщі подано в таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Статистичні дані кількості студентів у закладах вищої освіти третього ступеня в країнах ЄС та Польщі

Країни ЄС	Загалом вища освіта			Короткий цикл вищої освіти			Бакалавріат або еквівалент			Магістратура або еквівалент			Аспірантура або еквівалент		
	Всього	Чоло-віки	Жінки	Всього	Чоло-віки	Жінки	Всього	Чоло-віки	Жінки	Всього	Чоло-віки	Жінки	Всього	Чоло-віки	Жінки
EU-28	19 530.6	8 969.2	10 561.3	1 397.5	668.8	728.7	11 984.4	5 597.4	6 387.0	5 423.1	2 324.0	3 099.1	723.5	379.0	346.5
Belgium	504.7	222.7	282.0	24.4	9.0	15.4	365.9	160.0	205.9	97.9	44.8	53.1	16.5	8.9	7.6
Bulgaria	279.0	126.8	152.2	-	-	-	186.7	88.4	98.3	85.6	35.1	50.5	6.6	3.2	3.4
Czech Republic	395.5	168.9	226.6	1.0	0.4	0.6	236.9	101.2	135.7	133.1	53.6	79.5	24.6	13.7	10.9
Denmark	313.8	134.7	179.1	35.0	17.7	17.2	195.1	80.2	114.8	73.8	31.9	41.9	9.9	4.9	5.1
Germany	2 977.8	1 550.1	1 427.6	0.4	0.1	0.3	1 792.4	981.5	811.0	988.8	459.5	529.3	196.2	109.1	87.1
Estonia	55.2	22.7	32.5	-	-	-	36.3	15.4	20.9	16.0	6.1	10.0	2.9	1.2	1.7
Ireland	214.6	105.4	109.3	16.5	7.6	8.9	161.3	80.6	80.7	28.6	13.1	15.5	8.2	4.1	4.1
Greece	677.4	347.7	329.7	-	-	-	599.0	312.3	286.7	54.6	22.8	31.8	23.9	12.6	11.2
Spain	1 963.9	920.2	1 043.7	372.4	193.0	179.4	1 204.4	553.6	650.8	355.1	157.5	197.6	32.1	16.1	15.9
France	2 424.2	1 102.9	1 321.2	495.5	250.7	244.8	991.2	412.6	578.5	868.9	403.2	465.7	68.6	36.4	32.2
Croatia	162.0	70.5	91.5	0.1	0.0	0.1	100.9	47.1	53.8	57.9	22.0	35.9	3.1	1.3	1.8
Italy	1 826.5	797.6	1 028.9	6.5	4.9	1.6	1 076.7	491.4	585.3	710.5	285.2	425.2	32.8	16.1	16.7
Cyprus	37.2	16.1	21.1	3.1	1.5	1.6	20.0	9.5	10.5	12.9	4.5	8.4	1.1	0.5	0.6
Latvia	85.9	34.7	51.2	16.1	6.4	9.7	50.6	21.8	28.9	16.9	5.7	11.3	2.2	0.9	1.3
Lithuania	140.6	59.7	81.0	-	-	-	108.1	48.2	59.9	29.9	10.4	19.5	2.6	1.1	1.6
Luxembourg	6.9	3.4	3.5	0.6	0.3	0.3	3.2	1.6	1.6	2.5	1.2	1.3	0.6	0.3	0.3
Hungary	307.7	139.9	167.8	11.7	4.3	7.3	214.7	100.3	114.5	74.1	31.7	42.4	7.2	3.6	3.6
Malta	13.2	5.8	7.4	2.5	1.1	1.4	7.0	3.0	4.0	3.5	1.6	2.0	0.1	0.1	0.0
Netherlands	842.6	401.9	440.7	18.7	8.1	10.6	646.9	311.0	335.8	162.6	75.5	87.1	14.5	7.3	7.2
Austria	426.0	199.2	226.7	77.9	36.0	41.8	183.8	87.0	96.8	140.3	63.3	76.9	24.1	12.9	11.2
Poland	1 665.3	682.1	983.2	2.7	0.5	2.2	1 104.4	483.8	620.6	514.8	178.0	336.8	43.4	19.9	23.5
Portugal	337.5	157.7	179.8	0.4	0.3	0.1	203.8	94.1	109.8	114.0	54.3	59.7	19.3	9.0	10.3
Romania	541.7	251.0	290.7	-	-	-	354.2	172.5	181.7	168.2	68.4	99.7	19.3	10.0	9.3
Slovenia	85.6	35.8	49.8	11.5	6.6	4.9	48.9	20.0	28.9	22.6	8.0	14.6	2.6	1.2	1.4
Slovakia	184.4	74.5	109.9	2.8	1.0	1.8	102.4	42.2	60.3	70.0	26.6	43.4	9.1	4.7	4.3
Finland	302.5	140.4	162.1	-	-	-	219.4	105.2	114.2	63.2	25.8	37.4	19.9	9.4	10.5
Sweden	428.6	174.9	253.7	25.2	12.7	12.5	246.4	91.2	155.2	135.6	59.8	75.7	21.4	11.1	10.2
United Kingdom	2 330.3	1 021.9	1 308.4	272.5	106.5	166.0	1 523.9	681.7	842.2	421.1	174.3	246.8	112.8	59.4	53.5
Iceland	18.9	7.0	11.9	0.5	0.2	0.2	13.4	5.2	8.2	4.5	1.4	3.1	0.5	0.2	0.3
Liechtenstein	0.8	0.5	0.2	-	-	-	0.4	0.3	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0
Norway	268.2	113.0	155.2	9.8	8.2	1.6	188.8	74.0	114.8	62.1	27.2	34.9	7.5	3.6	3.8
Switzerland	294.5	147.8	146.6	10.3	4.2	6.1	195.4	99.3	96.1	65.0	31.5	33.5	23.7	12.8	10.9
FYR of Macedonia	63.5	29.0	34.5	-	-	-	59.4	27.2	32.2	3.9	1.7	2.2	0.3	0.1	0.2
Serbia	241.1	106.6	134.5	-	-	-	194.7	88.4	106.3	37.8	14.6	23.2	8.6	3.6	4.9
Turkey	6 062.9	3 276.7	2 786.2	2 013.8	1 062.8	950.9	3 527.6	1 915.9	1 611.7	443.3	252.4	190.9	78.2	45.5	32.7

Джерело: Євростат (online data code: educ_uoe_enrt01)

3.2.5. Дослідницька структура в університетах

Наукові дослідження в університетах в Польщі проводяться як частина:

1. професійного розвитку (робота над докторською дисертацією та робота над іншим науковим дослідженням після отримання ступеня доктора наук); кожен дослідник має право на оплачувану наукову відпустку для завершення дослідницьких робіт,

2. так званих статутних досліджень (як частина зобов'язання проводити дослідження та щорічні звіти про наукову роботу), статутні дослідження найчастіше складаються з роботи в дослідницьких групах, статутні дослідження фінансуються з пулу бюджетних ресурсів університету,
3. так званих власних (персональних) досліджень, персональне дослідження також фінансується з пулу університетських бюджетних ресурсів, призначених для наукової діяльності,
4. фондів, отриманих у різних видах конкурсів, насамперед під егідою Національного наукового центру та Національного центру досліджень і наукових проектів (Preludium, Etiuda, Sonata, Maestro, Symphony, and Horizon);
5. проектів та грантів для молодих науковців (Diamond grant, Mobility Plus, Iuventus Plus);
6. дослідницьких грантів,
7. замовлення суб'єктів промисловості та бізнесу.

3.2.6. Взаємозв'язок між вищою освітою та підприємствами: стажування, виробнича практика, тощо

Починаючи з 2014 р. у планах закладів вищої освіти усіх трьох рівнів обов'язковим є проходження стажування в закладах освіти та на підприємствах, що відповідають профілю і освітній галузі (від 100 до 350 годин надається на навчальну практику за загальним навчальним профілем на три місяці виробничої практики). З 2014 року також значно розширились можливості впливу роботодавців на професійну підготовку.

Спільно з університетом роботодавці можуть брати участь у розробці освітніх програм, організовувати стажування, проводити теоретичні та практичні заняття для студентів, відвідувати університетські збори та висловлювати думки щодо майбутнього напрямку розвитку університету.

В університетах засновано Академічні відділи з професійного розвитку (Academic Career Offices (АВПР)), до яких роботодавці подають пропозиції про стажування. АВПР підтримує взаємозв'язок між вищою освітою та ринком праці. АВПР надає студентам інформацію про пропозиції про роботу, стажування та виробничу практику, консулює та організує професійну підготовку на ринку праці.

Все частіше в польських університетах проводяться курси, розроблені на замовлення, для задоволення вимог ринку праці.

Урядовий проект «Програма розвитку компетентності на 2014-2020 рр.» сприяє розповсюдженню такої діяльності. Бюро праці, академічні офіси з професійного розвитку та студентські організації організують так звані ярмарки вакансій, метою яких є створення умов для зустрічі шукачів роботи та компаній-роботодавців, що потребують нових співробітників.

Стажування може бути співфінансоване університетами як частина грантів від Міністерства науки та вищої освіти та може додатково фінансуватися з європейських фондів. З 2009 року Національний центр досліджень та дослідницьких проектів виділив майже 2 мільйони злотих (454545 євро) на стажування та виробничу практику.

Роботодавець укладає договір безпосередньо з університетом на виробничу практику за професійною програмою. У договорі зазначається програма, педагогічний та організаційний супровід, а також зобов'язання щодо надання робочого місця (посади) та інструментів для роботи.

Мета такого договору полягає у визначенні цілей успішної практики, як з позиції роботодавця (цілі кар'єрного росту), так і з позиції університету (освітні цілі).

Рівень зайнятості населення віком від 25-44 років(у%) відповідно до рівня отриманої вищої освіти станом на 2015 рік подано в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9

Рівень зайнятості населення віком від 25-44 років(у%) відповідно до рівня отриманої вищої освіти станом на 2015 рік

Країни ЄС	ЖІНКИ					ЧОЛОВІКИ				
	Загалом вища освіта	ISCED 5	ISCED 6	ISCED 7	ISCED 8	Загалом вища освіта	ISCED 5	ISCED 6	ISCED 7	ISCED 8
EU	82.4	80.1	82.0	83.4	88.5	90.3	89.3	89.1	91.4	95.3
Belgium	88.0	87.8	88.5	87.3	88.0	90.8	85.4u	90.6	90.9	94.2
Bulgaria	85.0	N/A	80.1	87.9	:u	90.9	N/A	87.6	92.5	:u
Czech Republic	73.1	55.6u	71.4	74.0	82.3	94.6	100.0u	87.4	96.9	99.4
Denmark	85.0	86.2	84.8	84.8	90.9	90.2	92.1	87.2	92.2	97.1
Germany	85.0	89.9	85.0	84.4	90.2	93.8	95.7	93.9	93.3	96.5
Estonia	80.4	79.1	82.0	79.2	75.5u	94.9	93.4	95.0	94.9	100.0u
Ireland	81.0	76.0	82.2	84.7	86.2	89.0	88.7	88.2	90.8	96.0
Greece	68.4	N/A	67.6	74.5	87.8	76.1	N/A	74.9	82.4	94.2
Spain	76.2	70.7	78.9	77.7	89.0	84.4	83.0	84.0	85.5	92.6
France	84.8	85.1	84.4	85.1	79.9	89.7	90.5	86.0	91.1	94.8
Croatia	83.1	81.6	74.3	85.4	100.0u	84.6	87.7	76.1	86.4	87.8u
Italy	70.8	:u	63.0	73.4	84.8	80.1	:c	66.2	84.7	89.4
Cyprus	79.8	78.1	79.7	80.6	94.3u	87.0	89.5	83.6	89.2	98.0u
Latvia	83.4	77.5	82.1	87.5	:u	94.6	94.3	93.4	96.7	100.0u
Lithuania	90.3	N/A	88.6	93.6	:u	94.5	N/A	93.4	96.9	:u
Luxembourg	85.7	85.5	85.7	86.0	84.0u	93.1	95.6	91.8	93.4	92.0
Hungary	78.3	72.5	78.0	79.5	83.4	95.7	94.0	95.6	95.9	100.0
Malta	92.1	93.1	92.6	91.1	:u	96.6	97.3	96.2	97.4	:u
Netherlands	88.8	89.6	87.8	90.1	95.4	93.4	91.1	92.6	94.9	97.7
Austria	85.5	87.2	75.9	87.0	88.3	90.4	90.7	78.3	93.8	89.2
Poland	86.4	:u	77.5	88.4	92.3	93.9	:u	91.3	94.8	100.0
Portugal	84.4	N/A	77.8	86.2	84.5	85.9	N/A	75.3	89.9	93.5
Romania	87.9	91.6	82.9	90.3	:u	93.5	96.6u	88.6	95.5	:u
Slovenia	85.1	77.4	84.4	86.7	90.0	92.2	96.1	88.5	92.0	93.2
Slovakia	71.9	67.2u	62.1	73.8	78.0	92.4	85.6u	81.7	94.3	100.0
Finland	81.3	85.9	80.2	81.4	83.7	89.4	91.0	88.9	89.5	92.4
Sweden	88.6	78.5	90.3	91.7	92.2	91.0	87.6	89.7	94.5	95.3
United Kingdom	85.2	79.1	88.4	87.0	93.8	93.8	92.5	95.1	92.9	94.8

Джерело: Евростат (EU-LFS - special extraction, 2015).

Умовні позначення: N/A - не відповідне; :u - низька відповідність; ISCED 5 - короткий цикл вищої освіти; ISCED 6 - бакалавр; ISCED 7 - магістр; ISCED 8 - доктор філософії.

3.2.7. Національна статистика з докторського циклу навчання

Результатом визнання навчання третього циклу в докторантурі (після бакалаврату та магістратури) стала їх масова активізація.

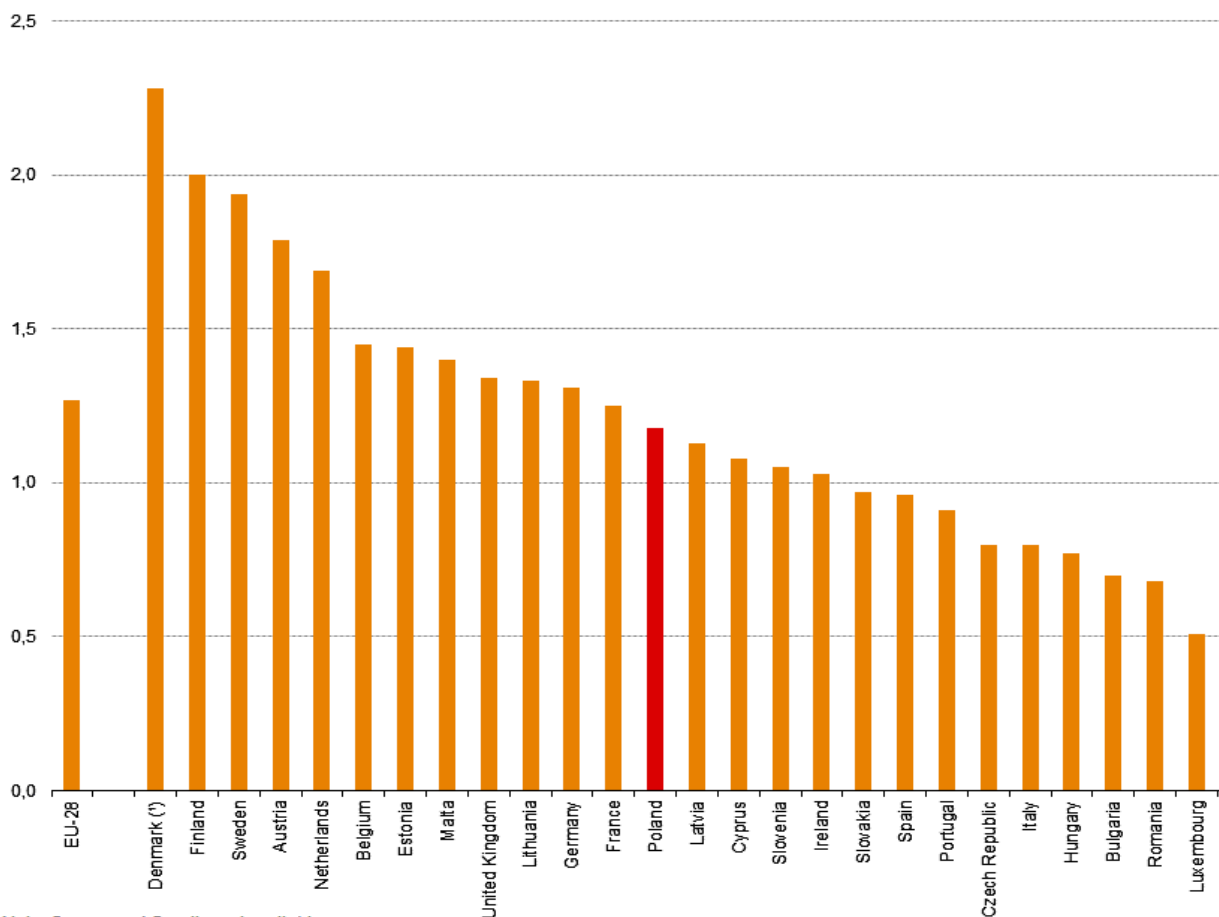
У 2006-2013 роках кількість студентів-докторантів у Польщі збільшилася на 40%. У 2011/2012 навчальному році ця кількість досягла 40 тис., проте з того часу вона не перевищила цього рівня. У 2015 році в Польщі навчалось 43 177 осіб. Відсоток студентів-докторантів у Польщі складає 2 % від загальної кількості студентів країни (показник є нижчим, ніж середнє значення для країн Європейського простору вищої освіти, відповідно - 3%). Кількість докторів наук чоловічої статі зменшилася на 8% порівняно з 2000 р., частка жінок залишається стабільною 52-53% протягом 5 років.

У навчальних 2008/2009 - 2012/2013 роках кількість асистентів викладачів зменшилася майже на дві тисячі (з 11 844 до 9 914). У той же час кількість

докторантів у державних закладах вищої освіти зростає з 27 743 до 36 340 осіб. Таким чином, змінився якісний склад структури докторантури. Функції асистентів викладачів часто виконують докторанти.

З 261 випускників докторантури в 2013-2014 рр. лише 108 особам (41,4%) було присвоєно ступінь доктора філософії. Підрозділи, що відповідають за докторантуру в галузі точних та медичних наук, досягли більшої ефективності в цьому напрямку - 66 % їх випускників одержали ступінь доктора філософії, ніж підрозділи, що займаються гуманітарними та соціальними дослідженнями - там ступінь доктора філософії отримали приблизно 27 % випускників.

Державні витрати на вищу освіту відносно ВВП (у% у 2014 р.) в ЄС та Польщі подано на рисунку 3.4.

Примітка: Греція та Хорватія немає даних

Джерело: Євростат (online data code: educ_uor_fine_06)

Рис. 3.4 Державні витрати на вищу освіту відносно ВВП (у% у 2014 р.) в ЄС та Польщі

ДОДАТКИ

Додаток 1 - Критерії Вищої Ради з оцінки досліджень та вищої освіти (HCERES) щодо зовнішнього оцінювання докторських шкіл

Кампанія оцінювання 2018-2019 рр., група Е,
Листопад 2017

Вища рада з оцінки та досліджень вищої освіти (HCERES) побудувала своє докторське оцінювання та акредитаційний процес на основі цілого комплексу цінностей та завдань, яким докторанти повинні слідувати, щоб забезпечити певний рівень якості.

Ці цілі організовані в розрізі чотирьох сфер:

- Сфера 1: Позиціонування докторських шкіл.
- Сфера 2: Організація та управління докторантурою
- Сфера 3: Нагляд та навчання докторантів.
- Сфера 4: Інтеграція докторів на ринку праці.

Ці три напрямки об'єднані у «стандарти», що представляють цілі докторантури (наприклад, знаходять свій вияв в докторських програмах та / або докторських школах) та мають бути досягнуті їхніми провідними установами. Врешті-решт, ці стандарти використовуються оціночною групою HCERES в рамках своєї діяльності для оцінки якості та ефективності загальної роботи докторантури.

Цей документ може використовуватися установами для самооцінювання їхніх докторантур. Таким чином, цей підхід застосовується в рамках їхнього загального підходу щодо безперервного вдосконалення.

СФЕРА 1: ДІЯЛЬНІСТЬ ТА НАУКОВЕ МІСЦЕ ШКОЛИ

Стандарт 1-1: Докторська школа позиціонується чітко та ефективно в межах вищої освіти та дослідних інституцій.

- Назва докторської школи відповідає науковим інтересам усіх пов'язаних дослідних підрозділів.

- Позиціонування докторської школи і її взаємодія з базовою інституцією (-ями) (засновник школи) і докторською колегією (чи еквівалентним органом, якщо такий існує) є відповідною та ефективною.
- Діяльність Докторської Колегії, якщо така існує, забезпечує гарне представництво різних суб'єктів та учасників докторської школи. Взаємодія докторської школи з Колегією є виправданим, ефективним та оперативним.
- Докторська школа налагоджує ефективні двосторонні зв'язки між її дослідницькими підрозділами з метою забезпечення значної додаткової цінності у загальному функціонуванні школи (набір докторантів, забезпечення підготовки, нагляд за докторантами і докторами, встановлення вартості навчання та просування здобуття ступенів доктора філософії, і т.д.).

Стандарт 1-2: Організація та управління докторською школою відповідає її операційним потребам.

- Управління докторською школою є ефективним та адаптованим до її профілю та контексту діяльності (менеджмент, можливість спільного керівництва, Бюро, Рада, комісії тощо). Докторська школа встановлює правила і процедури, які, враховують її контекст та характеристики, деталізують механізми для її загальної роботи.
- Докторська школа у своїй діяльності покладається на Вчену раду ЗВО, яка збирається регулярно, в кращому випадку щонайменше тричі на рік. Її склад має відповідати чинним документам, а її повноваження та умови роботи чітко визначені та доводяться до відома учасникам та партнерам докторської школи.
- Представництво та участь представників від докторантів є ефективним. Докторська школа надає цим представникам засоби для ефективного спілкування з усіма докторантами та випускниками школи.
- Докторська школа має видимі та функціональні засоби внутрішньої та зовнішньої комунікації. Таким чином, докторська школа гарантує, що адміністративні процедури (доступ до набору за конкурсом, зарахування, поновлення навчання тощо), дослідницька діяльність у широкому сенсі

(залучення в дослідницький підрозділ, знання навичок, набутих в рамках партнерства в інших наукових структурах та ін.), наукові та / або професійні заходи (Дні докторської школи, навчальні курси, конференції тощо) доступні та відомі докторантам та керівникам їхніх дисертацій.

- Докторська школа регулярно проводить власне самооцінювання, що включає опитування докторантів. На практиці, це визначає процедуру та показники, пов'язані з її діяльністю (від набору докторантів до кар'єрного росту випускників) та їхньої динаміки. Школа отримує вигоду від самооцінювання, оскільки це дозволяє їй змінити загальне функціонування та визначити програму. Це гарантує, що висновки цих самооцінювань (і результати розвитку) будуть поширені в установі, серед членів її Правління та всіх учасників.

Стандарт 1-3: Докторська школа та її партнери приймають чітку політику щодо набору докторантів.

- Докторська школа дотримується політики щодо фінансування дисертаційних досліджень, яка відповідає її цілям та самооцінюванню (див. вище). Ця політика передбачає оволодіння управління усіма видами фінансування підготовки дисертації.
- Докторська школа встановлює чіткі правила набору докторантів. Затверджені процедури (вибір теми дисертації, публікації, процедури зарахування, вимоги допуску, граничний рівень фінансування тощо) є доступними, прозорими та рівними.
- Докторська школа гарантує, що зараховані на навчання докторанти, отримуватимуть до моменту захисту, достатні (і відповідні їх кваліфікації) фінансові ресурси та відповідні умови для завершення докторантури (нагляд, матеріальні ресурси тощо).
- Належні можливості для набору докторантів дозволяють різним кандидатам (французькі / іноземні докторанти, працевлаштовані / безробітні, інваліди тощо) швидко та ефективно інтегруватися до їхніх докторських шкіл, дослідних підрозділів.
- Докторська школа функціонує на основі докторського Статуту, розробка/затвердження якого належить до відповідальності

акредитованих інституцій. Цей Статут встановлює умови для моніторингу та нагляду за здобувачами ступеня доктора філософії за допомогою угоди про навчання та визначає взаємні зобов'язання між докторантами та підрозділами, на базі яких відбувається підготовка дисертацій.

Стандарт 1-4: Докторська школа та її партнери встановлюють чітку наукову політику, що є зрозумілою, відповідає її профілю та середовищу.

- Наукові завдання докторської школи визначаються у партнерстві з дослідними підрозділами (інститути, дослідні федерації тощо) з урахуванням їхніх наукових інтересів та спрямованості.
- Крім дослідних підрозділів, операційна взаємодія налагоджена з установами, докторською колегією (або еквівалентним органом, якщо такий існує), регіоном, галузями та / або громадами. Докторська школа вираховує додаткову цінність цих взаємодій і інтегрує їх у загальне функціонування школи.
- Розроблена з метою посилення докторантури та оптимізації кар'єрного росту докторантів, наукова політика є частиною місцевої, національної та міжнародної динаміки.
- Заснована на міжнародних зв'язках з іноземними установами та / або дослідними підрозділами / центрами, докторська школа впроваджує зрозумілу та оперативну міжнародну політику відкритості (управління вхідними та вихідними потоками, керівництво дисертацією за допомогою співкерівництва, прийом іноземних докторантів, допомога з мобільністю тощо).

СФЕРА 2: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДОКТОРАНТУРОЮ

Стандарт 2-1: Докторська школа провадить точну та ретельну наглядову політику щодо своїх докторантів.

- Забезпечуються чіткі правила для керівництва та супроводу докторантів (якість керівника, кількість докторантів на одного керівника, управління в якості співкерівництва або ситуація подвійного нагляду за докторантом тощо): ці правила привертають до себе увагу.

- Застосовуючи Статут докторантури, який впроваджується акредитованими установами, докторська школа пропонує докторантам угоду про навчання, яка включає всі елементи, визначені в Порядку здобуття ступеня доктора філософії від 25 травня 2016 р. Тісно пов'язана з системою моніторингу докторантів, ця угода може змінюватися під час процедури перереєстрації.

Стандарт 2-2. Докторантура застосовує суворий нагляд за докторантами та політику супроводу.

- Відповідно до Статуту докторських програм та Конвенції з навчальної підготовки, а також за участю місцевих зацікавлених сторін, докторська школа створює та координує окремі комітети моніторингу своїх докторантів. Процедури створення та роботи цих комітетів повинні бути чітко визначеними, зрозумілими та прозорими, як для здобувачів ступеня доктора філософії, так і для керівників.
- Індивідуальні моніторингові комітети адаптуються до профілю докторантів, щоб ефективно стежити за ходом роботи над дисертацією (отримані результати, публікації / винаходи, навчальні курси тощо) та здійснювати підготовку для їхнього кар'єрного росту. Це також гарантує, що умови (фінансові, наглядові та матеріальні) є відповідними.
- Докторська школа впроваджує механізми (включаючи індивідуальний моніторинговий комітет) для запобігання будь-якій формі конфліктів, дискримінації чи переслідування та обмеження ситуацій, які можуть призвести до відмови від навчання в докторантурі. У Статуті визначені умови посередництва у випадку конфлікту або порушення наукової єдності, також вони передбачені у внутрішній нормативній базі.

Стандарт 2-3: Докторська школа пропонує різноманітну підготовку та організовує додаткові заходи.

- Докторська школа здійснює політику підготовки, адаптовану до профілів її докторантів (необхідні / рекомендовані години навчання, пропоновані види підготовки, методи перевірки та оцінки навчання тощо).

- В партнерстві з дослідними підрозділами і докторською колегією (чи еквівалентним органом, якщо такий існує), докторська школа пропонує дисциплінарну/ наукову і професійну підготовку для докторантів. Ця пропозиція узгоджується з науковими інтересами докторської школи, профілем її докторантів та кар'єрними прагненнями майбутніх випускників.
- Докторська школа або докторська колегія (або еквівалентний орган, якщо він існує) встановлює для всіх докторантів підготовку з дослідної етики та наукової доброчесності.
- Оцінювання кожного курсу (дисциплінарного/ наукового і професійного), запропонованого докторантам, аналізується та використовується докторською школою (у партнерстві з будь-якою іншою структурою, що відповідає за докторську підготовку чи оцінювання) з метою збагачення / покращення пропозиції загалом.
- За допомогою місцевих кадрів (включаючи докторантів, у випадку коли це обґрунтовано), докторська школа реалізує або бере участь у додаткових / наукових / професійних заходах / подіях (Дні докторської школи, форуми, «Моя дисертація за 180 секунд» тощо). Для кожного типу діяльності визначаються та розповсюджуються докторантами методи доступу, валідації та оцінювання.
- За допомогою відповідних інструментів, запропонованих докторською школою (і/ або докторською колегією і інституцією), докторанти здійснюють їхнє власне оцінювання набутих компетенцій під час навчання в докторантурі, таким чином утворюючи, у формі портфоліо, їхній «буклет навичок».

Стандарт 2-4: Докторантура заснована на чітких правилах щодо тривалості підготовки дисертаційної роботи та захисту.

- Явні критерії захисту дисертації передаються докторською школою докторантам та наглядачам за підготовкою дисертацій. Забезпечуючи продукування нових знань, ці критерії гарантують якість докторських програм.

- Враховуючи профіль своїх докторантів (наукова дисципліна, працевлаштовані / безробітні, співкерівництво дисертацією тощо) та будь-які особливі умови (декретна відпустка, відпустка за станом здоров'я тощо), докторська школа демонструє чіткі та адаптовані цілі з точки зору тривалості підготовки дисертацій.

СФЕРА 3: МОНІТОРИНГ ІНТЕГРАЦІЇ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ

Стандарт 3-1: Докторська школа вживає конкретні заходи для сприяння кар'єрному росту її випускників та оцінки докторантури.

- Докторанти інформуються щодо вимог та умов, необхідних для отримання доступу до усіх потенційних посад/робіт (академічних чи неакадемічних).
- В партнерстві з провідними інституціями і докторською колегією (чи еквівалентним органом, якщо такий існує) докторська школа робить внесок у прогрес кар'єри майбутніх випускників щодо отримання ними роботи (академічної чи неакадемічної), яка вимагає наявності ступеня доктора філософії.
- В партнерстві з провідними інституціями і докторською колегією (чи еквівалентним органом, якщо такий існує), докторська школа впроваджує механізми, що будують взаємодію докторантуру з її місцевими, національними чи міжнародними партнерами (академічними та приватними).

Стандарт 3-2: Докторська школа створює ефективні механізми моніторингу інтеграції докторів філософії до ринку праці.

- За участю докторантів / докторів філософії, докторантура та її інституційні партнери прагнуть створити асоціацію випускників або мережу колишніх докторантів.
- Відповідно до Статуту, докторська школа гарантує, що її докторанти можуть надати відповідь на будь-який запит щодо інформації про свою професійну кар'єру після завершення докторантури.

- За активної участі науково-дослідних підрозділів та дисертаційних відділів, докторська школа (та / або будь-яка структура установи, що здійснює це завдання) створює ефективну систему моніторингу великої кількості своїх докторів філософії, забезпечуючи високий рівень прийнятних відповідей.
- Система моніторингу враховує тип, профіль, винагороду, географічне розташування та кар'єрне зростання на роботах, де працевлаштовані доктори філософії.

Стандарт 3-3: Зібрані дані аналізуються, передаються і використовуються.

- Менеджери докторантури використовують зібрані дані, забезпечуючи їх аналіз та направлення до вступників докторантури/докторантів/докторів філософії і стейкхолдерів.
- Аналіз даних щодо зайнятості використовується для розвитку докторантури (наукова політика, відбір тем дисертаційних робіт, набір докторантів), моніторинг (правила нагляду, формат / функціонування індивідуального моніторингового комітету тощо) та підготовка докторантів (характер / обсяг дисциплінарної та професійної підготовки, наукові дні докторської школи, тощо).
- Аналіз даних про зайнятість використовується для посилення просування докторантури серед місцевих, національних та міжнародних партнерів (установи та соціально-економічні партнери).

Додаток 2 - Стандарти зовнішнього оцінювання докторських шкіл поза межами Франції

Прийнято Вищою Радою з оцінки та досліджень вищої освіти (HCERES) 26 березня 2018 року

ВСТУП

Зміст та структура програм можуть значно варіюватися в залежності від країни. Є кілька типів класифікації для полегшення порівняння та прийняття загальних термінів. За цими стандартами HCERES вирішив використовувати Міжнародну стандартну класифікацію освіти ЮНЕСКО (МСКО) - «широко використовувану глобальну еталонну класифікацію для освітніх систем», що періодично переглядається. МСКО 2011 року була прийнята Генеральною конференцією ЮНЕСКО в листопаді 2011 року та нараховує 8 рівнів.

8-й рівень МСКО відповідає «докторському або еквівалентному рівню», визначеному з використанням наступних основних характеристик:

- "Програми на 8-му рівні МСКО, чи докторський або еквівалентний рівень, розроблені, перш за все, для досягнення передової дослідницької кваліфікації. Програми на цьому рівні МСКО присвячені поглибленому вивченню та оригінальному дослідженню і вони, як правило, пропонуються тільки науково-орієнтованими закладами вищої освіти, такими як університети. Докторські програми існують як в академічній, так і в професійній сферах.
- 8-й рівень МСКО зазвичай завершується поданням та захистом тез, дисертації або еквівалентної письмової роботи, що є якісною для публікації, представляє значний науковий внесок у відповідній галузі навчання. Тому ці програми, як правило, базуються на дослідженні. У деяких освітніх системах, програми 8-го рівня МСКО містять дуже обмежену програму навчання, чи взагалі її не мають, і особи, що працюють над здобуттям докторського ступеня, займаються дослідженням переважно самостійно або у невеликих групах з різним ступенем нагляду. У деяких освітніх системах, докторське дослідження здійснюється особами, які працюють в університеті як молодші

дослідники чи наукові співробітники, які одночасно здійснюють своє навчання в докторантурі.

- Зарахування на програми 8-го рівня МСКО або посади молодших дослідників вимагає успішного завершення конкретних програм 7-го рівня МСКО. Досягнення 8-го рівня кваліфікації МСКО забезпечує доступ до професій, які вимагають висококваліфікованих академічних навичок та дослідницьких посад для уряду та промисловості, а також до дослідницьких та викладацьких посад у освітніх установах, що пропонують програми 6-го, 7-го та 8-го рівня МСКО".

HCERES побудував своє докторське оцінювання та акредитаційний процес на основі цілого комплексу цінностей та завдань, яким докторанти повинні слідувати, щоб забезпечити певний рівень якості.

Ці цілі організовані у розрізі чотирьох сфер:

- Сфера 1: Позиціонування докторантури.
- Сфера 2: Організація та управління докторантурою
- Сфера 3: Нагляд та навчання докторантів.
- Сфера 4: Інтеграція докторів на ринку праці.

Ці чотири напрямки об'єднані у «стандарти», що представляють цілі докторантури (наприклад, знаходять свій вияв в докторських програмах та / або докторських школах) та мають бути досягнуті їхніми провідними установами. Ці стандарти розбиті на критерії, що пояснюють тип дій, які потрібно виконати.

Цей документ може використовуватися установами для самооцінювання їхніх докторантур. Підхід, таким чином, відповідає вимогам щодо безперервного вдосконалення.

Нарешті, ці стандарти використовуються оціночною групою HCERES в рамках своєї діяльності для оцінки якості та ефективності загальної роботи докторантури.

СФЕРА 1: ПОЗИЦІОНУВАННЯ ДОКТОРАНТУРИ

Стандарт 1-1: Риси та цілі докторантури чітко визначені.

- Зміст докторантури може бути легко ідентифікований і є чітким з огляду на перелік та зміст наукових досліджень.

- Цільова аудиторія докторантури чітко визначена.
- Цілі докторантури чітко визначені, сформульовані та доведені до відома всіх зацікавлених сторін (стейкхолдерів).
- Докторантура відповідає науковій політиці установи.

Стандарт 1-2: Позичіонування докторантури відповідає її середовищу.

- Позичіонування докторантури та її взаємодія з провідною (-ими) установою (-ами) є відповідним, формалізованим та ефективним.
- Докторантура сприяє створенню потенціалу досліджень в закладі.
- Докторантура працює з дослідницькими підрозділами, чий обсяг, потенційні та наукові інтереси відповідають її цілям.
- Ці дослідницькі підрозділи беруть участь у роботі докторантури (набір докторантів, навчання, моніторинг докторантів та випускників, експлуатація результатів / просування докторських програм тощо).
- Докторантура взаємодіє з соціально-економічними та соціокультурними середовищами, які відіграють роль у підготовці докторантів та / або інтеграції випускників докторантури в ринок праці.
- Через міжнародні зв'язки з іноземними установами та / або дослідницькими підрозділами / центрами, докторська ступінь має чітку та оперативну політику щодо міжнародної орієнтації, яка надає переваги докторантам (робочі місця, тренінги, конференції, дослідницькі локації, місцеперебування тощо).
- Докторантура отримує вигоду від політики стимулювання (на університетському рівні, рівні партнерства чи національному рівні) для розробки докторських програм навчання. У разі необхідності, партнерські угоди (між університетами, з місцевими органами влади чи міжнародні угоди) укладаються для забезпечення довгострокової фінансової стабільності та майбутнього програми.

СФЕРА 2: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ДОКТОРАНТУРОЮ

Стандарт 2-1: Ефективна організація та управління знаходяться на місці для докторантури.

- Організаційна структура докторантури базується на науковій, навчальній та адміністративній команді, яка успішно керує та координує її

діяльність. Ролі та обов'язки кожного члена команди чітко визначені та зрозумілі всім зацікавленим сторонам.

- Управління докторантурою (директори, будь-які керівники ради, комітети тощо) адаптовано до її контексту та завдань, а також включає представників від докторантів (здобувачів докторського ступеню).
- Менеджмент заснований на чітко визначених правилах, в яких деталізуються процедури загальної роботи докторантури та доводяться до відома користувачів (чартер, внутрішні правила тощо).
- Докторантура має матеріальні та людські ресурси, включаючи об'єднані ресурси, що відповідають її цілям (приміщення, персонал, цифрова платформа та спеціалізоване програмне забезпечення, інформаційні системи, цифрові документальні ресурси).
- В докторантурі є оперативні інструменти внутрішньої та зовнішньої комунікації. Діяльність докторантури (адміністративні процедури, наукові заходи, наукові та / або професійні навчальні події та ін.) є доступною для докторантів та зацікавлених сторін.
- Механізми внутрішньої оцінки якості присутні в докторантурі. Регулярне самооцінювання докторантури засноване на процедурі і чітко визначених індикаторах (показниках) діяльності. Зокрема, це включає опитування для докторантів та керівників дисертацій (наприклад, оцінювання навчання та систем спостереження) та допомагає докторантурі розвиватись. Висновки цих самооцінювань та отриманих змін повідомляються провідним установам, докторантам чи іншим стейкхолдерам докторантури.

Стандарт 2-2: Існує чітка політика щодо фінансування та набору докторантів, яка адаптована до їхньої програми.

- Докторантура базується на принципі прозорості політики фінансування дисертації, яка узгоджується з її цілями та науковою політикою установи. Ця політика передбачає контрольоване управління цим фінансуванням.
- Встановлено чіткі правила набору. Затверджені процедури (вибір теми дисертації, умови прийому, тип та розмір фінансування тощо) є доступними, чітко визначеними та чесними.
- Послуги вступу студентів підходять для всіх типів докторантів (іноземних студентів, осіб з обмеженими можливостями тощо), щоб допомогти їм здобути докторський ступінь у найкращих умовах.

- Набрані на навчання докторанти мають відповідні умови для підготовки їхніх докторських дисертацій (нагляд, матеріальні ресурси тощо) і достатні фінансові ресурси для захисту їхніх дисертаційних робіт.

СФЕРА 3: НАГЛЯД ТА НАВЧАННЯ ДОКТОРАНТІВ

Стандарт 3-1: Докторантура застосовує суворий нагляд за докторантами та політику супроводу.

- Забезпечуються точні та чіткі правила для нагляду та супроводу здобувачів докторських ступенів (якість наукового керівника, кількість докторантів на одного керівника, співкерівництво або ситуації співнаглядача тощо): ці правила доведені до їхнього відома.
- Взаємні зобов'язання докторантів та керівників дисертацій (чи директорів) чітко визначені та доведені до їхнього відома.
- Докторантура включає індивідуальний та регулярний супровід докторантів, з чітко визначеними, узгодженими та прозорими процедурами для докторантів та керівників дисертацій.
- Заходи супроводу щодо прогресу в підготовці дисертації (отримані результати, публікації/кількість виробленої наукової продукції, отримане навчання тощо) перевіряють підготовку до працвлаштування, і забезпечує відповідні умови на місці (фінанси, спостереження та матеріальні ресурси).
- Заходи щодо боротьби з шахрайством, плагіатом та корупцією застосовуються в докторантурі.
- Докторантура має системи для запобігання будь-яким формам конфлікту, дискримінації і переслідування, та до обмеження ситуацій, які можуть призвести до виходу студентів із програми. У разі виникнення конфлікту або відсутності наукової цілісності застосовуються механізми подання апеляції для здійснення посередництва, і вони доводяться до відома користувачів.

Стандарт 3-2: Докторантура пропонує різноманітне навчання та організовує додаткові заходи.

- Докторанти мають доступ до дисциплінарного/ наукового навчання і професійного навчання (м'які навички (soft skills), робочі місця, досвід роботи та ін.), що підходять для їхнього профілю та кар'єрних планів.

Докторантури підвищують обізнаність про етику досліджень та наукову цілісність.

- Запропоноване навчання засноване на досвіді дослідницьких підрозділів та соціально-економічних партнерів, пов'язаних із докторантурою.
- Методи для доступу та підтвердження цього навчання (тест на здобуті знання, необхідна / рекомендована кількість навчальних годин до захисту дисертації тощо) є чітко визначені та відомі користувачам.
- Докторантура запрошує докторантів брати участь у додаткових наукових та / або професійних заходах або подіях, таких як наукові заходи, конференції чи панельні дискусії тощо. За кожним видом діяльності, методи доступу, валідації та оцінки визначаються і повідомляються, зокрема докторантами,

Стандарт 3-3: Докторантура заснована на чітких правилах щодо тривалості дисертаційної роботи та захисту.

- Докторантура встановлює чіткі і відповідні цілі щодо тривалості підготовки дисертаційних робіт та повторного зарахування докторантів щороку, з урахуванням профілів докторантури та будь-яких особливих умов (працюючі докторанти, відпустка у процесі навчання, відпустка по догляду за дитиною, відпустка пов'язана з пологами, відпустка по хворобі тощо).
- Чіткі критерії дозволу для захисту дисертації (вироблення нових знань, апробація результатів, підтвердження навчання, мобільність тощо) повідомляються докторантам та керівникам дисертаційних робіт.
- Правила організації захисту дисертацій (складу екзаменаційної ради та ролі її членів, повідомлення про скликання ради, подання рукописів тощо) повідомляються докторантам та керівникам. Ці правила визначені чесно та прозоро.

СФЕРА 4: ІНТЕГРАЦІЯ ДОКТОРІВ В РИНОК ПРАЦІ

Стандарт 4-1: Докторантура включає механізми для сприяння інтеграції докторів в ринок праці.

- В партнерстві з провідними установами, докторантура впроваджує системи сприяння докторантурі серед місцевих, національних та міжнародних партнерів (державний та приватний сектори).

- Докторанти поінформовані про вимоги і умови доступу на всі потенційні посади.
- Відповідні інструменти використовуються з метою оцінити навички (специфічні для дисципліни та універсальні компетенції), отримані в докторантурі

Стандарт 4-2: Докторантура має ефективний моніторинг інтеграції докторів у ринок праці.

- Існує ефективна система моніторингу для докторів філософії, що забезпечує високий рівень прийнятності відповідей.
- Система моніторингу враховує тип, профіль, винагороду, географічне розташування та кар'єрний розвиток на роботах, до виконання яких залучені доктори.
- З участю докторантів/докторів, докторантура і її інституційні партнери прагнуть створити базу випускників чи мережу колишніх докторантів.

Стандарт 4-3: Зібрані дані аналізуються, передаються і використовуються.

- Менеджери докторантури використовують зібрані дані, забезпечуючи їх аналіз та направлення до вступників докторантури/докторантів/докторів і стейкхолдерів.
- Аналіз даних щодо зайнятості використовується для розвитку докторантури (набір та подальша робота з докторантами (супровід), додаткове навчання та запропоновані заходи тощо).
- Аналіз даних про зайнятість використовується для посилення підвищення репутації докторантури серед місцевих, національних та міжнародних партнерів (установи та соціально-економічні партнери).